

Jaarrapport KANS

I.O.V. VZW TRIPTIEK, EEN SAMENWERKINGSVERBAND VAN DE
DRIE BRUSSELE CLB'S
MET DE STEUN VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

Inhoud

Inleiding.....	4
1 Basisonderwijs.....	5
1.1 Aanmeldingen voor individuele leerlingen.....	5
1.1.1 Aanmeldingen	5
1.1.2 Profiel van de aangemelde leerlingen	7
1.1.2.1 Geslacht.....	7
1.1.2.2 Leeftijd en leerjaar	7
1.1.2.3 Scholen	8
1.1.2.4 Woonplaats leerling	9
1.1.2.5 Taal	10
1.1.2.6 Schoolse vertraging.....	10
1.1.2.7 Schoolwissels.....	11
1.1.2.8 Problematische afwezigheden	11
1.1.2.9 Risicogedrag	12
1.1.2.10 Tucht.....	12
1.1.2.11 Betrokkenheid hulpverlening.....	13
1.1.3 Adviesverstrekking	15
1.1.4 Rondetafels	15
1.1.5 Trajecten	15
1.1.4.1 Aangeboden en opgestarte trajecten	15
1.1.4.2 Verloop opgestarte trajecten	18
1.2 Aanmeldingen vanuit groepen	20
1.2.1 Aanmeldingen	20
1.2.1.1 Spreiding van de aanmeldingen	21
1.2.1.2 Scholen	22
1.2.1.3 Leerjaar.....	22
1.2.1.4 Aantal leerlingen	23
1.2.2 Trajecten.....	23
1.2.2.1 Opgestarte en niet-opgestarte trajecten	23
1.2.2.2 Aanbod	24
1.2.2.3 Aantal lesuren	25

2 Secundair onderwijs.....	27
2.1 Aanmeldingen vanuit individuele leerlingen	27
2.1.1 Aanmeldingen	27
2.1.2 Profiel van de aangemelde leerlingen	29
2.1.2.1 Geslacht.....	29
2.1.2.2 Leeftijd	30
2.1.2.3 Leerjaar en onderwijsvorm	30
2.1.2.4 Scholen	33
2.1.2.5 Woonplaats	33
2.1.2.6 Taal	36
2.1.2.7 Schoolse vertraging	36
2.1.2.8 Schoolwissels.....	37
2.1.2.9 Problematische afwezigheden	39
2.1.2.10 Risicogedrag	41
2.1.2.11 Bijzonderheden schoolse situatie	41
2.1.2.12 Betrokkenheid hulpverlening.....	42
2.1.3 Rondetafels	44
2.1.4 Trajecten	45
2.1.4.1 Aanboden trajecten.....	45
2.1.4.2 Opgestarte trajecten	46
2.1.4.3 Verloop opgestarte trajecten.....	48
2.2 Aanmeldingen vanuit groepen	52
2.2.1 Aanmeldingen	52
2.2.1.1 Spreiding van de aanmeldingen	53
2.2.1.2 Scholen	54
2.2.1.3 Leerjaar en onderwijsvorm	54
2.2.1.4 Aantal leerlingen	55
2.2.2 Trajecten.....	55
2.2.2.1 Opgestarte en niet-opgestarte trajecten	55
2.2.2.2 Aanbod	56
2.2.2.3 Aantal lesuren	57
2.3 Aanbod van partners buiten de KANS-monitoring.....	58
2.3.1 Coach op school.....	59
2.3.2 Rebound.....	60
2.3.2.1 Leeftijd.....	60

2.3.2.2 Onderwijsvorm.....	61
2.3.2.3 Leerjaar.....	61
2.3.2.4 Duurtijd trajecten.....	62
2.3.2.5 Perspectief bij afronding.....	62
3 Evaluatie rondetafels en trajecten	64
3.1 Evaluatie rondetafels	64
3.2 Evaluatie trajecten korte termijn.....	66
3.2.1 Evaluatie door de leerling	66
3.2.2 Evaluatie door de school.....	67
4 Beleidsadvies	69
4.1 Terugkoppeling adviesrapport 22-23	69
4.2 Huidige prioriteiten in de vastgestelde noden.....	74
4.3 Samenvatting en beleidsaanbevelingen.....	81
 Besluit.....	 85

Inleiding

KANS Centraal Meldpunt Brussel rondde intussen haar zevende werkingsjaar af. Zeven werkingsjaren betekent ook zeven jaarrapporten en zeven adviesrapporten. Het is interessant om terug te kijken en de evoluties op te meten. We zagen het aantal aanmeldingen gestaag toenemen, samen met het aanbod en dat zowel in het basis- als secundair onderwijs. We bereiken intussen heel wat jongeren en hopen op die manier onze bijdrage te leveren aan de preventie van schooluitval, samen met een ruim netwerk aan partners.

Met dit jaarrapport geven we graag inzicht in de doelgroep, de gelopen trajecten en de evaluatie van onze rondetafels en van de trajecten. We willen het beleid en de lezer een aantal inzichten meegeven rond onze doelgroep. Het jaarrapport geeft een weergave van enkele cijfers en ervaringen, maar is geen onderzoek. Bijgevolg wordt de tekst ook beperkt tot de vaststellingen die gedaan kunnen worden op basis van de cijfers. Hier en daar wordt dit aangevuld met enkele praktijkbevindingen en hypothesen.

Er zal regelmatig verwezen worden naar risicofactoren voor schooluitval en onderzoek dat daarrond gedaan werd. We verwijzen hier naar de infobundel die uitgewerkt werd in het kader van de opdracht 'Samen tegen schooluitval Brussel', als referentiepunt voor de studies waarop we ons baseren: https://www.onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Infobundel%20STS_0.pdf.

1 Basisonderwijs

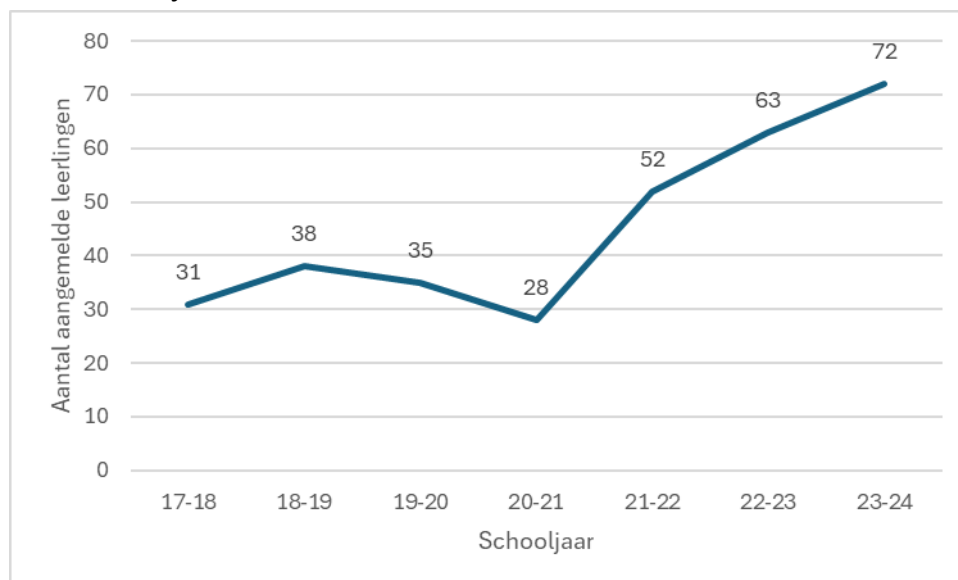
1.1 Aanmeldingen voor individuele leerlingen

1.1.1 Aanmeldingen

Het CLB meldde in het voorbije schooljaar 72 leerlingen uit het basisonderwijs aan bij KANS voor een traject op maat. Dat is 16% meer dan vorig schooljaar (62). In grafiek 1 is de evolutie van het aantal aanmeldingen voor individuele leerlingen in het basisonderwijs voor de voorbije schooljaren opgenomen. De stijging van de voorbije twee schooljaren wijten we vooral aan de betere toegankelijkheid van plaatsen in de directe omgeving van Brussel en de betere bekendheid van het aanbod.

We weten al lange tijd dat er een nood bestaat, maar dat de verplaatsingen buiten Brussel niet altijd haalbaar zijn voor onze Brusselse doelgroep. Na de opstart van Abrusco op 't Neerhof en de drempelverlaging van Tigo via KANS twee en drie jaar geleden, werken we nu ook samen met dagbestedingsproject 't Snoezelfhof in Sint-Pieters-Leeuw, wat ook vlot toegankelijk is vanuit Brussel. We konden dit schooljaar wel niet langer sociaal vervoer aanbieden en weten dat een groep kinderen geen traject kon opstarten omwille van de onmogelijkheid van de ouders in vervoer te voorzien. We weten dat CLB-medewerkers niet aanmelden als de ouders aangeven zich niet te kunnen verplaatsen naar de betrokken dagbestedingsplaatsen. In die zin zijn de aanmeldingen ook steeds een onderschatting van de werkelijke nood.

Grafiek 1: Evolutie van het aantal individueel gerichte aanmeldingen bij KANS voor het basisonderwijs

Bron: KANS-registratietool LARS

KANS ontving 68 aanmeldingen van Brusselse CLB's. Vier kinderen werden aangemeld vanuit een niet-Brussels CLB voor leerlingen woonachtig in het BHG. De aanmelding uit de niet-Brusselse CLB's zijn niet

opgenomen in de grafieken, aangezien deze niet via de registratietool in LARS gegenereerd kunnen worden. Wanneer relevant wordt er melding van gemaakt in de tekst.

Grafiek 2: Spreiding aanmeldingen voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

In grafiek 2 zien we de spreiding van het aantal aanmeldingen over het schooljaar. Begin schooljaar zien we een piek in de aanmeldingen, zowel in juli als in september. In juli hadden de CLB-medewerkers de mogelijkheid om reeds kinderen aan te melden voor het volgende schooljaar, omwille van de hoge nood en geen perspectief op spontane verbetering in het nieuwe schooljaar. Dit kon vanaf 1 juli. Daarnaast zijn er de aanmeldingen die we zelf administratief overzetten naar het huidige schooljaar. Het gaat om kinderen die nog steeds nood hebben aan een traject na vorig schooljaar reeds een deel van het traject gelopen te hebben of op de wachtlijst te hebben gestaan. Om een goed zicht te hebben op het aantal vragen voor een betreffend schooljaar worden deze overgezet.

Vanaf oktober zien we een normaal verloop tot december. Vanaf het tweede trimester dalen de aanmeldingen drastisch. Dat heeft te maken met beschikbaarheid van trajecten. We communiceerden reeds in de nieuwsbrief van december over de wachtlijsten en maakten dit zeer concreet in de [nieuwsbrief van januari](#). Dit zorgt ongetwijfeld voor een geremdheid om aan te melden, aangezien een opstart in het betreffende schooljaar niet gegarandeerd kan worden.

1.1.2 Profiel van de aangemelde leerlingen

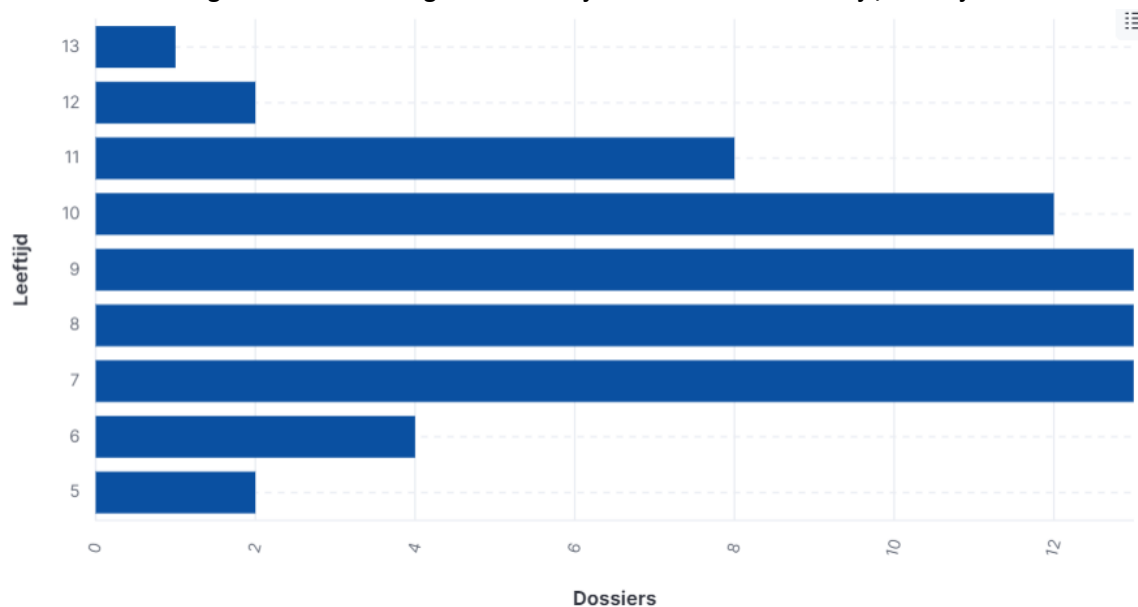
1.1.2.1 Geslacht

Er werden dit schooljaar 65 jongens en 7 meisjes aangemeld. De genderongelijkheid in onze aanmeldingen is sprekend. Jongens kampen in het algemeen meer met motivatie- en gedragsproblemen en zullen bij moeilijkheden vaker externaliserend gedrag vertonen. Uit het Procrustesonderzoek blijkt dat de oververtegenwoordiging van vrouwelijke leerkrachten in het onderwijs dit versterkt. Vrouwen en mannen appreciëren onbewust vaak andere eigenschappen in kinderen. De 'typische meisjeskenmerken' worden daarin meer versterkt door vrouwelijke leerkrachten, daar waar de 'typische jongenskenmerken' negatiever worden gepercipieerd in een onderwijscontext en sneller worden afgestraft. Zoals jaarlijks wordt benadrukt, valt er heel wat te zeggen voor gendersensitief onderwijs.

1.1.2.2 Leeftijd en leerjaar

Grafiek 3 geeft de verdeling weer van de aanmeldingen voor het basisonderwijs naar leeftijd. Dit is de leeftijd van het kind op het moment van aanmelding. We zien een sterke vertegenwoordiging van de 7- tot 10-jarigen. Dit beeld verschilt van de vorige schooljaren, waar we de aanmeldingen voor jonge kinderen steeds alarmerend hoog vonden, maar waar de groep 10-11-jarigen het grootst was. We kunnen dus spreken van een verjonging van de doelgroep.

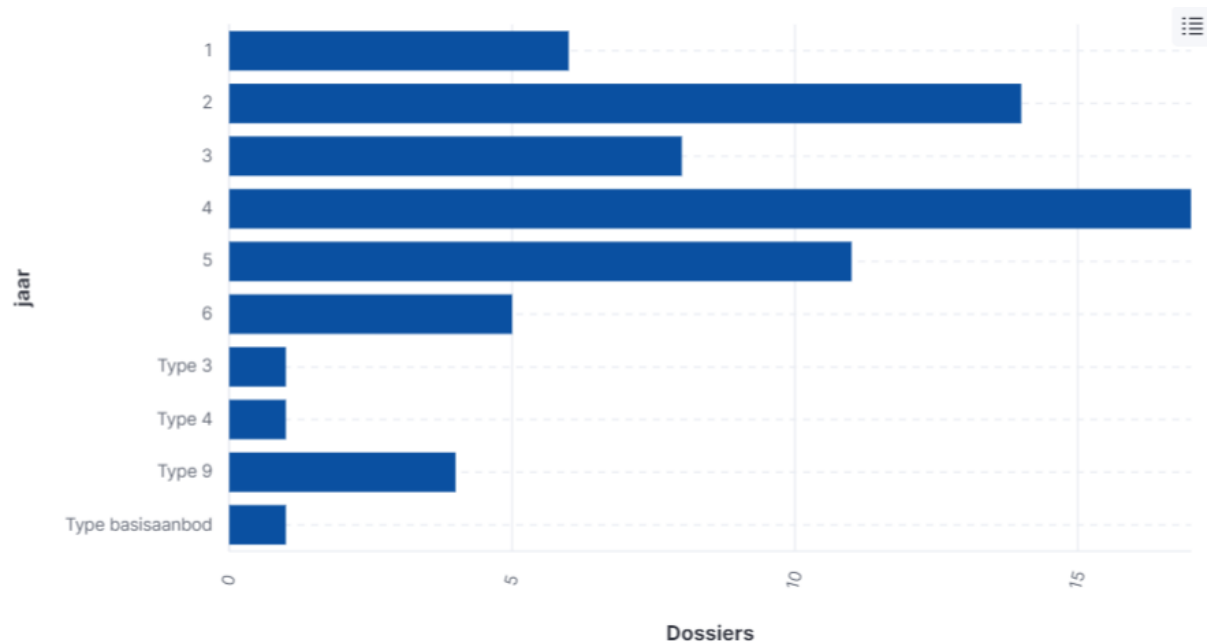
Grafiek 3: Verdeling van de aanmeldingen naar leeftijd voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

In de volgende grafiek zien we de verdeling naar leerjaar. In het buitengewoon onderwijs kan je niet echt spreken van leerjaren. Hiervoor werden de onderwijstypes opgenomen.

Grafiek 4: Verdeling van de aanmeldingen naar klas voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

We zien dat de verdeling naar leerjaar in het gewoon onderwijs toch wat verschilt van de verdeling naar leeftijd omwille van de schoolse vertraging van heel wat leerlingen die bij KANS worden aangemeld. We zien het hoogst aantal aanmeldingen in het vierde leerjaar (17), gevolgd door het tweede leerjaar (14). Vorig schooljaar waren het derde en zesde leerjaar koploper. Dat verschilt van jaar tot jaar. Wel stellen we doorheen de jaren vast dat we heel wat jonge kinderen bereiken met ernstige noden. Daarbij is dit schooljaar de derde graad de kleinste groep aangemelde leerlingen (16), gevolgd door de eerste graad (20) en de tweede graad (25).

Daarnaast zien we zeven aanmeldingen uit het buitengewoon basisonderwijs, die we nog moeten aanvullen met vier aanmeldingen vanuit niet-Brusselse CLB's (niet in de grafiek opgenomen), dus 11 in totaal. We ontvingen zes aanmeldingen voor type 9 (autismespectrumstoornis zonder mentale beperking), drie voor type basisaanbod (specifieke onderwijsbehoeften), één voor type 3 (ernstige sociale, emotionele en/of gedragsproblemen) en één voor type 4 (kinderen met een motorische beperking).

Algemeen kunnen we stellen dat de jonge leeftijd van deze kinderen in combinatie met het moeizaam functioneren op school een grote risicofactor betekent naar schooluitval toe. Het is dan ook essentieel hen van jongs af goed op te volgen en de nodige begeleiding te voorzien.

1.1.2.3 Scholen

We ontvingen 68 aanmeldingen van Brusselse scholen en 4 aanmeldingen van niet-Brusselse scholen. De verdeling naar school kan hier niet opgenomen worden omwille van privacyredenen. Wel kunnen we meegeven dat er een goede spreiding is over de scholen.

Voor de volledigheid geven we mee dat niet elke aanmelding wordt omgezet in een traject. Daarover meer in het hoofdstuk rond de opgestarte trajecten.

1.1.2.4 Woonplaats leerling

Tabel 1 geeft een overzicht van de woonplaats van de aangemelde leerlingen uit het basisonderwijs. Anderlecht scoort net als voorgaande jaren het hoogst (11), gevolgd door Laken (8). 62 aangemelde leerlingen zijn woonachtig in Brusselse gemeenten, 10 leerlingen gaan naar school in Brusselse scholen en zijn woonachtig in niet-Brusselse gemeenten.

Tabel 1: Aanmeldingen basisonderwijs naar woonplaats leerling, schooljaar 2023-2024

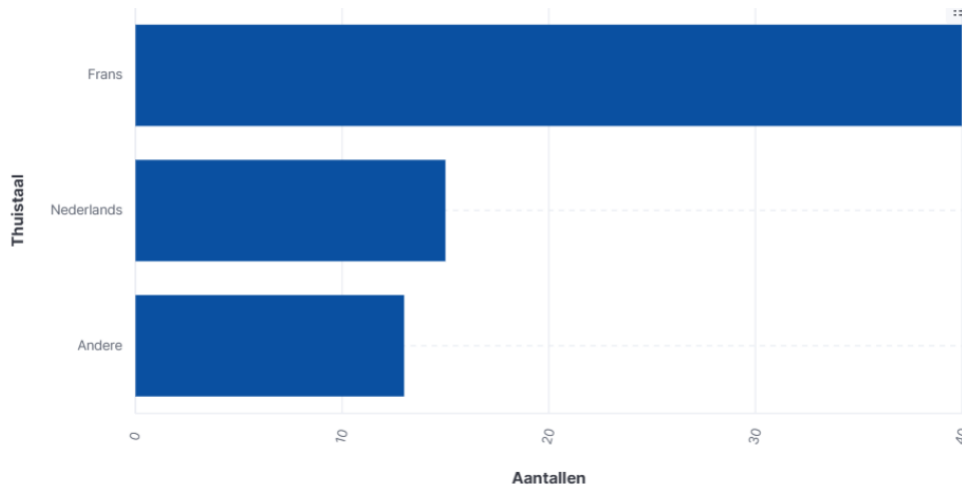
Gemeente	Aanmeldingen
Brusselse gemeenten	62
1070 Anderlecht	11
1020 Laken	8
1000 Brussel-Stad	6
1030 Schaarbeek	6
1080 Sint-Jans-Molenbeek	6
1090 Jette	6
1040 Etterbeek	3
1083 Ganshoren	3
1050 Elsene	2
1081 Koekelberg	2
1082 Sint-Agatha-Berchem	2
1140 Evere	2
1060 Sint-Gillis	1
1120 Neder-Over-Heembeek	1
1170 Watermaal-Bosvoorde	1
1190 Vorst	1
1200 Sint-Lambrechts-Woluwe	1
Niet-Brusselse gemeenten	10
1800 Vilvoorde	2
1860 Meise	2
1755 Gooik	1
1830 Machelen	1
1853 Strombeek-Bever	1
1861 Wolvertem	1
1930 Zaventem	1
1651 Lot	1
Totaal	72

Bron: KANS-registratietool LARS

1.1.2.5 Taal

Onderstaande grafiek geeft de verdeling van de aanmeldingen voor basisonderwijs weer naar thuistaal. De meerderheid van de leerlingen hebben als thuistaal Frans (40), gevolgd door Nederlands (15) of een andere taal (13). Die verdeling is herkenbaar en ligt binnen de verwachtingen. Bij andere talen zien we vooral Turks, daarnaast ook Spaans, Portugees, Tibetaans en Pular.

Grafiek 5: Verdeling van de aanmeldingen naar thuistaal voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

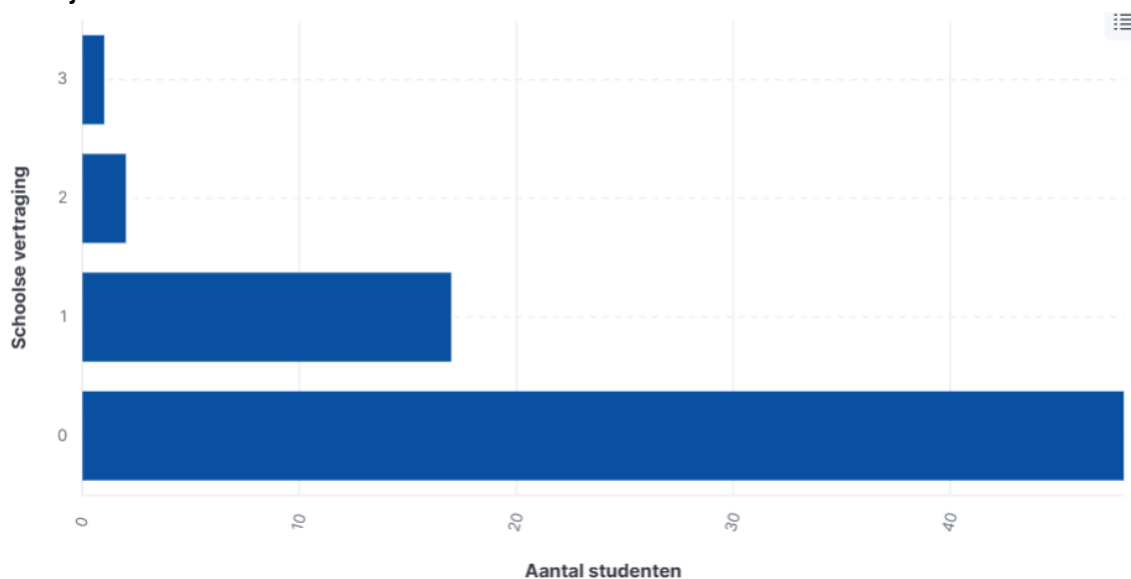

Bron: KANS-registratietool LARS

1.1.2.6 Schoolse vertraging

Grafiek 6 geeft het aantal jaren schoolse vertraging weer dat de leerlingen uit het basisonderwijs hebben bij aanmelding bij KANS. We zien dat 70% van de leerlingen geen schoolse vertraging heeft.

Grafiek 6: Verdeling van de aanmeldingen naar aantal jaren schoolse vertraging voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

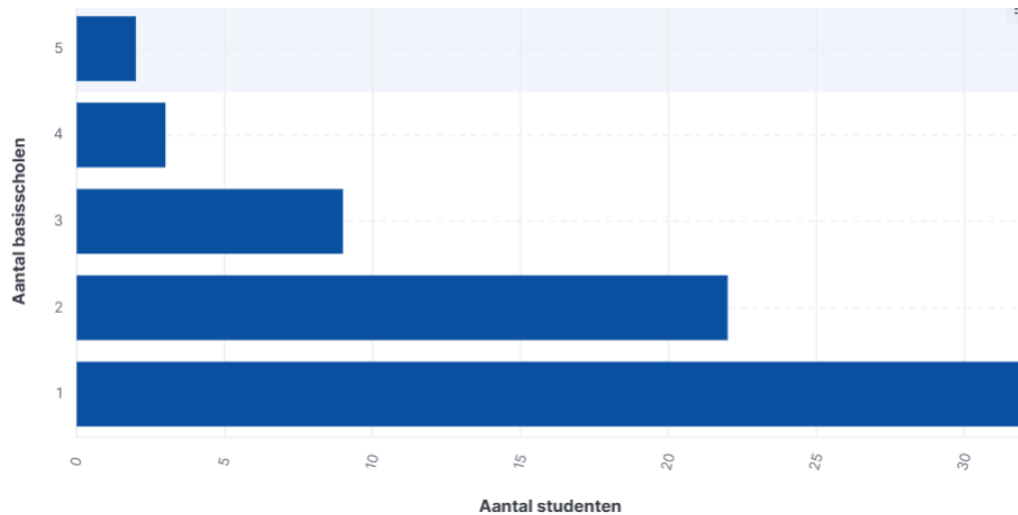
Bron:

KANS-registratietool LARS

1.1.2.7 Schoolwissels

Onderstaande grafiek geeft het aantal basisscholen weer voor kinderen die werden aangemeld bij KANS. Ongeveer de helft van de aangemelde kinderen (32) kenden geen schoolwissel en hadden één school. Ondanks de relatief jonge leeftijd van de aangemelde kinderen, hadden 14 van de 68 aangemelde kinderen drie of meer basisscholen (excl. aanmelding niet-Brussels CLB), dat is 21%.

Grafiek 7: Verdeling van de aanmeldingen naar aantal scholen basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Dat is bijzonder veel, als we weten dat schoolwissels een belangrijke voorspeller voor schooluitval zijn. Ze kunnen de schoolbinding van de leerling behoorlijk aantasten. Het opnieuw moeten integreren in een school is een uitdaging en kan negatieve schoolse ervaringen met zich meebrengen. 53% van de aangemelde leerlingen bij KANS kende reeds schoolwissels in het basisonderwijs. Dit ligt wel binnen de verwachtingen gezien het kwetsbare profiel van deze groep kinderen.

1.1.2.8 Problematische afwezigheden

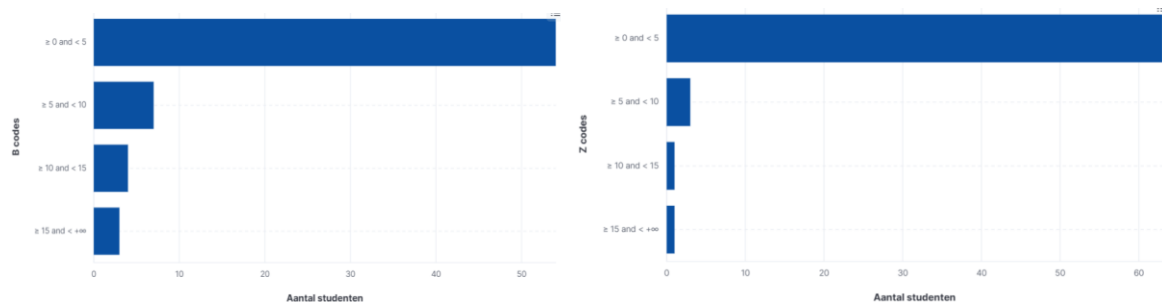
Bij een aanmelding bij KANS worden ook steeds de afwezigheidscodes bevraagd. We kozen ervoor om de B-codes te registreren (B = halve dag problematisch afwezig), de Z-codes (Z = ziek, zowel met doktersattest als met ziektebriefje van thuis) en een restcategorie 'overige afwezigheden'. Op die manier krijgen we niet alleen zicht op de vertegenwoordiging van problematisch afwezige leerlingen in ons doelpubliek, we krijgen ook meteen zicht op de algemene afwezigheid van de leerling. Vaak hebben leerlingen immers al heel wat afwezigheden gecumuleerd vooraleer ze B-codes beginnen opbouwen.

Zoals we ook de vorige jaren reeds concludeerden, zien we binnen het basisonderwijs amper leerlingen met problematische afwezigheden in ons doelpubliek. Bij het hoofdstuk rond risicogedrag zullen we ook zien dat kinderen in het basisonderwijs vooral worden aangemeld met gedragsproblemen. Uiteraard kan dit ook gepaard gaan met afwezigheden, maar dat stellen we niet vast voor onze

doelgroep. Leerplichtbegeleiding is een opdracht van het CLB en zal, indien zeer problematisch, eerder een weg afleggen binnen hulpverlening.

In onderstaande grafiek geven we ter info de verdeling weer voor B- en Z-codes voor de aangemelde leerlingen uit het basisonderwijs. De grafiek voor overige afwezigheden wordt hier niet weergegeven, omdat ze exact hetzelfde beeld geeft. De grafieken geven een duidelijk beeld: de grote meerderheid van de leerlingen heeft geen problematische afwezigheden.

Grafiek 8: Verdeling van de aanmeldingen naar aantal B- en Z-codes voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

1.1.2.9 Risicogedrag

In de startjaren van KANS werden bijna alle aanmeldingen in het basisonderwijs gedaan voor gedragsproblemen. Recentelijk veranderde dit beeld en kregen we ook aanmeldingen waarbij motivatieproblemen of internaliserende problemen de hoofdreden waren. Dit schooljaar zien we opnieuw een genuanceerd beeld:

- 45 kinderen (63%) werden aangemeld voor gedragsproblemen, nog steeds de meerderheid
- 11 kinderen (15%) werden aangemeld voor demotivatatieproblemen
- 6 kinderen (8%) werden aangemeld voor internaliserende problemen, zoals depressieve klachten en angstproblematieken
- Verder werd voor 10 kinderen (14%) een andere reden opgegeven: geen school wegens geen plaats in het buitengewoon onderwijs, overprikkeling met escalatie tot gevolg en psychosomatische klachten

1.1.2.10 Tucht

Aangezien heel wat aanmeldingen vanuit het basisonderwijs bij KANS gedragsproblemen betreffen, vragen we steeds na of er al dan niet tucht lopende was voor de aangemelde leerling. We stellen volgende cijfers vast:

- Acht leerlingen waren reeds in een tuchtprocedure bij aanmelding (vorig jaar drie)
- Voor 13 leerlingen dreigde een tuchtprocedure bij aanmelding (vorig jaar 12)

We hopen met de aangeboden trajecten tuchtprocedures en finaal definitieve uitsluitingen te vermijden. Op basis van de registratie door partners kunnen we ervan uitgaan dat dit ook lukt voor de opgestarte trajecten. Er is namelijk geen enkele leerling die tijdens of bij afronding van het traject de school verlaat omwille van tucht. Er zijn wel twee leerlingen die van school veranderen om een nieuwe start te kunnen nemen, maar niet ingegeven door een opgelegde beslissing.

Om dit te vermijden is een tijdige aanmelding belangrijk, zodat er nog marge is op school en de leerling kansen krijgt om aan zichzelf te werken. Gedragsverandering is immers vaak een lang proces in kleine stappen.

1.1.2.11 Betrokkenheid hulpverlening

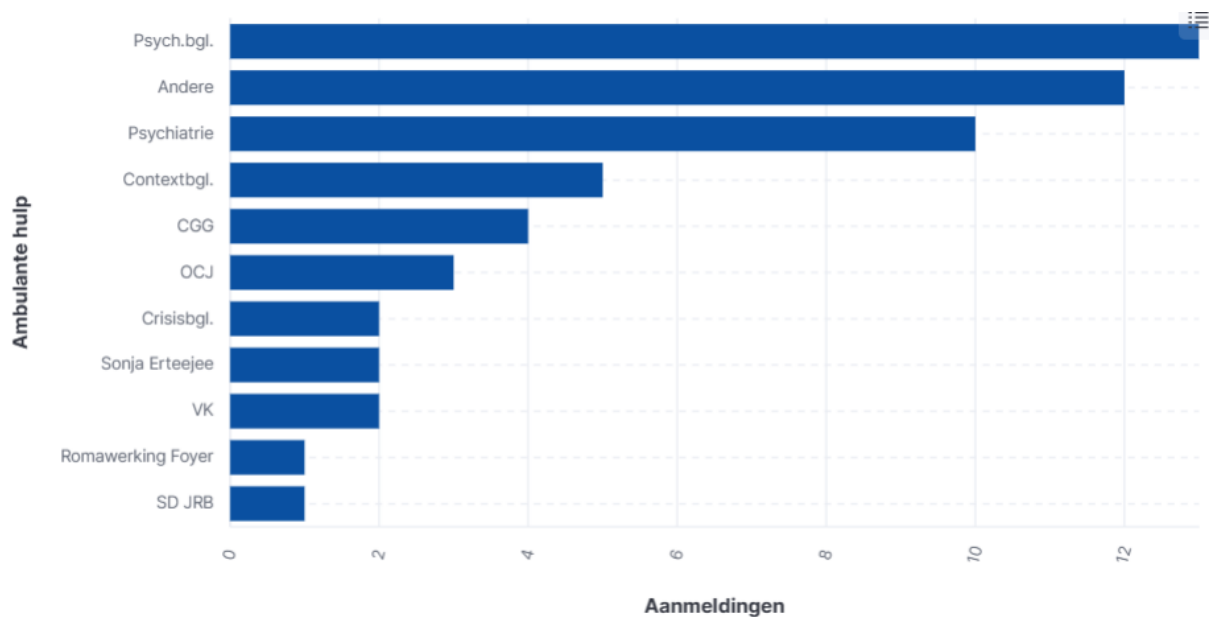
In de aanmeldingsfiche wordt gepeild naar de ambulante en residentiële hulpverlening die betrokken is op het moment van aanmelding. De betrokkenheid van het ondersteuningsnetwerk wordt afzonderlijk bevraagd in een apart item. Hieruit blijkt dat bij 37 aanmeldingen, ruim de helft het ondersteuningsnetwerk betrokken was. Het is goed dat in zoveel situaties het ondersteuningsnetwerk betrokken is. Vaak gaat het om ernstige problemen die het schools functioneren bemoeilijken, waarbij ondersteuning van de leerkracht, naast een traject, ook essentieel is om vooruitgang te boeken.

Vier van de aangemelde kinderen verblijven in een residentiële setting: drie kinderen in pleegzorg, twee in psychiatrie (opname), één in CKG Sloebernest, één in een internaat, één in psychiatrie en één in pleegzorg.

Kijken we naar de betrokken ambulante hulpverlening in onderstaande tabel, stellen we het volgende vast:

- Psychologische begeleiding scoort dit schooljaar het hoogst. 11 kinderen (+ 1 van een niet-Brussels CLB) kregen individuele psychologische begeleiding op het moment van aanmelding.
- De categorie 'Andere' staat op de tweede plaats. Er wordt een mogelijkheid voorzien om aan te geven welke andere begeleiding lopende is, maar dat wordt niet altijd ingevuld. Vaak verwijst het naar logo, psychomotoriek of multidisciplinair onderzoek.
- Voor 10 kinderen (+ 1 van een niet-Brussels CLB) was psychiatrie betrokken op moment van aanmelding. Niet zelden gaat het over de leerlingen die een diagnostisch traject kunnen lopen via het Paika-project.
- Verder waren volgende organisaties betrokken in casussen: contextbegeleiding, OCJ, CGG, crisisbegeleiding, Sonja Erteejee, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, Romawerking en Sociale dienst van de jeugdrechtbank.

Grafiek 9: Verdeling van de aanmeldingen naar betrokken hulpverlening voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Kinderen uit het basisonderwijs die bij KANS worden aangemeld hebben vaak bredere hulpverleningsnoden. Een dag in de week niet naar school gaan, is immers een ingrijpende beslissing op die jonge leeftijd, een keuze die nooit lichtzinnig wordt gemaakt en vaak gepaard gaat met een grote bezorgdheid om de leerling.

Vaak is hulpverlening reeds betrokken. In dat geval worden hulpverleners, indien haalbaar, ook uitgenodigd door het CLB op de rondetafel. Zo is iedereen meteen mee in het traject. Vaak leven er ook weerstanden om gebruik te maken van hulpverlening. KANS is dan vaak een eerste kennismaking met een ondersteunend aanbod, waarvoor men zich wel wil openstellen, hoewel de impact van een dag niet naar school gaan op zich groter is dan op gesprek gaan bij een hulpverleningsinstantie. Toch stellen we vast dat die drempel iets lager lijkt te liggen. Tijdens het traject komen hulpverleningsnoden niet zelden naar boven en kan indien nodig ook vanuit de partner gesuggereerd worden aan de ouders om zich extra te laten ondersteunen, door bvb. een doorverwijzing door het CLB naar de aangewezen hulpverlening.

Daarnaast kan de KANS-rondetafel gebruikt worden als brede rondetafel, waarbij niet alleen wordt nagedacht over het KANS-traject, maar ook over andere hulpverleningsnoden. Waar dat aangewezen is, kan het CLB, in overleg met de ouders, ervoor kiezen om ook andere hulpverleners uit te nodigen voor het gesprek, met het oog op doorverwijzing. Zo moeten de ouders zich slechts vrijmaken voor 1 overleg en wordt ineens ook de aangeboden hulpverlening afgestemd tussen alle partners. Dit gebeurt wel alleen in overleg met de ouders. Zij moeten het zien zitten om dit gesprek, dat toch privacygevoelig is, te voeren in aanwezigheid van de school. Dit gebeurt in de praktijk zelden.

1.1.3 Adviesverstrekking

Vanuit KANS maken we steeds de afweging of een traject via KANS aangewezen is. Soms zijn de problematieken zo zwaar dat ze minder passen binnen het aanbod van onze partners. In dat geval denken we eerder richting hulpverlening als dat nog niet geactiveerd werd. Soms is er geen aanbod binnen KANS dat tegemoet komt aan de gestelde vraag. In beide gevallen geven we een advies. Dat gebeurde vorig jaar in twee situaties in het basisonderwijs. We contacteren dan de aanmelder telefonisch en denken met hen samen na over eventuele vervolgstappen.

1.1.4 Rondetafels

KANS organiseerde het voorbije schooljaar 41 rondetafels voor het basisonderwijs. Vorig schooljaar waren dat er 35 en het schooljaar voordien 25. Gezien de uitbreiding van mogelijke trajecten doorheen de voorbije jaren, was het vaker aangewezen een rondetafel te doen. Er waren immers opties die afgewogen konden worden om tot een traject op maat van de leerling te komen. Een positieve evolutie!

Daarnaast worden er uiteraard ook trajecten opgestart zonder KANS-rondetafel. Als uit de aanmelding een duidelijke nood blijkt aan een specifiek aanbod of de opties zijn beperkt omwille van verplaatsing of beschikbare plaatsen, is het niet altijd nodig hiervoor een rondetafel te organiseren. In dat geval melden we, na telefonisch overleg met de aanmelder, rechtstreeks aan bij de aanbieder. Het is dan de aanbieder zelf die een rondetafel organiseert met alle betrokken partijen. Dit wordt dan steeds gecombineerd met een kennismaking, waarbij het kind het initiatief en de begeleiders ook zelf kan verkennen.

1.1.5 Trajecten

1.1.5.1 Aangeboden en opgestarte trajecten

Er werden 72 leerlingen aangemeld uit het basisonderwijs. Zoals reeds aangegeven werd er voor 2 leerlingen een advies gegeven, omdat het KANS-aanbod niet aansloot op hun noden.

Daarnaast werd voor 6 leerlingen de rondetafel geannuleerd, na intentie tot planning van een rondetafel door KANS. Redenen waren in drie situaties dat het aanbod toch volzet was voor de rest van het jaar, in één situatie verviel de vraag, het was niet meer nodig, in één situatie haakten de ouders af en in één situatie tenslotte lukte het niet om praktische redenen (dit is meestal een vervoerskwestie).

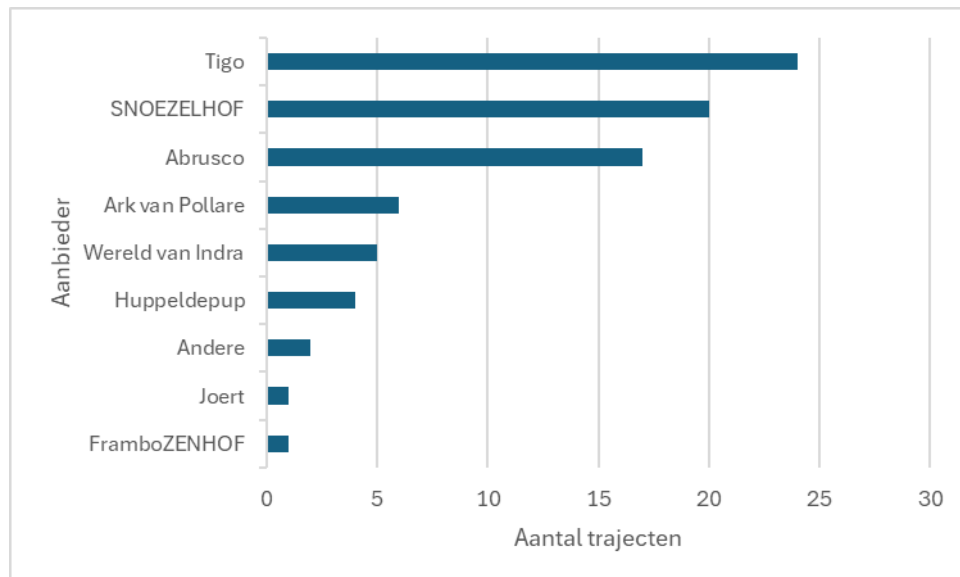
Voor 64 leerlingen bekeken we dus de mogelijkheid van een traject. Op de 41 rondetafels werd er in 5 gevallen beslist geen traject op te starten. In één situatie werd gekozen voor een aanbod buiten KANS. Zes rondetafels werden niet correct geregistreerd, waardoor we die input niet kunnen verwerken. 29 rondetafels resulteerden in minstens één traject. Daarnaast werden er ook 23 aanmeldingen

rechtstreeks doorgegeven aan de partners voor rondetafel en opstart. In totaal werden dus 52 leerlingen aangemeld voor een traject van de 72 aanmeldingen.

Er werden in totaal 74 trajecten door KANS geïnitieerd voor deze 52 leerlingen. Sommige leerlingen lopen immers eerst traject bij de ene partner en vervolgens bij een andere. Vijf kinderen werden in de loop van vorig schooljaar aangemeld bij drie verschillende partners, 12 kinderen bij twee partners en 35 kinderen bij één partner. Het gebeurt ook soms dat een kind wordt aangemeld bij twee partners, omdat beiden een goed aanbod zouden kunnen bieden, maar de kans op opstart dat schooljaar klein is omwille van de wachtlijst. Zo bieden we iedereen een eerlijke kans op opstart. Daardoor krijg je wel een overschatting van het aantal kinderen dat bij meerdere partners een potentieel traject zou lopen.

De trajecten die we aanmeldde per aanbieder zijn terug te vinden in onderstaande grafiek.

Grafiek 10: Aantal trajecten per aanbieder voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

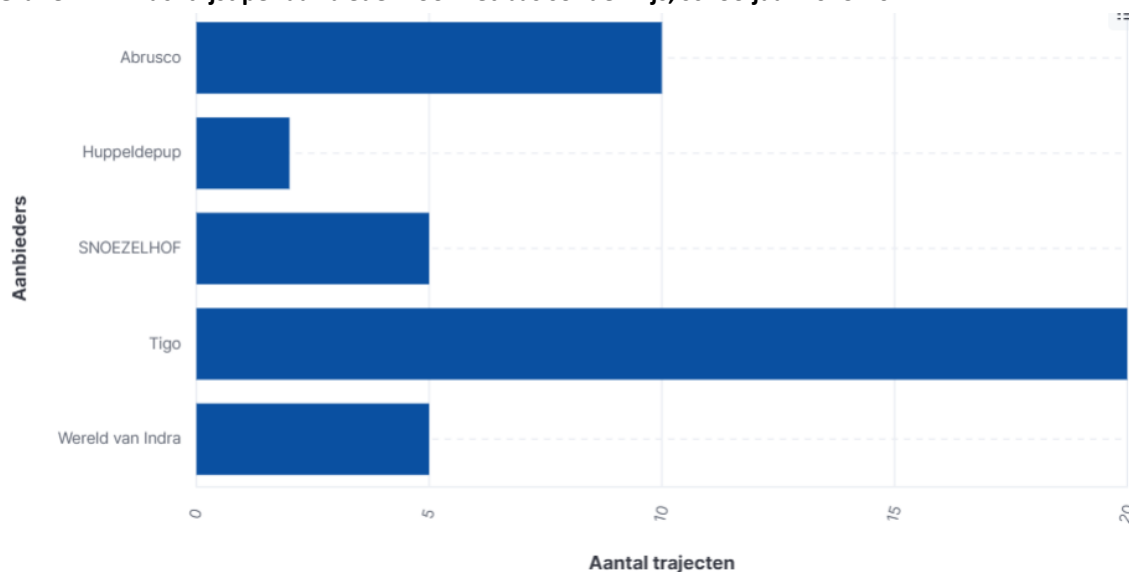
Vooraleer de grafiek te bekijken, is het belangrijk mee te geven dat het gaat om het aantal leerlingen dat we aanmeldde bij deze partners. Verder in de tekst staan we stil bij hoeveel van deze aanmeldingen er effectief een traject werd opgestart. Het kan dus zijn dat een aanbieder zeer hoog scoort in deze tabel, maar in de praktijk minder trajecten kon aanbieden dan een aanbieder die lager staat in deze tabel. Dat zegt uiteraard wel iets over de nood aan deze trajecten.

We stellen een aantal belangrijke verschillen vast in de grafiek ten opzichte van vorig schooljaar. Toen werden bij Tigo en Abrusco het leeuwendeel van de aanmeldingen gedaan (resp. 26 en 25). We zien nu dat Tigo nog steeds het hoogst aantal aanmeldingen kreeg (24). 't Snoezelhof kwam erbij als nieuwe partner en zet zich op de tweede plaats met 20 aanmeldingen, gevolgd door Abrusco met 17 aanmeldingen. De Ark van Pollare kende vorig schooljaar een vliegende start met 10 aanmeldingen en bood er nu 6 aan. Het blijft een partner waar we vlot plaats ter beschikking hebben, maar de verplaatsing naar Lennik blijft een belangrijke drempel.

Verder meldden we vorig schooljaar geen basisschoolkinderen aan bij de Wereld van Indra, waar dat er nu vijf waren. Dit hangt samen met beschikbaarheid (vaak al zeer vroeg op het jaar een wachtlijst) en uiteraard ook verplaatsing naar Opwijk. In tegenstelling tot vorig jaar (5) meldden we maar één basisschoolkind aan voor de boerderij van Joert. In de nieuwe afspraken moet er steeds een A-document ingediend worden bij de Intersectorale Toegangspoort wanneer aangemeld wordt bij Joert. Dat verhoogt de drempel, in combinatie met moeilijkere bereikbaarheid in Lennik. Verder beslisten we de samenwerking met het Frambozenhof stop te zetten in de loop van het eerste trimester, waardoor dit aantal ook zeer laag is.

We stellen nog steeds een tekort aan aanbod vast, ondanks het grote potentieel dat 't Snoezelhof bij creëerde. Er stonden 44 kinderen op een wachtlijst (twee niet opgenomen in de grafiek vanuit niet-Brussels CLB), dat zijn er 15 meer dan vorig schooljaar. Een deel van hen kon opstarten in het betreffende schooljaar, maar een deel van hen ook niet. In het bijzonder kampt Tigo met de grootste wachtlijst, met dit schooljaar 20 kinderen op de wachtlijst in de loop van het jaar. Een directe opstart is nooit mogelijk. Bij Abrusco op het Neerhof waren dat er 10. Een wachttijd is intussen de standaard geworden in het basisonderwijs, ondanks de vaak prangende nood.

Grafiek 11: Wachtlijst per aanbieder voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Bij de start van het nieuwe schooljaar wordt voor elk van deze kinderen bekeken of het zinvol en nodig is om het traject alsnog op te starten in het nieuwe schooljaar of eventueel de wachttijd verder uit te zitten.

Alle bovenvermelde trajecten werden aangemeld bij KANS en door KANS aangemeld bij een van de trajectaanbieders. Van de 74 aangemelde trajecten werden er 44 uiteindelijk niet opgestart, om volgende redenen:

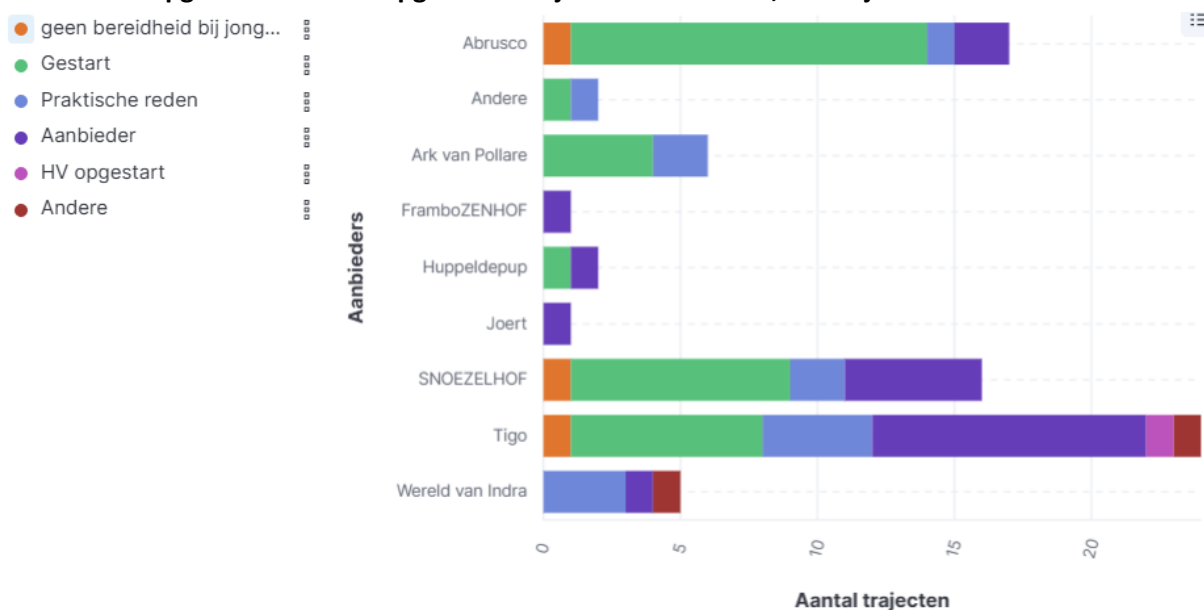
- Reden bij de aanbieder – wachtlijst (23)
- Praktische redenen, vb. vervoer, verhuis, verandering school (13)
- Bereidheid van de ouders of de leerling (4)

- Hulpverlening opgestart, vb. opname Païka (2)
- Niet meer nodig (1)
- Andere (1), zoals opstart in ander project

Een overzicht van de opgestarte niet-opgestarte trajecten per aanbieder is terug te vinden in deze grafiek. Het gaat hier alleen over de trajecten aangemeld vanuit Brusselse CLB's. Er ontbreken er 4 die niet opgestart zijn van niet-Brusselse CLB's.

We zien dat Abrusco (13) het grootste aantal trajecten effectief aanbod, gevolgd door 't Snoezelhof (8) en Tigo (7). De belangrijkste reden was daarbij de wachtlijst, wat sprekend blijkt uit onderstaande grafiek. Dit in veel sterkere mate dan vorig schooljaar.

Grafiek 12: Opgestarte en niet-opgestarte trajecten aanbieders, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

1.1.5.2 Verloop opgestarte trajecten

a. Duurtijd trajecten

Op vier trajecten na, hebben alle trajecten een duurtijd van langer dan drie maanden. De duurtijd van de trajecten bij de partners is niet vastgelegd. Het motto is 'zo kort als mogelijk, zo lang als nodig'. Wel wordt na een aantal weken steeds een evaluatiemoment ingepland om te bekijken of het aanbod nog en of het voldoende inspeelt op de noden van de leerling. Het aantal weken verschilt van partner tot partner.

Vorig jaar was het beeld iets genuanceerder en waren er ook wat kortere trajecten. Het hangt in sterke mate af van hoe de organisatie zijn aanbod organiseert. Volgend jaar zal dit opnieuw veranderen, omdat bvb. Abrusco zijn werking veranderde in 24-25.

b. Aantal dagdelen per week

Een dagdeel is een halve school-/werkdag. De meeste aanbieders voor het basisonderwijs bieden een vast aantal dagdelen per week aan, dat is meestal één volle dag per week (2 dagdelen) of uitzonderlijk een halve dag (1 dagdeel). Dat was slechts in twee situaties het geval.

c. Afronding trajecten

Wanneer de rondetafel beslist om een traject voor een leerling op te starten, zorgt KANS voor de effectieve opstart bij de partner. Wanneer ook de aanbieder akkoord gaat met de opstart van het traject, beschouwen we dit vanuit KANS als een opgestart traject. Aanbieder en CLB maken verdere afspraken rond kennismaking en opstart.

Wanneer we het hebben over een vroegtijdige stopzetting, verwijst dat naar een traject dat enige tijd gelopen heeft en dat voortijdig wordt stopgezet, zonder een afrondende rondetafel waarop dit in consensus beslist wordt. Vijf trajecten werden vroegtijdig stopgezet, twee omwille van geen bereidheid bij leerling/ouders, één omwille van 'niet meer nodig', één omwille van praktische redenen en één omwille van nood aan een ander aanbod.

Bij afronding brengen we ook steeds het perspectief bij afronding in kaart, met name hoe loopt deze leerling zijn traject verder. We bieden hierin ook de optie aan om aan te duiden dat het traject volgend schooljaar zal verdergezet worden. Dat wordt in 14 situaties aangegeven. Omdat een aanbieder slechts één optie kunnen aanduiden, weten we van die leerlingen niet echt wat hun perspectief in hun schoolloopbaan was. We trachten dit aan te passen naar volgend schooljaar toe. We krijgen nu geen volledig beeld.

We kunnen wel meegeven dat de meeste leerlingen terug gingen naar hun huidige school. Een aantal leerlingen veranderden van school, maar zonder definitieve uitsluiting. We zijn blij dit te blijven vaststellen, aangezien deze leerlingen in de meeste gevallen worden aangemeld omdat de draagkracht van de school wordt overschreden. Een uitsluiting behoort dan vaak tot de mogelijkheden. We stellen in de dagdagelijkse praktijk ook vast dat het aanbod een belangrijke buffer is naar uitsluitingen toe en bijgevolg ook naar schooluitval toe. Als kinderen immers al uitsluiting op school moeten ervaren op die jonge leeftijd, kan dat een belangrijke breuk met onderwijs betekenen voor hun verdere schoolloopbaan.

1.2 Aanmeldingen voor groepen

1.2.1 Aanmeldingen

Het aanbod voor groepen wordt in het basisonderwijs uitsluitend aangeboden door Abrusco. Scholen kunnen zelf een aanmelding doen bij KANS voor

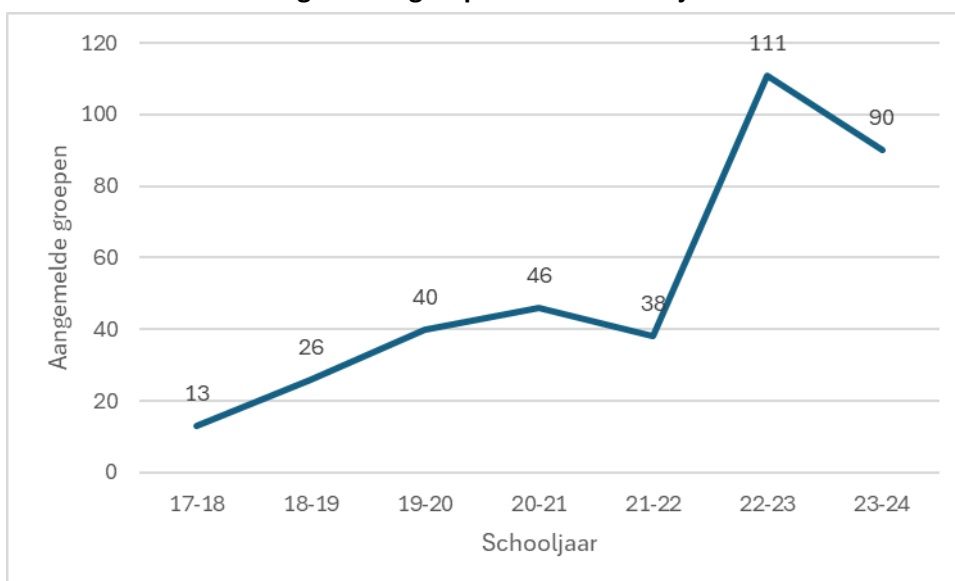
- een klasgroep: van een preventieve workshop tot een intensievere klasbegeleiding;
- een zelf samengestelde groep van kinderen, waarvoor het versterken van weerbaarheid aangewezen is, er wordt dan groepstraining aangeboden op school;
- herstel: Abrusco biedt in dat kader herstelgesprekken, hergo en no blame (aankpak pesten) aan. Omdat het hier ook een aanbod voor meer dan 1 leerling betreft, wordt het opgenomen in het groepsaanbod.

We kregen dit schooljaar **49 aanmeldingen voor 90 aangemelde groepen** in het basisonderwijs. Vorig schooljaar waren dat 56 aanmeldingen voor 111 groepen, het aantal aangemelde groepen ligt dus wat lager, al bedraagt het nog steeds meer dan het dubbele van het voorgaande schooljaar.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen aanmeldingen en aangemelde groepen, omdat het voor het proactieve aanbod (themawerking) ook mogelijk is om meer dan één klasgroep aan te melden rond hetzelfde thema.

In onderstaande grafiek zien we de evolutie van het aantal aangemelde groepen in de voorbije schooljaren. We zagen het aantal aanmeldingen sterk toenemen. Dat ging samen met de uitbouw van het aanbod en het inzetten op meer bekendheid.

Grafiek 13: Evolutie aangemelde groepen basisonderwijs in BHG

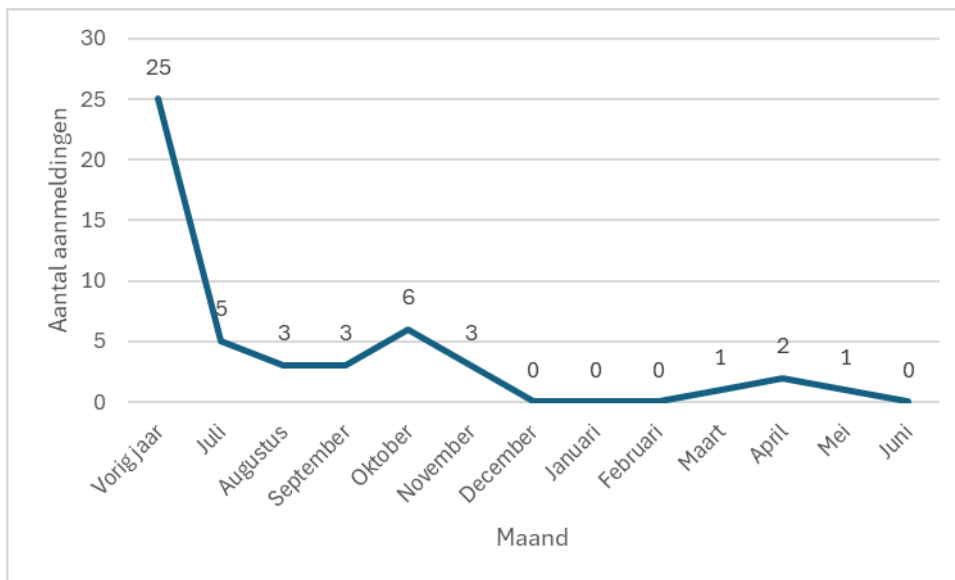
Bron: Registratiesysteem voor groepsaanmeldingen KANS

Hoewel de volledige equipe van Abrusco bij de start van het schooljaar werd ingezet voor het aanbieden van klasacties en themawerking (basis en secundair) kon men de vraag niet bolwerken en werd geopteerd voor het inlassen van een aanmeldingsstop vanaf 16/11/23. Dit om zeker ook voldoende ruimte te creëren voor andere hulpvragen waarvoor de organisatie eveneens begeleiding aanbiedt. Vanaf dan kon er, binnen het groepsgericht aanbod, alleen nog aangemeld worden voor herstelgerichte acties. Het aanbod werd nadien niet meer opengesteld en heeft dus maar een beperkte periode open gestaan voor aanmelding. Bijgevolg is het aantal aanmeldingen een onderschatting van de werkelijke nood.

1.2.1.1 Spreiding van de aanmeldingen

In onderstaande grafiek zien we de spreiding van de groepsgerichte aanmeldingen over het schooljaar. Hier wordt wel gewerkt met de effectieve aanmeldingsdata (en dus de 49 aanmeldingen).

Grafiek 14: Spreiding van de groepsgerichte aanmeldingen voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: Registratiesysteem voor groepsaanmeldingen KANS

We zien 25 aanmeldingen die gebeurden in het vorige schooljaar. Dit zijn enerzijds trajecten die vorig schooljaar reeds werden opgestart en dit schooljaar verder lopen en anderzijds aanmeldingen die reeds ingediend werden vorig schooljaar met het oog op een opstart in schooljaar 23-24. Daarnaast 8 aanmeldingen in de grote vakantie.

Doorheen het schooljaar zien we geen groot aantal nieuwe aanmeldingen: drie aanmeldingen in september, zes in oktober en drie in november, wanneer de aanmeldingsstop werd afgekondigd. De aanmeldingen die nog binnenkwamen na de aanmeldingsstop zijn vragen naar herstelgerichte acties. Deze bleven het hele jaar door toegankelijk en kregen waar mogelijk prioriteit.

De aanmeldingen die we ontvingen vanaf april voor het volgende schooljaar worden hier niet opgenomen.

1.2.1.2 Scholen

Om privacy redenen kan de verdeling naar school hier niet worden opgenomen. Wel kunnen we meegeven dat er een goede spreiding is over de basisscholen. Er waren drie scholen die elk drie aanmeldingen deden, zes scholen met elk twee aanmeldingen. De andere scholen deden elk één aanmelding. Vier scholen vroegen acties aan voor elk meer dan vijf groepen. Binnen themawerking kan een school met één aanmelding meerdere groepen aanmelden. In deze gevallen werd er duidelijk voor gekozen voor een graad of zelfs de volledige school rond een bepaald thema te werken. Dit kan, omdat het gaat over een kleinere tijdsbesteding per klasgroep gaat (1 of 2 lesuren). Het is dan belangrijk op te volgen dat deze scholen hier in de toekomst ook zelf mee aan de slag gaan, zodat het aanbod een duurzaam karakter krijgt, gezien de grote inzet van mankracht en middelen.

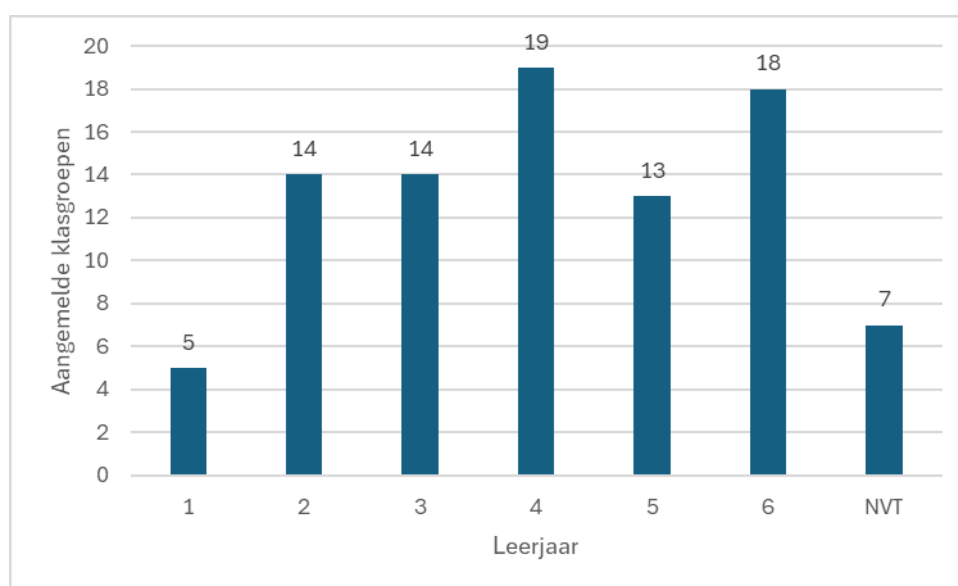
1.2.1.3 Leerjaar

Er werden 90 groepen aangemeld, 88 voor het gewoon basisonderwijs en twee voor het buitengewoon basisonderwijs, beiden vanuit type basisaanbod.

In onderstaande grafiek zien we de verdeling naar leerjaar. Het vierde leerjaar scoort het hoogst met 19 aangemelde groepen, het zesde leerjaar volgt op de tweede plaats met 18 aangemelde groepen. Bekeken per graad zien we dat de tweede (33) en derde graad (31) vrij gelijklopend zijn. De aanmeldingen in de eerste graad (19) zijn beperkter. In feite vooral in het eerste leerjaar, want het tweede leerjaar scoort niet lager dan het eerste, derde en vijfde leerjaar.

Daarnaast zien we ook zeven registraties in 'Niet van toepassing (NVT)'. Het gaat hier over aanmeldingen voor zelf samengestelde groepjes die over het leerjaar reiken, een aanmelding voor een graadsklas, alsook de aanmeldingen voor het bubao.

Grafiek 15: Verdeling van de aangemelde groepen volgens leerjaar in het gewoon basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: Registratiesysteem voor groepsaanmeldingen KANS

1.2.1.4 Aantal leerlingen

Er werd voor 90 groepen een interventie aangevraagd, samen goed voor 1691 leerlingen. Vorig jaar waren dat er 2105. Het is belangrijk mee te geven dat niet elk traject effectief werd opgestart, meer daarover in het volgende punt.

Er werd voor 1426 leerlingen effectief een groepsgericht traject opgestart. Dat is in verhoudingsgewijs een positief verhaal tegenover vorig schooljaar, toen er 1674 leerlingen effectief konden genieten van het aanbod (tegenover 2105 leerlingen in aanmelding).

1.2.2 Trajecten

1.2.2.1 Opgestarte en niet-opgestarte trajecten

We mochten voor alle aangemelde groepen een follow-up ontvangen en kunnen dus volledig zijn in de cijfers. Van deze 90 aangemelde groepen konden 76 trajecten opgestart worden. 14 trajecten werden niet opgestart. Redenen hiervoor waren:

- Begrenzing van het aantal aanmeldingen per school, zoektocht naar meer structurele aanpak (5)
- Er is nood aan een alternatief aanbod (4)
- De vraag vervalt (3)
- Het wordt verder intern door de school opgenomen (1)
- Er is geen capaciteit meer (1)

We zien bovenaan de lijst begrenzing van het aantal aanmeldingen per school staan (5). Dat is nieuw sinds dit schooljaar. Er wordt voor gekozen om bij een hoog aantal aanmeldingen de vraag niet op te nemen, in functie van eerlijkheid naar andere scholen toe, maar ook in functie van het zoeken naar een meer structurele ondersteuning dan via klasacties. Men gaat dan in gesprek met de school om te bekijken waarom er herhaaldelijk wordt aangemeld en welke structurele ondersteuning hiervoor gezocht kan worden, door Abrusco of extern.

Daarnaast stellen we vast dat wanneer er een wachttijd is om het traject op te nemen de vraag regelmatig vervalt. In dat geval werd er een andere weg bewandeld om het probleem aan te pakken en is er niet langer nood aan een interventie door Abrusco. Daarnaast blijkt er bij vraagverheldering door Abrusco soms toch nood aan een ander aanbod (4), zoals bvb. het aanmelden van een individuele leerling die zwaar weegt op de klasgroep.

76 trajecten werden dus opgestart door Abrusco. Daarbij kan het zijn dat het traject vroegtijdig moet worden stopgezet. Dat was in tien situaties het geval. Redenen hiervoor waren:

- De school heeft andere verwachtingen (2)
- Aanhoudend storend gedrag van enkele leerlingen (1)

- Praktische redenen (geen continuïteit, wissel of langdurige afwezigheid leerkracht) (3)
- Nood aan alternatief aanbod (1)
- Onbekend (3)

1.2.2.2 Aanbod

In onderstaande tabel vindt u de modules terug die aangevraagd en opgestart werden.

Ter verduidelijking geven we nog mee dat klasacties interveniërend zijn en dus inzetten op moeilijkheden die zich stellen in een klasgroep. Themawerking zijn preventieve workshops die gegeven worden vanuit een proactieve insteek: men wil voorkomen dat iets een groot probleem wordt, waardoor preventief met de klasgroep tijdens één contactmoment wordt gewerkt. Klasacties omvatten meestal een zestal contactmomenten.

Tabel 2: Aangevraagde en aangeboden modules in het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Module	Aangevraagde modules	Aangeboden modules
Klasactie	26	31
Themawerking	47 (9 aanmeldingen)	41 (9 aanmeldingen)
Zelf samengestelde groep	1	4
Herstel	1	0
Leerkrachtondersteuning	2	0
Eindtotaal	56	76

Bron: Registratiesysteem voor groepsaanmeldingen KANS

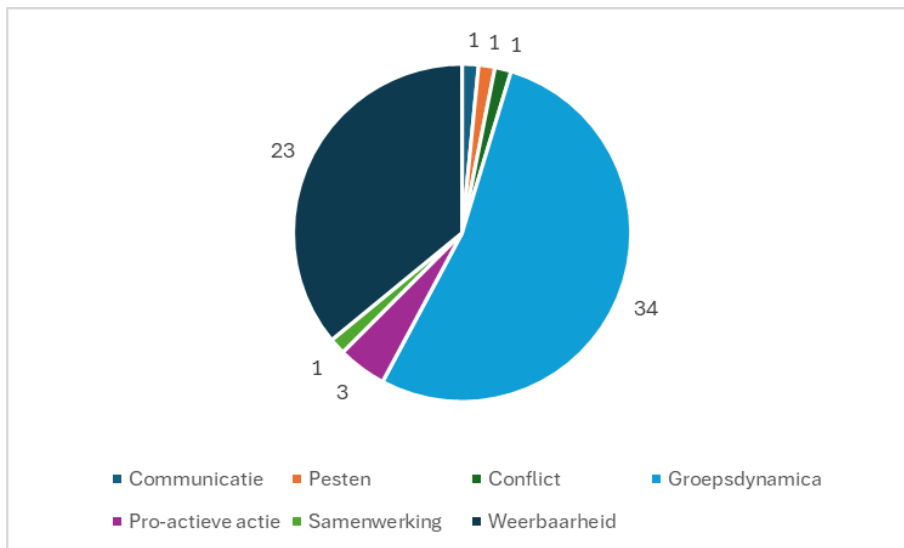
We zien in eerste instantie een verschil tussen de aangevraagde modules die de school vroeg in de aanmelding en de effectief aangeboden modules. Bij elke vraag wordt er vooroverleg georganiseerd tussen de school en Abrusco. Hierin wordt de vraag besproken en verhelderd. Op basis van dit overleg kan het aanbod afgestemd worden op de noden van de school. Zo wordt er meer themawerking aangevraagd dan klasacties. Toch zien we dat de verhouding klasactie en themawerking wat verschuift na vooroverleg. Er wordt dan bvb. geopteerd voor een intensiever klastraject omdat de klasgroep moeizaam functioneert. Een themawerking is dan niet intensief genoeg om iets teweeg te brengen.

We zien een groot aantal themawerkingen, maar in wezen komt dit naar op 9 aanmeldingen voor 47 klasgroepen. Vaak worden deze voor een hele graad of zelfs school aangemeld, wat de aantallen snel doet stijgen. Ondanks het feit dat er wat minder klasacties in verhouding waren, zit hier de voornaamste personeelsinzet. Een themawerking behelst immers één of twee lesuren, voor een klasactie is dit vaak hoger. Het aantal lesuren varieert hier van één tot 18 lesuren per klasgroep. Dit komt verder nog aan bod.

Zelf samengestelde groepen worden eerder beperkt opgestart (4). Er werden dit schooljaar geen hersteltrajecten opgestart. De doelgroep werd ook wel verengd van lager onderwijs naar derde graad basisonderwijs.

Kijken we naar de inhoud van de klasacties, dan komen vooral groepsdynamica (34) en weerbaarheid (23) aan bod, zoals duidelijk wordt in onderstaande grafiek. Begeleiders kunnen telkens aangeven rond welke thema's er gewerkt werd. Dat kan één thema zijn, maar ook meerdere. Het beeld is minder genuanceerd dan vorig schooljaar, waar de andere thema's toen iets hoger scoorden.

Grafiek 16: Verdeling naar inhoudelijk thema voor de opgestarte groepsgerichte trajecten in het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: Registratiesysteem voor groepsaanmeldingen KANS

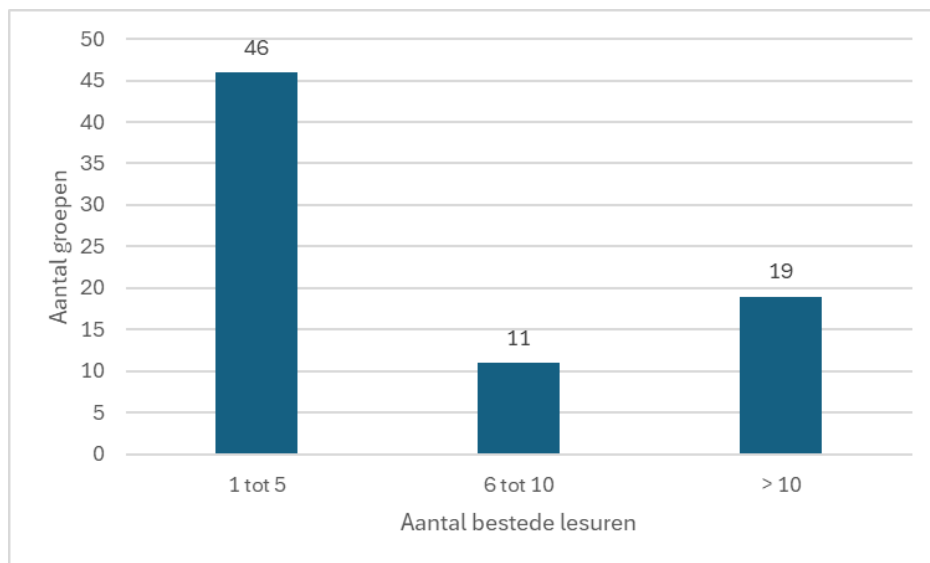
1.2.2.3 Aantal lesuren

Om de intensiteit van de trajecten in kaart te brengen, meten we hoeveel lesuren elke groepsactie in beslag neemt. Een klasactie wordt normaal gezien begrensd op zes actiemomenten. Daar kan uitzonderlijk van afgeweken worden. De duurtijd wordt voornamelijk bepaald door de noden van de groep en de acties die dit vereisen is maatwerk.

Gemiddeld duurde een klasactie 5,7u in het basisonderwijs. Vorig jaar was dat 10u. Uiteraard gaan daar grote verschillen achter schuil. We zien in de cijfers klasacties van één uur tot een klasactie van 18 uur. Daarom genereerden we onderstaande grafiek, waarin we het aantal lesuren clusterden in categorieën.

In vergelijking met vorig schooljaar merken we dat de klasacties minder lesuren in beslag nemen. Vorig schooljaar nam een gemiddelde klasactie 10 lesuren in beslag en duurde 54% van de begeleidingen meer dan 10 lesuren. Dit schooljaar is het gemiddelde 5,7 lesuren en duurde 25% van de begeleidingen meer dan 10 lesuren.

Grafiek 17: Aantal lesuren per opgenomen klasactie voor het basisonderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: Registratiesysteem voor groepsaanmeldingen KANS

2 Secundair onderwijs

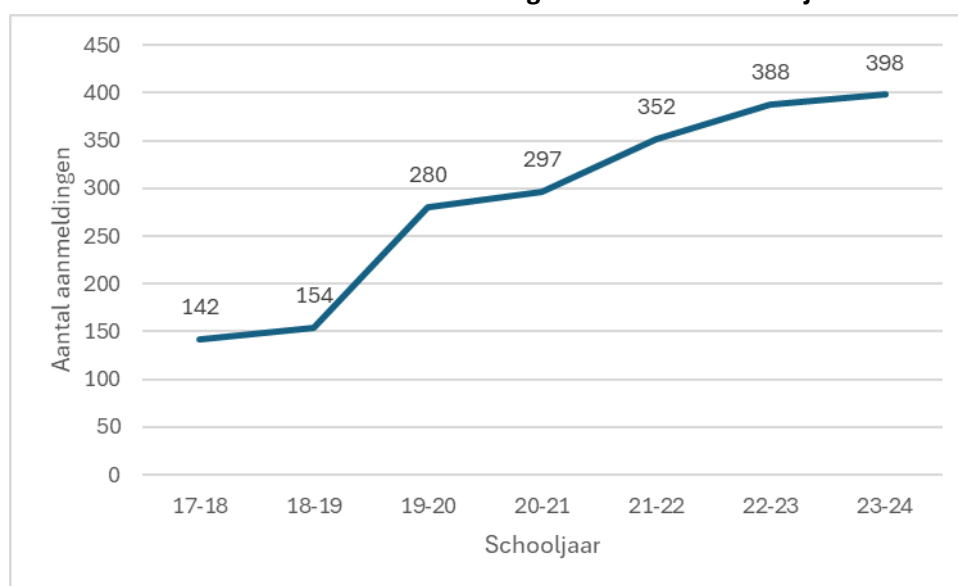
2.1 Aanmeldingen vanuit individuele leerlingen

2.1.1 Aanmeldingen

In het schooljaar 23-24 werden 398 leerlingen uit het secundair onderwijs aangemeld bij KANS met het oog op een traject op maat. Dat zijn 10 leerlingen meer dan vorig schooljaar (388). In onderstaande grafiek geven we de aanmeldingscijfers weer van de voorbije schooljaren. Na de sterke stijgingen van de voorbije schooljaren neemt de mate van toename af en gaan we nu naar een bijna stagnering.

Belangrijk om mee te geven is dat dit niet de zuivere aanmeldingscijfers zijn. Elk jaar worden leerlingen wiens traject het volgende schooljaar wordt verdergezet opnieuw aangemeld (interne administratie), zodat we per schooljaar een zicht hebben op het aantal leerlingen dat actief een traject kreeg aangeboden in het betreffende schooljaar. Het gaat om een twintigtal overgezette trajecten.

Grafiek 18: Evolutie individuele aanmeldingen secundair onderwijs BHG

Bron: KANS-registratietool LARS

Het is zinvol mee te geven dat er achter de ruwe aanmeldingscijfers een breder verhaal schuilgaat. We zagen een sterke stijging in schooljaar 19-20. Dat had vooral te maken met het aanbod van studiebegeleiding in de coronapandemie. Daarnaast kenden we ook de NAFT-verbreding, waarin het aantal trajecten enorm toenam, wat uiteraard de curve deed stijgen. Ik verwijs graag naar het [jaarrapport van 20-21](#) voor de lezer die deze achterliggende analyse wil bekijken, die de sterke toename in de voorgaande jaren verklaart.

De voorbije schooljaren werden daarnaast heel wat inspanningen geleverd om scholen en CLB's te sensibiliseren om te bestaande trajecten tijdig te benutten. Hoewel het aanbod op piekmomenten volzet is, zien we dat een deel van het potentieel niet benut wordt. Vaak wordt te lang gewacht om

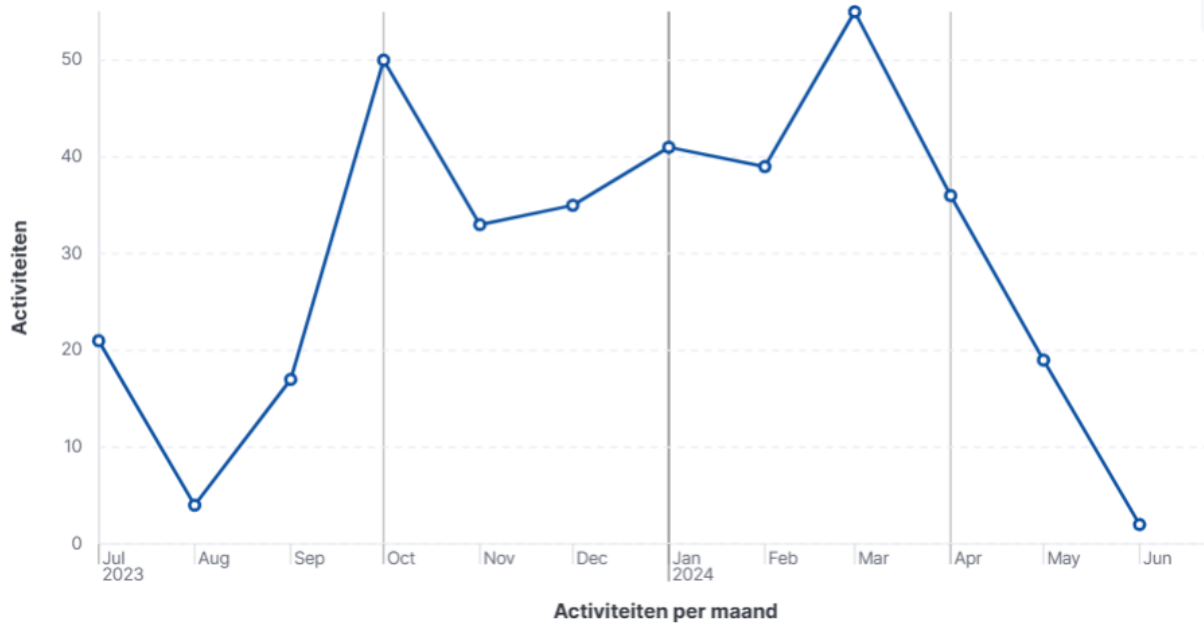
leerlingen aan te melden, waardoor situaties sterk geëscaleerd zijn en de succesansen van de trajecten ook dalen. Doorheen tal van initiatieven moedigen we aan om jongeren tijdig aan te melden, met het oog op een sterker performant aanbod en meer impact op het schools traject van de leerling. De stijging van de voorbije drie schooljaren wijden we daar vooral aan.

We verwachten naar volgend schooljaar toe een verdere stagnering van de aantallen met opnieuw een vermoedelijke stijging in het aantal aanmeldingen voor het secundair onderwijs in het jaar nadien. Momenteel wordt immers een vijfde van de voorziene NAFT-trajecten ook benut voor een preventief georiënteerd project dat Groep INTRO loopt rond de preventie van spijbelen. Dat project wordt na schooljaar 24-25 afgerond waardoor er opnieuw meer ruimte komt voor individuele trajecten . Een hoger aantal aanmeldingen ligt dan ook in de lijn van de verwachtingen.

Zoals reeds aangegeven werden 398 leerlingen uit het secundair onderwijs aangemeld bij KANS. Deze aanmeldingen bereikten ons via verschillende wegen:

- 300 leerlingen werden aangemeld door het CLB via het regulier aanmeldingssysteem (via LARS, alleen toegankelijk voor de Brusselse CLB's).
- 52 leerlingen werden rechtstreeks door de school aangemeld bij KANS met een aanvraag voor een sociale vaardigheidstraining. KANS zette deze aanmeldingen over in LARS, waardoor de jongeren worden meegenomen in de cijfers.
- 43 leerlingen werden aangemeld door niet-Brusselse CLB's voor jongeren die in Brussel wonen of in Brussel naar school gaan (vorig jaar 33). Deze jongeren werden via een afzonderlijk aanmeldingsdocument aangemeld en zijn niet opgenomen in de registratietool. De tool is immers ontwikkeld door de Brusselse CLB's en vooralsnog niet toegankelijk voor CLB's buiten Brussel. Wel werden een aantal kenmerken afzonderlijk geregistreerd. We zullen steeds aftoetsen of de algemene trend en bevindingen overeenkomen met deze 43 aparte aanmeldingen.
- 3 leerlingen meldden zichzelf aan via het onthaal. We verhelderden hun vragen en startten van daaruit trajecten op.
- 3 leerlingen werden aangemeld door Brusselse residentiële voorzieningen. Zij kunnen ook rechtstreeks bij KANS aanmelden, mits de aanmelding besproken is met de school en het CLB. Wij zorgen dan voor de aanmelding in naam van het CLB (dus ook opgenomen in de cijfers hierboven). Het ging om twee leerlingen verbonden aan niet-Brusselse CLB's, één leerling verbonden aan een Brussels CLB.

Grafiek 19: Spreiding aanmeldingen voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

In grafiek 19 zien we de evolutie van het aantal aanmeldingen doorheen het schooljaar. De aanmeldingen die we zien in september, zijn grotendeels toe te schrijven aan de overgezette trajecten, naast uiteraard een aantal nieuwe aanmeldingen. In oktober zien we een eerste piek van aanmeldingen. De maanden die volgen wordt een goed peil van aanmeldingen behouden, met een nieuwe piek in maart. Vanaf dan neemt het aantal aanmeldingen af. Vanaf de paasvakantie zien we dat het aantal aanmeldingen op een laag peil staat. Op zich is het ook al laat in het schooljaar. Hoe vroeger men aanmeldt, hoe optimaler voor de slaagkansen van het traject. Toch weten we dat er heel wat leerlingen zijn die deze tijd van het schooljaar afhaken omwille van slechte resultaten, er zijn jongeren met tuchtproblemen die men de kans geeft het schooljaar af te werken in de huidige school met het zicht op een uitsluiting einde schooljaar, ... Deze jongeren zien we ook graag aangemeld worden zodat er toegewerkt kan worden naar een goede opstart in het volgende schooljaar. Dat blijft, ondanks de vele inspanningen hierrond, een werkpunt. Het verloop is heel vergelijkbaar met vorig schooljaar.

2.1.2 Profiel van de aangemelde leerlingen

2.1.2.1 Geslacht

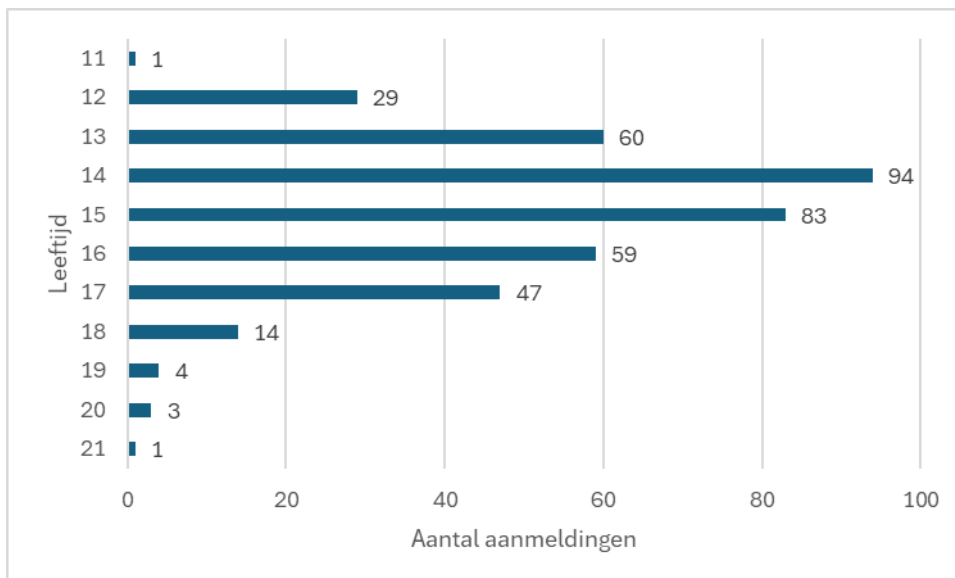
Van de 395 aangemelde leerlingen waren er 284 jongens en 109 meisjes, 2 leerlingen die zichzelf zien als genderfluïde (dit kan alleen aangeduid worden in de aanmelding van niet-Brusselse CLB's, in LARS hebben we die mogelijkheid niet). Procentueel betekent dit 72% jongens en 28% meisjes, exact hetzelfde als vorig schooljaar.

Ik verwijs graag naar vorige jaarrapporten voor een betoog rond meer genderneutraal onderwijs, want dat is niet alleen nodig, maar ook absoluut mogelijk.

2.1.2.2 Leeftijd

Grafiek 20 toont de verdeling van de aanmeldingen naar leeftijd. 75% van de aangemelde jongeren bevinden zich in de leeftijdsgroep van 13 tot 16 jaar. Het hoogste aantal aanmeldingen ontvingen we van 14-jarige leerlingen (94 leerlingen, 24%). Vorig jaar waren dat 15-jarigen. Ten opzichte van vorig schooljaar zagen we ook de groep 13-jarigen toenemen. We kunnen dus stellen dat dit jaar een verjonging kenden van onze doelgroep. De aanmeldingen van de niet-Brusselse CLB's werden hierin meegenomen.

Grafiek 20: Verdeling van de aanmeldingen naar leeftijd voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

2.1.2.3 Leerjaar en onderwijsvorm

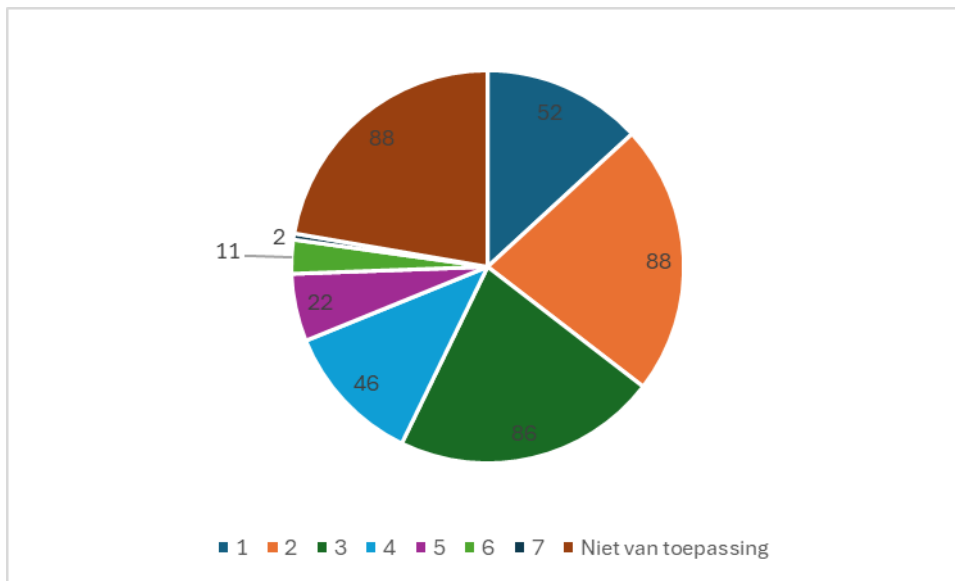
In onderstaande grafiek zien we de verdeling van de aanmeldingen naar leerjaar. We zien drie categorieën die in het oog springen en het grootste aandeel in onze doelgroep innemen, met name leerlingen uit het tweede jaar (88), leerlingen in het derde jaar (86) en leerlingen in de categorie 'Niet van toepassing' (88). Deze laatste categorie verwijst naar leerlingen uit het deeltijds onderwijs, buitengewoon onderwijs of OKAN. Het is niet altijd evident het leerjaar te benoemen, omdat ze modulair werken.

We zien een tussencategorie van de leerlingen in het eerste jaar (52) en het vierde jaar (46) en tenslotte een kleiner aandeel leerlingen in de derde graad.

Als men zich louter zou baseren op de grafiek van leeftijd, zouden we een iets ander beeld verwachten. Uiteraard heeft het alles te maken met de schoolse vertraging van leerlingen. Dit komt verder nog aan bod.

Als we het beeld over de jaren heen bekijken, zien we jaarlijkse schommelingen. Wel merken we dat de groep van 14 tot 17 jaar centraal staat. Daarnaast telde de eerste graad altijd het hoogst aantal aanmeldingen met een piek in het tweede jaar, dat is dit schooljaar opnieuw het geval. Vanuit de eerste graad gebeurden er 140 aanmeldingen, in de tweede graad waren dat er 134, de aantallen liggen m.a.w. erg dicht bij elkaar. Vanuit de derde graad kregen we 35 aanmeldingen.

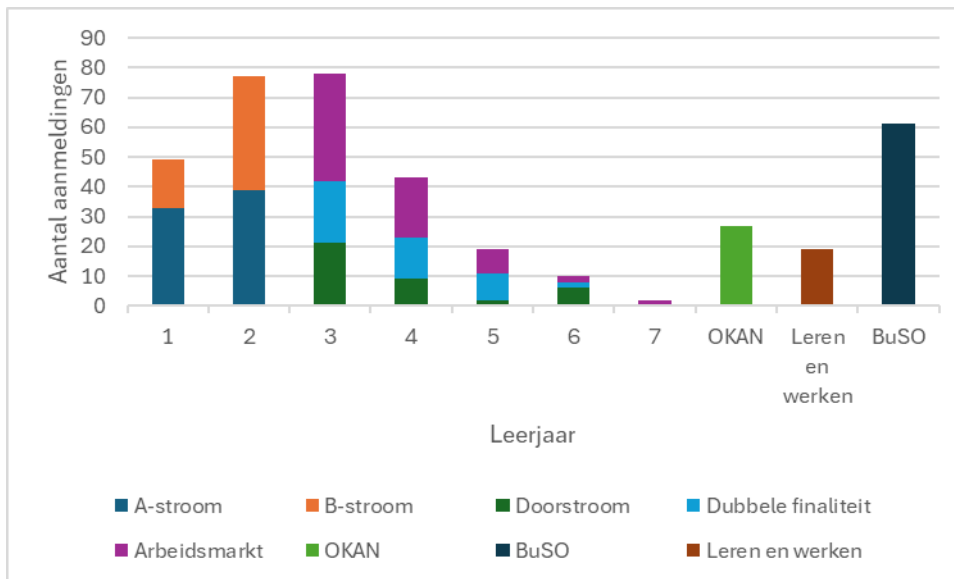
Grafiek 21: Verdeling naar leerjaar in het gewoon secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Daarnaast bekijken we in onderstaande grafiek de verdeling naar onderwijsvorm per leerjaar. In elk jaar valt het grote aandeel jongeren op uit de B-stroom/arbeidsfinaliteit, zeker als we er rekening mee houden dat het in absolute aantallen slechts om een klein aandeel van de jongeren gaat in het secundair onderwijs. Dit valt op zich binnen de verwachtingen.

Grafiek 22: Verdeling naar graad en onderwijsvorm voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

19 jongeren werden aangemeld vanuit leren en werken. Deze groep blijft jaar na jaar dalen in onze populatie. In volgorde van voorgaande schooljaren waren dat 25 jongeren, 44, 55. Het werd intussen reeds meermaals aangekaart binnen de werkgroep dual leren, maar daar wordt het niet als een werkpunt ervaren. De meerderheid van de jongeren die een ondersteunend traject nodig hebben, zouden hun weg vinden binnen de aanloofase.

Daarnaast werden 27 leerlingen uit OKAN aangemeld. Bijna al deze jongeren worden aangemeld in functie van het OKAN FIX aanbod van Groep INTRO.

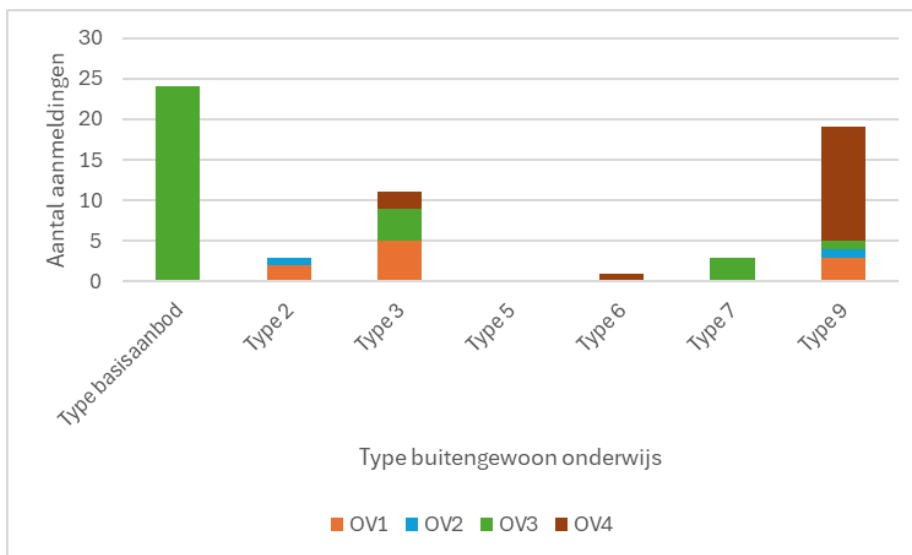
De aanmeldingen voor het buitengewoon onderwijs bekijken we afzonderlijk in onderstaande grafiek. Het gaat om 61 aanmeldingen (vorig schooljaar 51), inclusief aanmeldingen uit niet-Brusselse CLB's, waarbij we de meerderheid van aanmeldingen zien binnenkomen vanuit type 9 (autismespectrumstoornis (ASS) zonder verstandelijke beperking), type basisaanbod (kinderen met specifieke onderwijsbehoeften voor wie het gemeenschappelijk curriculum met redelijke aanpassingen niet haalbaar is in een school voor gewoon onderwijs) en type 3 (kinderen met ernstige sociale, emotionele en/of gedragsproblemen).

We stellen reeds van bij de start van KANS vast dat er veel aanmeldingen zijn voor jongeren met ASS, zowel uit het gewoon als uit het buitengewoon onderwijs. In voorgaande jaren vormden zij steeds de grootste groep, specifiek vanuit het buso. Vaak gaat het om jongeren die de overdaad aan prikkels op school niet aankunnen, frequente crisissen hebben en nood hebben aan een rustmoment of meerdere rustmomenten in de week. Dit schooljaar zien we een plotse sterke stijging vanuit type basisaanbod. Het is niet meteen duidelijk waar dit aan ligt.

We zien dit schooljaar 3 aanmeldingen vanuit OV 2. In principe hebben we hier geen aanbod voor. Of er een traject kan opgestart worden, hangt zeer sterk af van de jongere en de zelfredzaamheid. Bekijken we dit naar opgestarte trajecten, merken we dat geen enkele van deze jongeren tot de opstart van een traject is gekomen.

De aanmeldingen die we krijgen vanuit OV1, gaan steeds over jongeren die qua cognitieve mogelijkheden een profiel OV3 of OV4 hebben, en dus de nodige zelfredzaamheid, maar vaak op basis van gedrag staan ingeschreven bij OV1 in het kader van een intensief traject binnen de school. Dit schooljaar ontvingen we hiervoor, net zoals vorig schooljaar, 10 aanmeldingen.

Grafiek 23: Verdeling naar type en opleidingsvorm voor het buitengewoon secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

2.1.2.4 Scholen

Om privacy redenen kunnen we de verdeling naar school niet opnemen in dit jaarrapport. We kunnen wel aangeven dat 33 leerlingen werden aangemeld vanuit niet-Brusselse scholen. Dat is 8% van alle aanmeldingen, vergelijkbaar met vorig jaar (toen 7%). Leerlingen uit niet-Brusselse scholen kunnen aangemeld worden als ze in Brussel wonen of verblijven. Een aantal scholen zijn verbonden aan een Brussels CLB, maar een aantal scholen ook niet. In principe kunnen zij ook terecht bij het Meldpunt SI van Vlaams-Brabant. Echter, als de leerling een traject kan lopen dicht bij huis, is de kans op succes allicht ook groter. Ook kent het Meldpunt SI lange wachttijden die mogelijks ook meer aanmeldingen genereren bij KANS, omwille van een overlap in doelgroep. Daarnaast weet men dat de trajecten bij KANS kosteloos zijn, in tegenstelling tot de rest van Vlaanderen.

2.1.2.5 Woonplaats

Onderstaande tabel geeft de verdeling weer naar woonplaats van de aangemelde leerlingen. Kijken we vooreerst naar de verdeling naar woonplaats voor Brusselse en niet-Brusselse gemeenten. We stellen vast dat 70% woonachtig is te Brussel. 30% van de aanmeldingen betreft jongeren uit niet-

Brusselse gemeenten die wel in Brussel naar school gaan of er verblijven (vb. voorziening integrale jeugdhulp).

In het Brussel Hoofdstedelijk Gewest krijgen we de meeste aanmeldingen van jongeren die gedomicilieerd zijn in Sint-Jans-Molenbeek (47), gevolgd door Anderlecht (46), Laken (32) en Schaarbeek (31). Er volgt dan een tussengroep met Brussel-Stad, Vorst en Jette. Dit beeld stemt volledig overeen met het voorgaande schooljaar. Idealiter wordt ook de verhouding tussen de gemeenten mee in rekening gebracht betreft de aantallen schoolgaande jongeren, wat een van de verklarende factoren is.

Tabel 3: Verdeling van de aanmeldingen naar woonplaats voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Gemeente	Postcode	Aanmeldingen
Brusselse gemeenten		275
Sint-Jans-Molenbeek	1080	47
Anderlecht	1070	46
Laken	1020	32
Schaarbeek	1030	31
Brussel-Stad	1000	21
Jette	1090	20
Vorst	1190	12
Evere	1140	9
Elsene	1050	8
Neder-Over-Heembeek	1120	7
Ganshoren	1083	7
Ukkel	1180	6
Sint-Lambrechts-Woluwe	1200	6
Sint-Joost-ten-Node	1210	5
Sint-Gillis	1060	4
Etterbeek	1040	4
Koekelberg	1081	4
Sint-Agatha-Berchem	1082	3
Sint-Pieters-Woluwe	1150	3
Niet-Brusselse gemeenten		113
Dilbeek	1700	16
Sint-Pieters-Leeuw	1600	9
Grimbergen	1850	6
Sint-Stevens-Woluwe	1932	6
Vilvoorde	1800	5
Groot-Bijgaarden	1702	5
Halle	1500	4
Strombeek-Bever	1853	3
Meise	1860	3
Tervuren	3080	3

Ruisbroek	1601	3
Merchtem	1785	3
Diegem	1831	3
Sint-Genesius-Rode	1640	3
Zellik	1731	2
Wemmel	1780	2
Lembeek	1502	2
Schepdaal	1703	2
Wolvertem	1861	2
Affligem	1790	1
Humbeek	1851	1
Wilsele	3012	1
Nivelles	1400	1
Tubize	1480	1
Vlezenbeek	1602	1
Lot	1651	1
Sint-Katherina-lombeek	1742	1
Liedekerke	1770	1
Kraainem	1950	1
Putte	2580	1
Sint-Amands	2890	1
Overijse	3090	1
Begijnendijk	3130	1
Roosdaal	1760	1
Ternat	1740	1
Jemappes	7012	1
Waver	1300	1
Edingen	7850	1
Steenokkerzeel	1820	1
Outer	9406	1
Bonheiden	2820	1
Huizingen	1654	1
Hoeilaart	1560	1
Wezembeek-Oppem	1970	1
Bornem	2880	1
Louvain-la-Neuve	1348	1
Boortmeerbeek	3190	1
Hofstade	1981	1
Haacht	3150	1
Scherpenheuvel	3270	1
Totaal		395

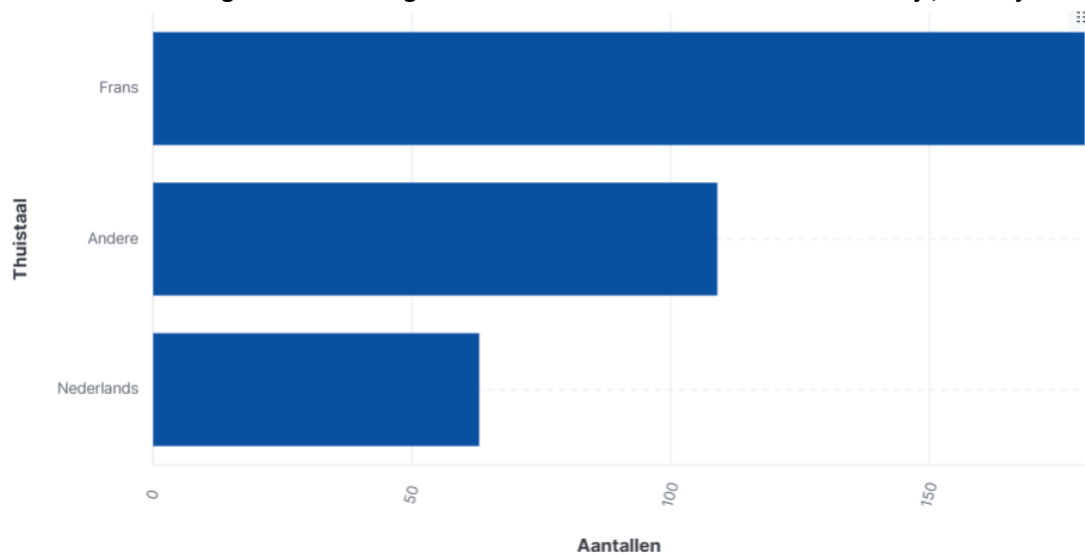
Bron: KANS-registratietool LARS + aanmeldingstool externe aanmeldingen

Van de niet-Brusselse gemeenten springt vooral Dilbeek in het oog met 16 aanmeldingen. Dat was vorig jaar niet het geval (toen 4). Dat heeft alles te maken met de oprichting van het Fedasil opvangcentrum te Dilbeek, waar heel wat jongeren verblijven die ook bij ons worden aangemeld (11).

2.1.2.6 Taal

Net zoals in het basisonderwijs zien we dat Frans in de meerderheid van de gevallen de thuistaal is. De grafiek stemt overeen met vorig schooljaar. In de aanmeldingen van de niet-Brusselse CLB's scoort Nederlands wel het hoogst (22), gevolgd door Frans (20) en andere talen (7).

Grafiek 24: Verdeling van aanmeldingen naar thuistaal voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

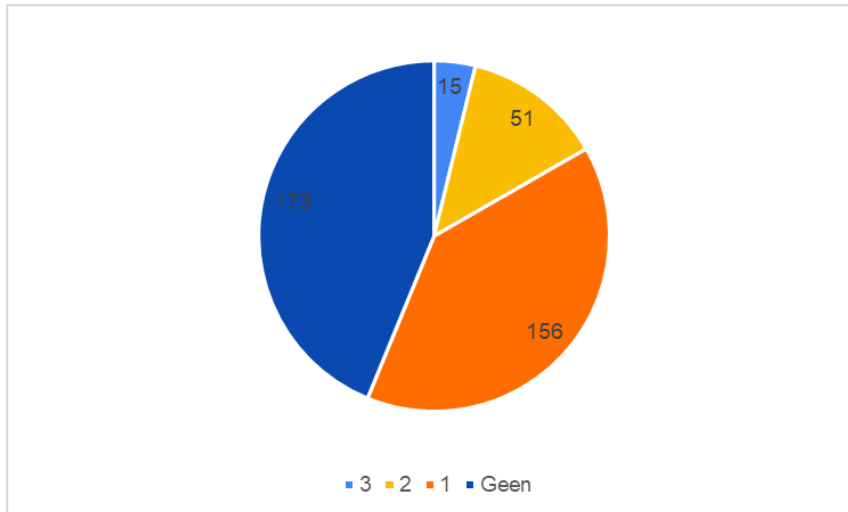

Bron: KANS-registratietool LARS

2.1.2.7 Schoolse vertraging

Onderstaande grafiek toont het aantal jaren schoolse vertraging van de aangemelde jongeren op het moment van aanmelding (inclusief aanmeldingen uit niet-Brusselse CLB's). 44% van de leerlingen heeft geen schoolse vertraging op het moment van aanmelding, 56% heeft dit wel. Wetende dat toch een aanzienlijk deel van de leerlingen in ons doelpubliek nog heel wat jaren te doorlopen hebben in het secundair onderwijs, zijn dit wel stevige cijfers. Schoolse vertraging is immers een belangrijke risicofactor als het gaat over vroegtijdig schoolverlaten. Uiteraard is het ook net onze bedoeling leerlingen te bereiken met een verhoogd risico op vroegtijdig schoolverlaten en ligt dit dus wel binnen de verwachtingen.

Grafiek 25: Verdeling van de aanmeldingen naar aantal jaren schoolse vertraging, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

2.1.2.8 Schoolwissels

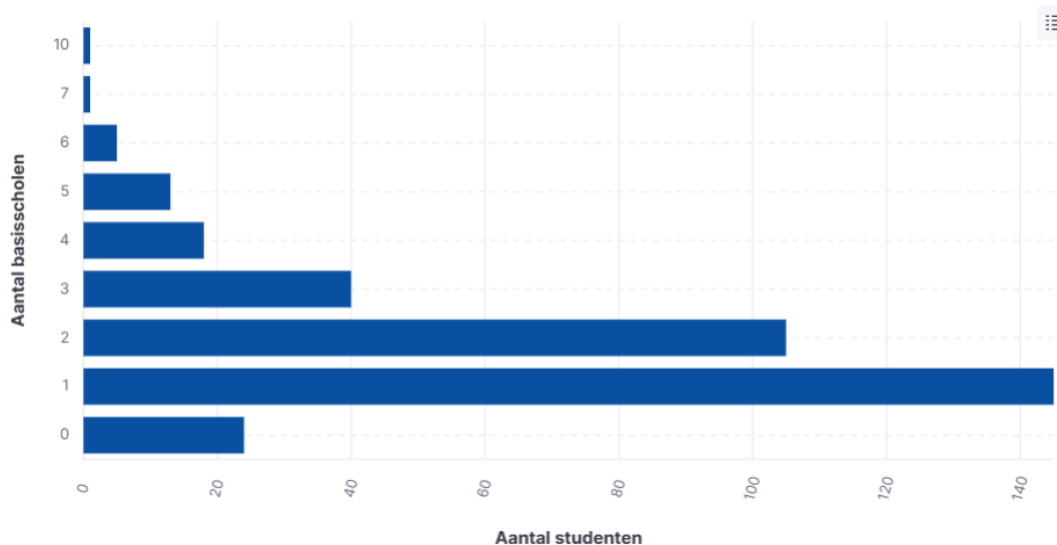
Het aantal schoolwissels is een belangrijk voorspellende factor van vroegtijdig schoolverlaten. We bekijken hier zowel het aantal schoolwissels in het basisonderwijs als het secundair onderwijs.

In onderstaande grafieken wordt het aantal basis- en secundaire scholen weergegeven voor de aangemelde leerlingen van het secundair onderwijs. Het is zinvol deze parameters in kaart te brengen, omdat elke schoolwissel de kans op schooluitval verhoogt. Als die schoolwissels al starten in het basisonderwijs, verhoogt dat de kans aanzienlijk op schooluitval. Elke keer moet de leerling zich immers integreren, wat de veilige en vertrouwde context die een school voor een leerling moet bieden wat onder druk zet. Dit wordt uiteraard versterkt als de wissel van school te maken heeft met een uitsluiting. Zo een uitsluiting wordt vaak gevoeld als een afwijzing, een breuk met onderwijs, die het gevoel van schoolbinding danig aantast. Het is net dat gevoel van schoolbinding dat leerlingen op school houdt en afhaken kan vermijden.

Kijken we naar de grafiek van het basisonderwijs, dan zien we dat 145 leerlingen slechts 1 basisschool hadden, dat is minder dan de helft. Daarnaast zien we ook 24 leerlingen met nul basisscholen. Vaak gaat het om leerlingen die op latere leeftijd instroomden en een OKAN-traject volgden.

Dat wil ook zeggen dat 183 leerlingen minstens 1 schoolwissel kenden in het basisonderwijs. In de grafiek is ook duidelijk dat sommige kinderen bijzonder veel schoolwissels kenden, wat een groot risico betekent voor schooluitval. Vaak liggen gedragsproblemen aan de basis. In geval het hoge aantal scholen, gaat het vaak om leerlingen die definitief geschorst worden in basisscholen of gevraagd worden van school te veranderen, omdat de draagkracht van de school compleet overschreven wordt. Dat verandert meestal niet in het secundair onderwijs, tenzij de nodige ondersteuning voor een kentering kan zorgen.

Grafiek 26: Verdeling van de aanmeldingen naar aantal basisscholen voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

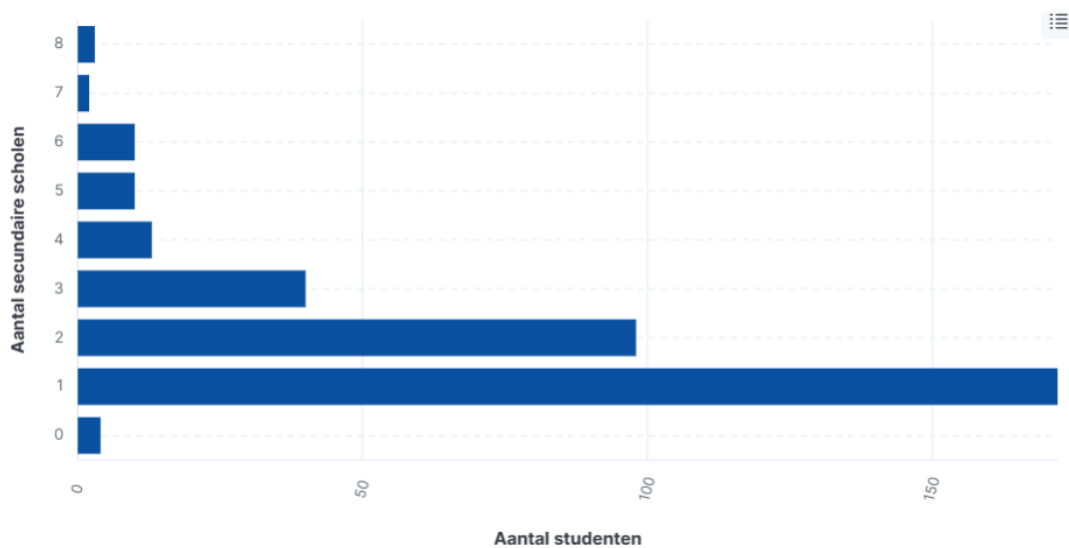
Bron: KANS-registratietool LARS

Het beeld bij de aanmeldingen van niet-Brusselse CLB's is iets anders. 18% had slechts 1 basisschool, 5% had er geen, 44% had 2 basisscholen, 31% had 3 basisscholen of meer. Er zijn vooral weinig kinderen die slechts 1 basisschool hadden, 77% van de leerlingen kende schoolwissels in het basisonderwijs.

We zien een gelijkaardig beeld in het aantal schoolwissels in het secundair onderwijs in onderstaande grafiek, hoewel de vergelijking moeilijker te maken valt omdat de basisschool voor deze leerlingen is afgerond, maar het secundair onderwijs nog niet. Leerlingen in de eerste graad bvb. hebben nog een langer traject te lopen. Rekening houdend daarmee, zijn dit hoge cijfers. 44% van de leerlingen had slechts één secundaire school gehad op het moment van aanmelding. Vorig schooljaar was dat nog 75%! Vooral de groep met drie secundaire scholen of meer is verontrustend, dat is 20% van de aangemelde leerlingen. Acht scholen is daarbij het hoogste aantal scholen per leerling. Het hoeft geen betoog dat dergelijk hoog aantal schoolwissels een bijzonder hoog risico inhoudt op schooluitval.

Uiteraard is niet elke schoolwissel verontrustend. Een schoolwissel kan zich voordoen om heel wat redenen: heroriëntering, verhuis, tucht of definitieve uitsluiting, het zich niet langer goed voelen in een klasgroep of school, Hoewel een schoolwissel ook kan vertrekken vanuit een positieve keuze, gaat het ook vaak gepaard met enige tegenzin: het gedwongen vertrekken na een definitieve uitsluiting, een heroriëntering op basis van een B-attest of advies waar men zich niet altijd kan in vinden, sociale problemen met medeleerlingen of conflicten met leerkrachten die een leerling aanzetten tot vertrek, ... liggen vaak aan de basis. Bovendien vraagt dit opnieuw een hele aanpassing in de nieuwe school en een behoorlijke inspanning betreft integratie, zeker als dit in de loop van het schooljaar gebeurt. Allen redenen waarom schoolwissels een risicofactor zijn wat betreft schooluitval, zoals reeds eerder werd aangegeven.

Grafiek 27: Verdeling van de aanmeldingen naar aantal secundaire scholen voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

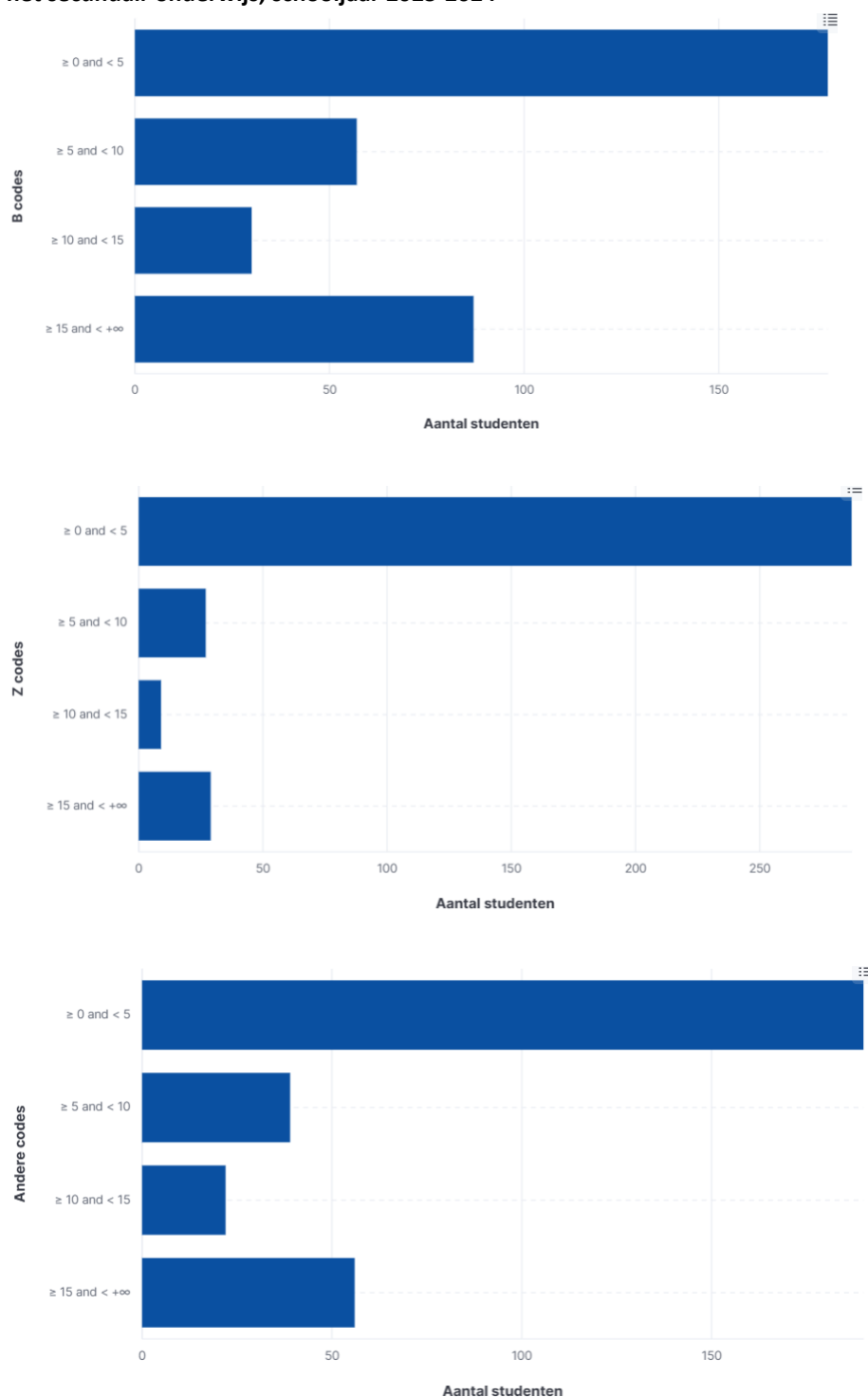
Bij de aanmeldingen van niet-Brusselse CLB's zien we een gelijkaardig beeld. 40% kende geen schoolwissel, 19% had drie secundaire school of meer.

2.1.2.9 Problematische afwezigheden

We vragen bij aanmelding steeds zowel het aantal B-, Z- als andere afwezigheidscodes aan te geven. 1 B-code staat voor een halve dag problematische afwezigheid, 1 Z-code voor een halve dag afwezigheid wegens ziekte. Daarnaast zijn er andere codes die afwezigheden rechtvaardigen. Uit onderzoek blijkt dat aan B-codes vaak heel wat andere codes voorafgaan. Daarom bekijken we steeds het totaal aantal. Dit is vooral zinvol voor onze werking in de praktijk. We krijgen een realistisch beeld van de afwezigheden. We geven ze hier ook graag mee voor de volledigheid, want in sé zegt het weinig over de afwezigheidsproblematiek bij de doelgroep. Een spijbelende leerling die in september wordt aangemeld heeft bvb. veel minder afwezigheidscodes dan wanneer die in de maand mei wordt aangemeld.

In het secundair onderwijs krijgen we een genuanceerder beeld dan in het basisonderwijs. We hebben best wel wat leerlingen die problematisch afwezig zijn op moment van aanmelding.

Grafiek 28: Verdeling van de aanmeldingen naar aantal B-, Z- en andere codes bij aanmelding bij KANS voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

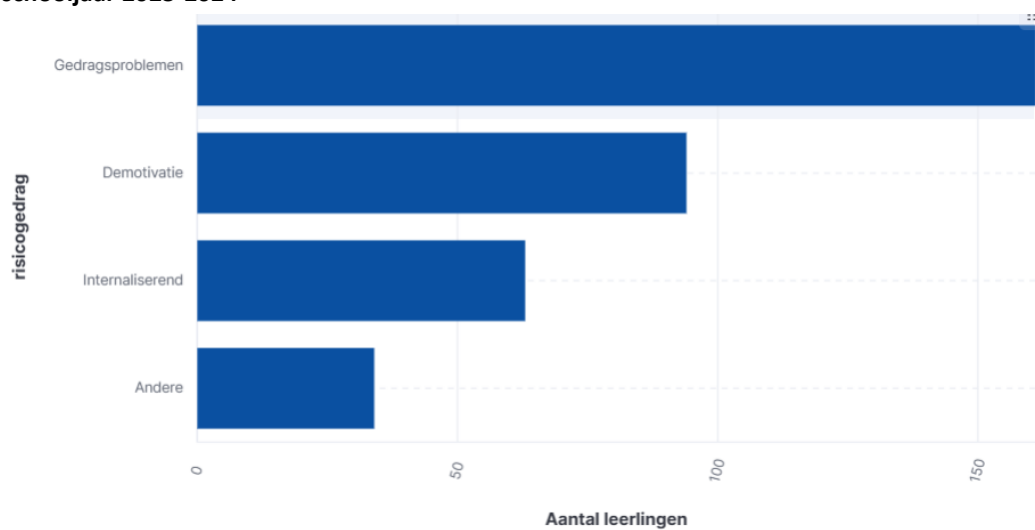
Bron: KANS-registratietool LARS

2.1.2.10 Risicogedrag

Het risicogedrag waarvoor het meest aangemeld wordt in het secundair onderwijs is gedragsproblemen, gevolgd door demotivatie en internaliserend gedrag (leerlingen met angstproblemen, depressieve klachten, subassertief gedrag, ...). De categorie 'andere' werd benut om redenen die gespreid kunnen worden over de eerste drie categorieën.

In de aanmeldingen van niet-Brusselse CLB's zien we een ander beeld. Daar zien we een meerderheid aan vragen rond demotivatie (45%), gevolgd door internaliserende problematieken (29%) en tenslotte gedragsproblemen (26%).

Grafiek 29: Verdeling van de aanmeldingen naar aard van het risicogedrag voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

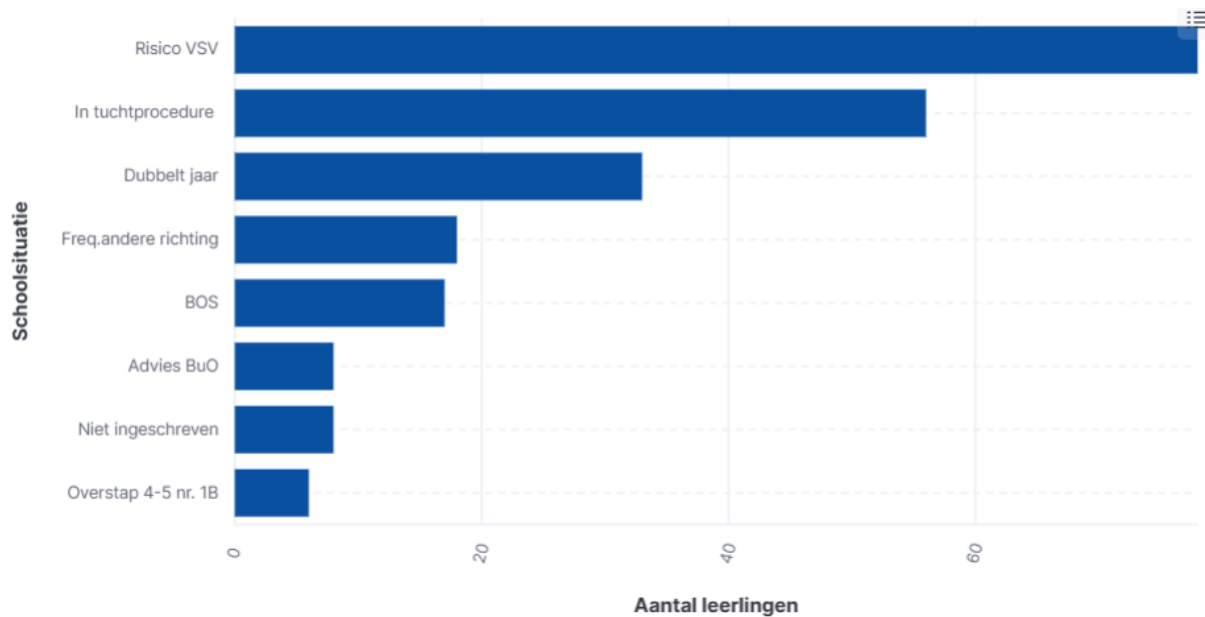
Bron: KANS-registratietool LARS

2.1.2.11 Bijzonderheden schoolse situatie

Onderstaande grafiek brengt een aantal bijzonderheden in de schoolse situatie in kaart die interessant zijn om te registreren. We bevragen ze ook vooral omdat ze een risicofactor betekenen voor schooluitval en als knipperlichten functioneren in onze bespreking.

De cijfers zijn vergelijkbaar met andere schooljaren.

Grafiek 30: Verdeling van aanmeldingen naar bijzonderheden schoolse situatie voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

We houden er rekening mee dat deze cijfers niet 100% betrouwbaar zijn. Ze zijn afhankelijk van het al dan niet aanvinken van de mogelijkheid door de aanmelder, waardoor onderschatting mogelijk is.

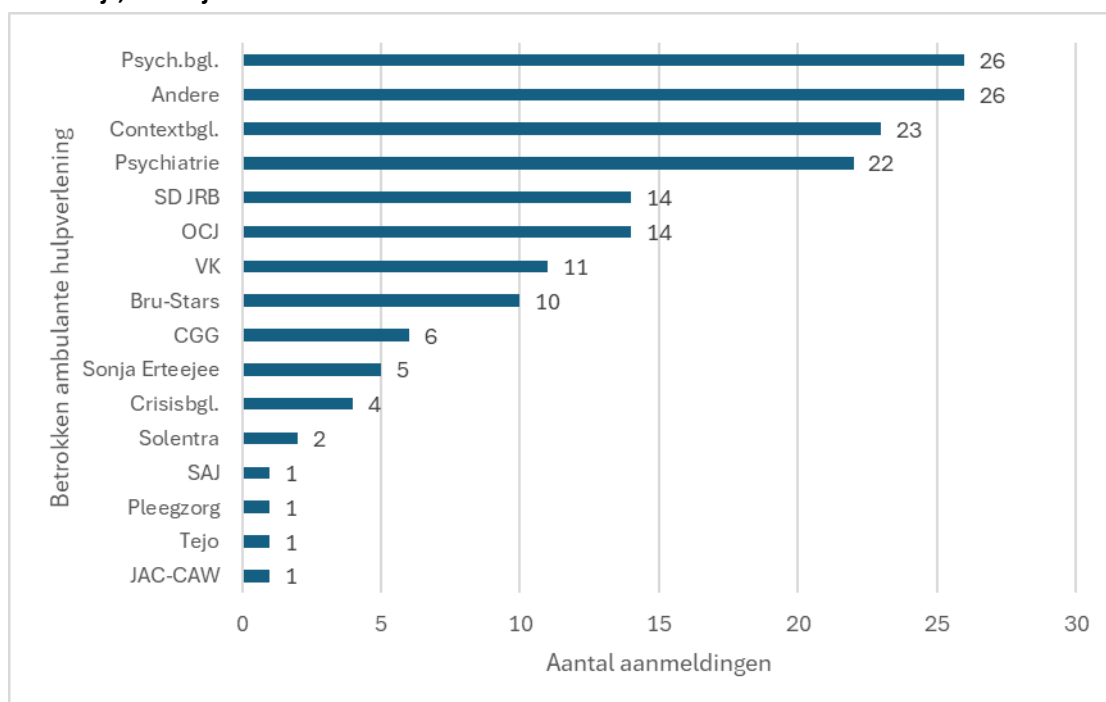
2.1.2.12 Betrokkenheid hulpverlening

In onderstaande grafiek zien we het aantal keer dat de betreffende ambulante hulpverlening betrokken was op moment van aanmelding. Daarbij kan één leerling ondersteund worden door verschillende partners en dus bij verschillende organisaties aantikken. Gezien het hoge aantal betrokken partners in de niet-Brusselse CLB's werd onderstaande grafiek gegenereerd, waarin deze verwerkt zijn.

Er waren 167 hulpverleningstrajecten lopende of aangemeld (wachtlust) bij de aangemelde jongeren. Dat is vergelijkbaar met vorig schooljaar.

We zien uiteraard elk jaar een gelijkaardig beeld. Reeds jaren scoort psychiatrie het hoogst, gevolgd door sociale dienst van de jeugdrechtbank (SD JRB) en psychologische begeleiding. Ook dit jaar zien we deze organisaties sterk terugkomen in onze aanmeldingen. Toch zagen we het vaakst een betrokkenheid van individuele psychologische begeleiding (26), een ruime categorie van andere organisaties (26), gevolgd door contextbegeleiding (23) en psychiatrie (22). Ook de Sociale dienst van de jeugdrechtbank (SD JRB) (14), het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) (14), het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) (11) en Bru-Stars (15) zagen we regelmatig betrokken in onze casussen. Het zegt iets over de zwaarte van de betreffende dossiers. In deze casussen zijn vaak meerdere hulpverleningspartners betrokken en is er niet zelden sprake van verontrusting.

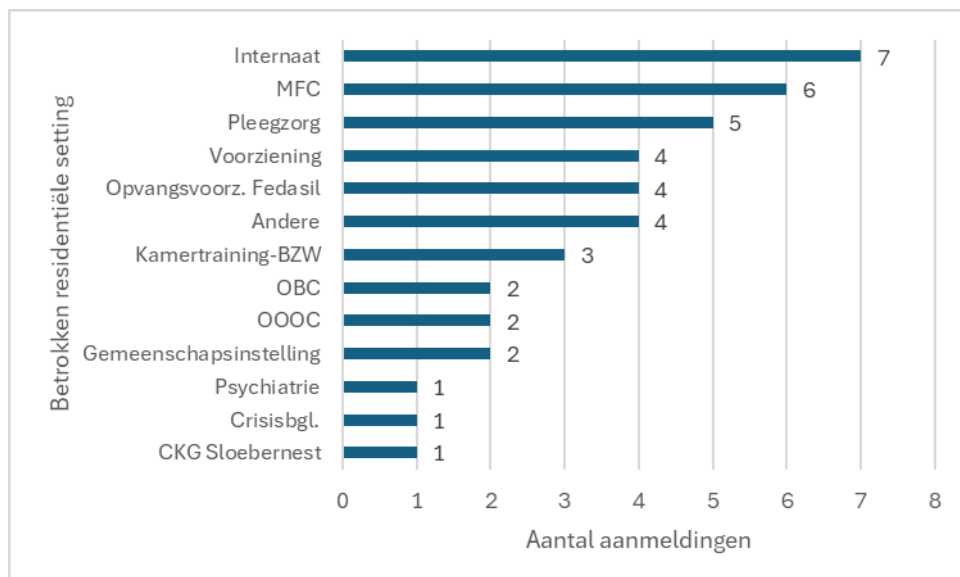
Grafiek 31: Betrokkenheid van ambulante hulpverlening bij aangemelde leerlingen voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Naast de ambulante hulpverlening werd ook de residentiële hulpverlening bevraagd. Ook hier werd een aangepaste grafiek gemaakt waarin de aanmeldingen van de niet-Brusselse CLB's zijn opgenomen.

Grafiek 32: Verblijf in residentiële setting bij aangemelde leerlingen voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

42 leerlingen verblijven op moment van aanmelding in een residentiële setting. Vorig jaar lag dat aantal een stuk hoger met 55 betrokken residentiële settings. Internaat scoort het hoogst, gevolgd door MFC

(multifunctioneel centrum) en pleegzorg. We kregen slechts 4 aanmeldingen van voorzieningen, waar dat vorig jaar nog 12 was. We bekijken aan wat dit te wijten is.

Verder is het belangrijk toe te voegen dat Brusselse voorzieningen die problemen hebben met jongeren die niet naar school willen gaan, hiervoor vaak samenwerken met Try-out vanuit de Dienst Ondersteunende Begeleiding. Leerlingen die op MFC KI Woluwe verblijven, kunnen eveneens rechtstreeks doorstromen naar Tito. Deze aantallen zijn hier niet in meegenomen.

36 leerlingen werden begeleid door het ondersteuningsnetwerk op moment van aanmelding. Vorig jaar waren dat er 31.

2.1.3 Rondetafels

KANS organiseerde 155 opstartrondetafels in het kader van trajecten in het secundair onderwijs. In het secundair onderwijs nemen we de rondetafel als de norm, maar wijken we hier wel van af als de vraag duidelijk en afgebakend is en het duidelijk is waarnaar de leerling door te verwijzen. Soms is het aanbod zo beperkt voor de gestelde vraag, vb. expertise in functie van een beperking of wachtlijsten einde schooljaar, dat we ervoor opteren de aanmelding rechtstreeks aan de aanbieder te bezorgen, in overleg met CLB en aanbieder. Al onze partners organiseren in dat geval zelf een rondetafel.

De rondetafels die we zelf organiseren behoeven oriëntatie en afstemming met het netwerk om te komen tot een traject op maat van de leerling. Ook het stem geven en empoweren van de leerling staan daarin centraal. De inschatting of een rondetafel al dan niet nodig is, maken we samen op ons wekelijks team.

Om een idee te geven van de cijfers: we organiseerden 155 rondetafels. In totaal werden 426 trajecten (vorig schooljaar 434) voor 348 jongeren opgestart (vorig schooljaar 349). Er zit dus een grote flexibiliteit in de aanpak, die ons toelaat maximaal in te spelen op de noden van de jongere. (Noot: er kunnen eveneens verschillende trajecten resulteren uit één rondetafel, dat is wat we combitrajecten noemen).

Hiervan werden 39 rondetafels en dus trajectaanvragen geannuleerd. Dat wil zeggen dat men de aanvraag annuleert nog voor er een rondetafel kon doorgaan of een doorverwijzing mogelijk was.

2.1.4 Trajecten

2.1.4.1 Aangeboden trajecten

Er werden 395 leerlingen aangemeld uit het secundair onderwijs. Niet voor elke leerling wordt een traject opgestart. In totaal werden 348 leerlingen aangemeld bij partners voor 426 trajecten.

Wat gebeurde er met de overige 47 leerlingen?

- Voor twee leerlingen werd een **advies** gegeven na teamoverleg. Dat wil zeggen dat we geen aanbod konden doen voor de aangemelde leerling. Dat kan om verschillende redenen zijn. Meestal gaat het om problematieken waarvoor we geen aanbod doen en die eerder opvolging vereisen binnen een hulpverlenend kader.
- 27 leerlingen beslisten om de rondetafel te **annuleren** of voor doorverwijzing aan te geven dat ze toch niet opstartten. Dat was om volgende redenen:
 - traject volzet (7),
 - niet meer nodig (5),
 - praktische redenen (3),
 - geen bereidheid van leerling en/of ouder (3),
 - opstart hulpverlening (2),
 - Brucel (5),
 - Draagkracht aanbieders ontoereikend (1)
 - Andere (1)
- 14 leerlingen beslisten **geen traject** op te starten op de rondetafel. Meestal gaat het om leerlingen die weigeren in een traject te stappen en waar dus geen sprake is van bereidwilligheid, wat wel vereist is bij KANS-trajecten. Daarnaast kan het ook gaan om een oriëntering naar een hulpverlenend traject of bvb. de keuze voor een alternatief leertraject, zoals examencommissie, volwassenonderwijs, opstart bij de Werklijn e.d.
- Voor 4 leerlingen is de reden van niet opstarten onbekend.

Zoals gezegd werden er dus 348 leerlingen aangemeld door KANS bij de partners voor 426 trajecten. De meeste leerlingen (298) lopen een traject bij één aanbieder. Daarnaast combineren ook heel wat leerlingen twee (38), drie (11) of zelfs meer dan drie (3) trajecten. Dat kan gelijktijdig zijn, aaneensluitend (uit het ene traject vloeit het andere voort) of los van elkaar (bv. traject afgerond in het eerste trimester, nieuw traject nodig in het derde trimester).

In onderstaande tabel vinden we de aangeboden trajecten terug per aanbieder. We stellen vast dat het aantal NAFT-trajecten iets gedaald is sinds vorig schooljaar (toen 316, nu 305). Vooral nieuwkomer Homaar springt in het oog met 24 trajecten. Verder zien we Rebound verdwijnen in ons overzicht, vorig jaar nog goed voor 38 trajecten. We verwijzen nog steeds naar hen door, maar ze zijn geen vast partner meer, aangezien ze in het kader van hun ESF-regelgeving hun rondetafels zelf dienen te doen en rechtstreeks aanmeldbaar moeten zijn voor scholen. Wel voegen we verder in dit jaarrapport een beknopt overzicht toe van het doelpubliek dat ze bereikten en de gelopen trajecten. Ze bereiken

immers de doelgroep potentiële schoolverlaters en zijn in dat opzicht belangrijk om mee te nemen in het overzicht van aangeboden trajecten, aangezien KANS via dit jaarrapport dat overzicht biedt.

Het feit dat we bij sommige partners meer aanbieden dan bij andere heeft vooral te maken met beschikbaarheid. Sommige aanbieders zijn een vast gewaardeerde KANS-partner maar kennen reeds van bij de start van het schooljaar een wachtlijst. Dit speelt mee wanneer de leerling en zijn netwerk een keuze maken voor traject op maat. Vaak speelt de factor immers 'dringendheid' ook een belangrijke rol en maakt dit deel uit van het besluitvormingsproces op de rondetafel. Uiteraard zullen we nooit aanmelden bij een partner louter op basis daarvan, maar het speelt wel mee.

Tabel 4: Trajecten per aanbieder voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Aanbieders	Aantal trajecten
NAFT-trajecten	305
Groep INTRO	244
Abrusco	61
Niet-NAFT-trajecten	121
Homaar	24
Try-out	24
Atelier Groot Eiland	18
Tito	16
Ark van Pollare	15
Rebound	10
Hoeve Heierveld	1
Ferme de Jette	2
Joert	2
Ons Kakelhof	4
Rebound	2
Zorgboederij Huppeldepup	2
Wereld van Indra	1
Totaal	426

Bron: KANS-registratietool LARS

We stellen vast dat we doorheen de tijd gegroeid zijn naar een divers aanbod van mogelijke trajecten, waardoor het mogelijk is met jongeren echt na te denken over het meest wenselijke traject op hun maat. Dit werkt op zich ook stimulerend.

Meer informatie over de verschillende trajecten is terug te vinden in de [inventaris](#) van Samen tegen schooluitval onder het luik 'KANS Centraal Meldpunt Brussel'.

2.1.4.2 Opgestarte trajecten

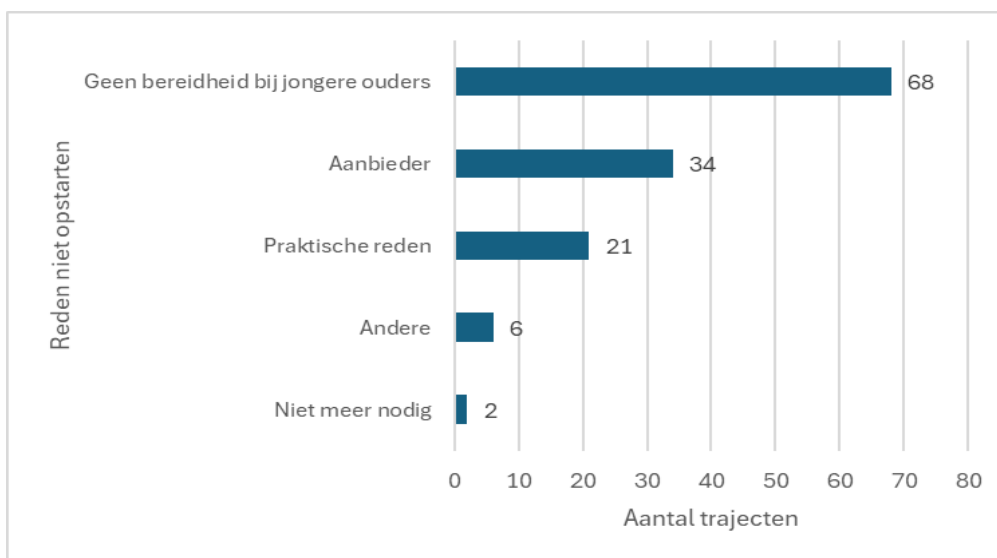
Na doorverwijzing naar de partner, wordt het traject opgestart. Er wordt een kennismaking gepland en het traject kan van start gaan. Ook in deze fase gebeurt het dat jongeren afhaken.

Van de 426 trajecten werden uiteindelijk 131 trajecten niet opgestart (vorig jaar 123). De redenen hiervoor staan opgenomen in onderstaande grafiek en zijn divers. De jongere die zelf beslist niet op te starten, wordt het vaakst aangegeven als reden voor niet-opstart (68). Het gaat van leerlingen die beslissen zich te herpakken zonder hulp, tot jongeren die niet of moeilijk bereikbaar zijn, jongeren die zelf geen hulpvraag hebben maar onder druk van de school akkoord gingen met een traject op de rondetafel, de setting is niet wat ze verwacht hadden bij bezoek, ...

In 34 situaties besliste de aanbieder zelf om het traject niet op te starten. Dit is in de meeste gevallen omdat het aanbod volzet is, of het kan ook gaan om situaties waarvan ze inschatten dat het hun mogelijkheden te boven gaat.

Andere redenen voor niet opstarten waren praktische redenen zoals een schoolverandering, verhuis of te verre verplaatsing (21). In de categorie 'andere' wordt eveneens verwezen naar volzet, de opstart bij een partner buiten Brussel of een ander ondersteunend traject, het niet meer nodig zijn e.d.

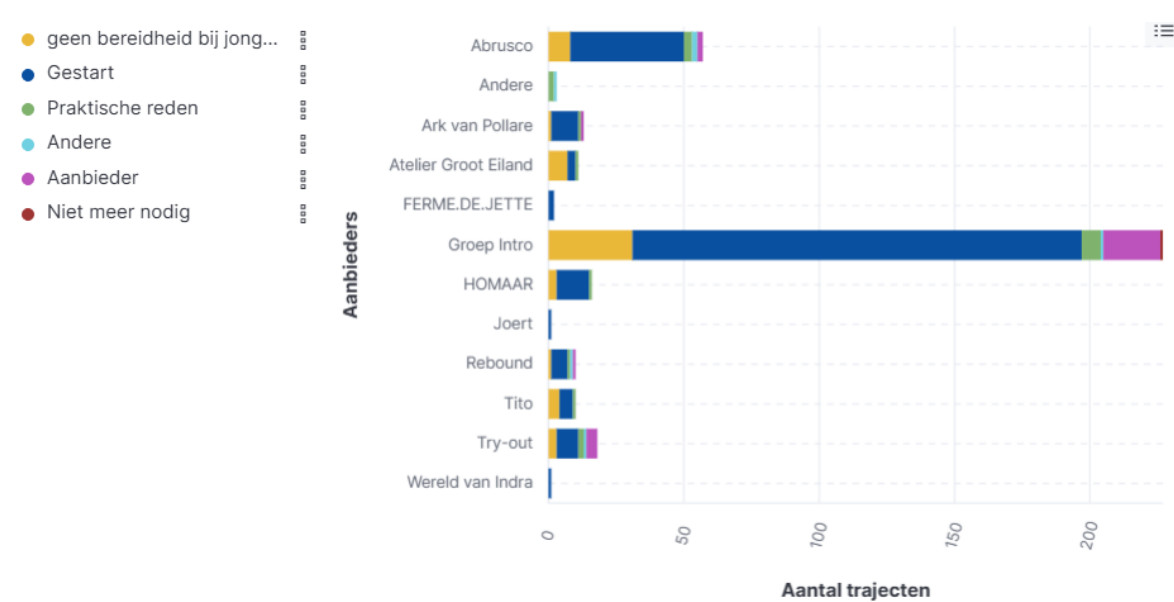
Grafiek 33: Redenen voor niet opstarten van trajecten, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Er werden dus 295 trajecten opgestart bij de partners. In onderstaande grafiek krijgen we een beeld van de opgestarte en niet-opgestarte trajecten, gedifferentieerd naar reden voor niet-opstarten.

Grafiek 34: Overzicht opgestart en niet-opgestarte trajecten per aanbieder met reden voor niet-opstart, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

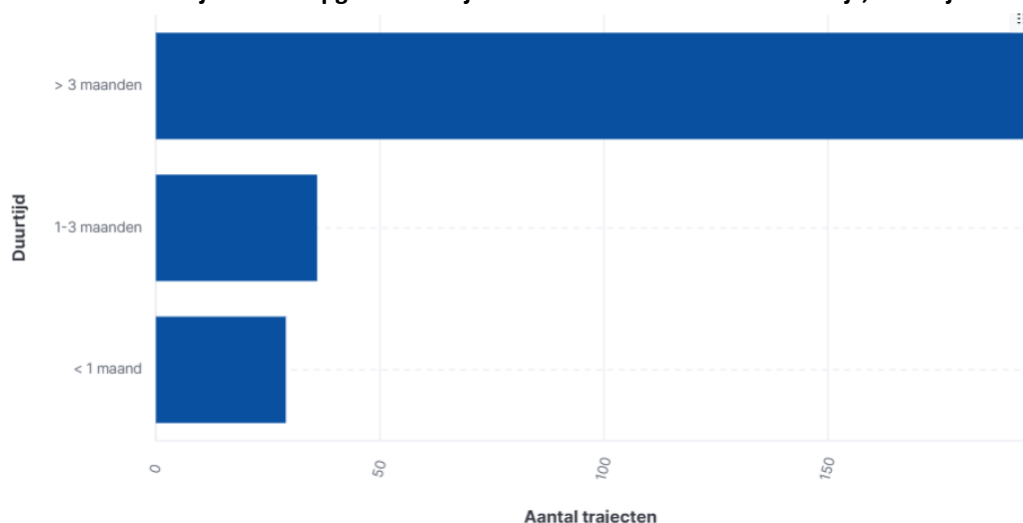
2.1.4.3 Verloop opgestarte trajecten

a. Duurtijd trajecten

De meerderheid van de trajecten heeft een duurtijd van langer dan drie maanden (194), gevolgd door een duurtijd van één tot drie maanden (36) en minder dan één maand (29). Voor de trajecten aangemeld door niet-Brusselse CLB's geldt een gelijkaardig beeld.

De duurtijd van de trajecten hangt voor een groot stuk samen met het aanbod. Enkele aanbieders/modules zijn beperkt in tijd, bv. het aanbod van Try-out beperkt zich tot vijf weken, Homaar biedt een voltijds programma voor twee weken aan, een soft skills training van Groep INTRO neemt zeven weken in beslag. Voor die trajecten is de duurtijd zo goed als vastgelegd. Voor de meeste trajecten geldt echter: 'zo kort als mogelijk, zo lang als nodig'. Elke partner houdt in dat kader met vaste regelmaat tussentijdse evaluatiemomenten, waarop afgetoetst wordt hoe het momenteel loopt, maar ook de vraag wordt gesteld of er vooruitgang is en of een verderzetting wenselijk en zinvol is. De trajecten hebben dus ook steeds een zekere doelgerichtheid.

Grafiek 35: Duurtijd van de opgestarte trajecten voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

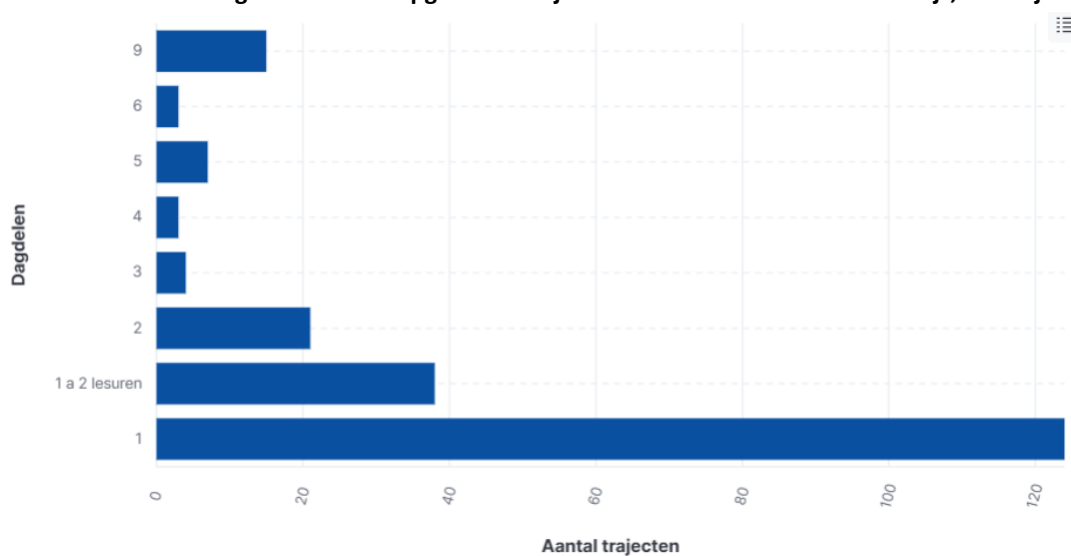

Bron: KANS-registratietool LARS

b. Aantal dagdelen per week

Een dagdeel behelst een halve dag. Een aantal aanbieders bieden een vast aantal dagdelen per week aan. Bij de meeste aanbieders is dit echter flexibel in te vullen en afhankelijk van de nood en de vraag. We stellen vast dat de minst ingrijpende trajecten de meerderheid uitmaken, wat ook volledig past in de visie van KANS en van de aanbieders. We gaan steeds voor het meest passende traject en proberen daarbij ook geen ingrijpender trajecten voor te stellen dan nodig zijn om de verbinding met de school en het bijwonen van de lessen niet in het gedrang te brengen. Kwalificatie blijft voorop staan.

Grafiek 36: Aantal dagdelen van de opgestarte trajecten voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Het beeld dat we krijgen in bovenstaande grafiek stemt overeen met het beeld van de trajecten aangemeld door niet-Brusselse CLB's.

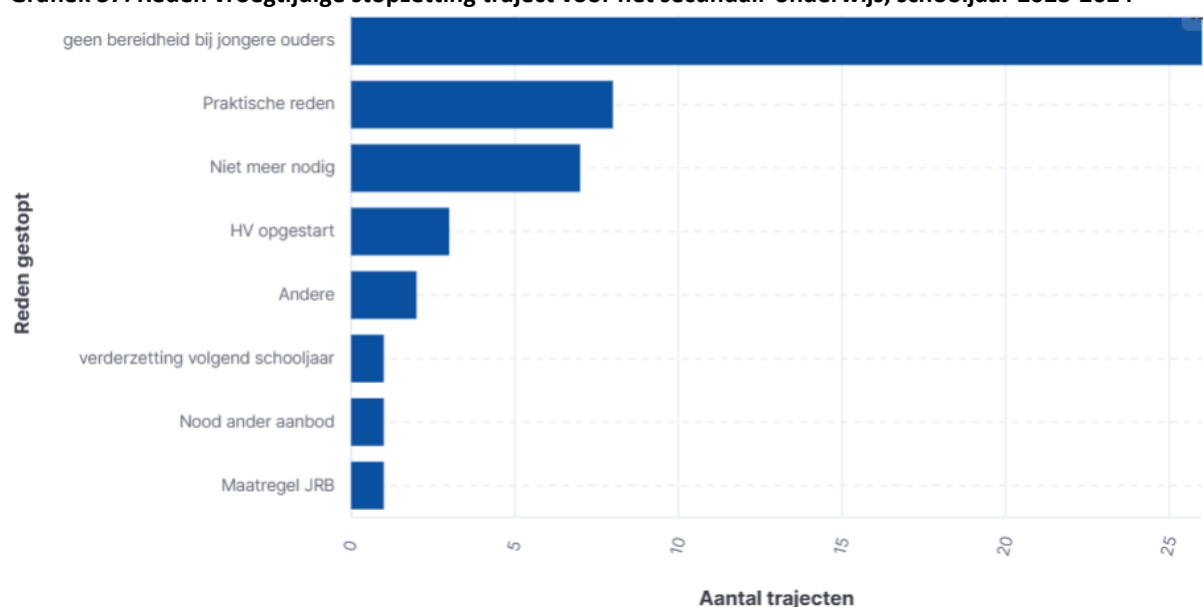
c. Afronding trajecten

Wanneer de rondetafel beslist om een traject voor een leerling op te starten, zorgt KANS voor de effectieve opstart bij de partner. Wanneer ook de aanbieder akkoord gaat met de opstart van het traject, beschouwen we dit vanuit KANS als een opgestart traject. Aanbieder en CLB maken verdere afspraken rond kennismaking en opstart.

Wanneer we het hebben over een vroegtijdige stopzetting, verwijst dat naar een traject dat enige tijd gelopen heeft en dat voortijdig wordt stopgezet, zonder een afrondende rondetafel waarop dit in consensus beslist wordt. Van de 295 opgestarte trajecten werden er 49 trajecten vroegtijdig stopgezet. De redenen hiervoor staan opgesomd in onderstaande grafiek.

We zien dat het vooral de leerling en/of ouder zelf is die afhaakt (26). Dat is ook zo voor het niet opstarten van afgesproken trajecten. KANS-trajecten zijn vrijwillige trajecten. Een aantal aanbieders engageren zich om aanklappend te werken, om de leerling thuis op te zoeken, om echt actief aan de vrijwilligheid te werken. Als dat niet lukt, wordt het traject stopgezet. Soms beslist een leerling ook gaandeweg het traject stop te zetten, vanuit een gevoel dat het niet (meer) nodig is, soms is er geen klik met de begeleider of heeft de leerling het gevoel geen hulp van externen nodig te hebben. Vaak gaat het ook om leerlingen die onder druk van de school, in het kader van 'de laatste kans', met tegenzin in een traject zijn gestart.

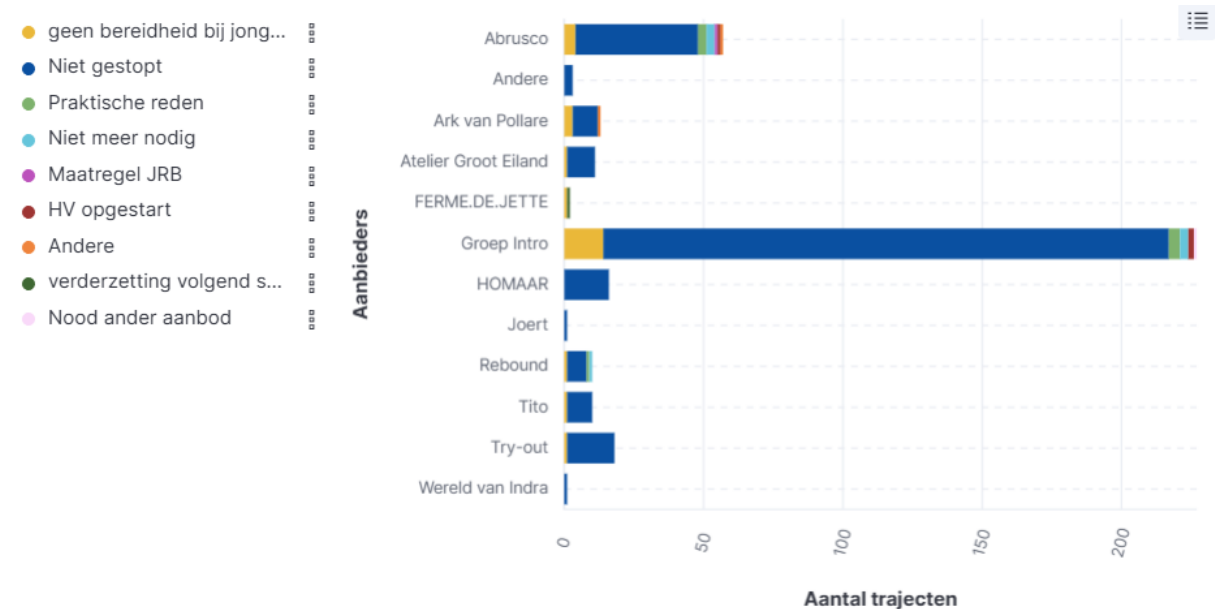
Grafiek 37: Reden vroegtijdige stopzetting traject voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

In onderstaande grafiek zien we bij welke aanbieders de trajecten met welke reden vroegtijdig werden stopgezet voor de trajecten opgenomen in de registratietool. Deze grafiek heeft uitsluitend betrekking op de aanmeldingen van Brusselse CLB's.

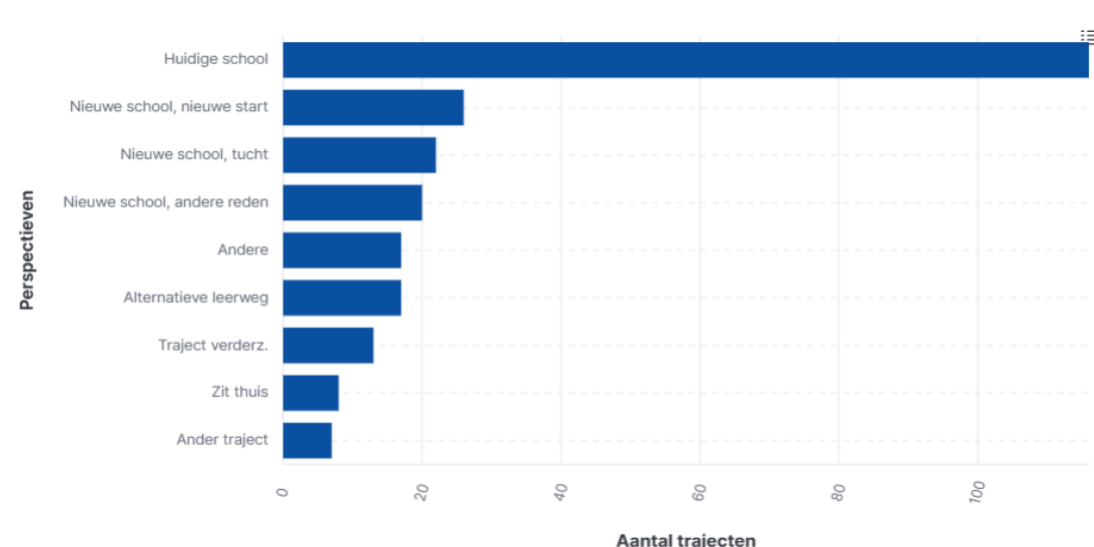
Grafiek 38: Vroegtijdige stopzetten per aanbieder in het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

Bij afronding brengen we ook steeds het perspectief bij afronding in kaart, met name hoe loopt deze leerling zijn traject verder. Ongeveer de helft van de leerlingen keert terug naar hun oorspronkelijke school (49%). 29% van de leerlingen verandert wel van school. 9% doet dit omwille van tuchtproblemen. Het is wel zo dat de follow-up door de aanbieder wordt ingevuld na het traject. Of de school einde schooljaar alsnog uitsluit, wordt niet in deze cijfers vervat. We moeten vaststellen dat meer leerlingen dan vorig jaar niet terugkeren naar hun school (vorig jaar 61%).

Grafiek 39: Perspectief bij afronding traject voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

2.2 Aanmeldingen vanuit groepen

2.2.1 Aanmeldingen

Zowel scholen als CLB's kunnen groepen aanmelden bij KANS. We bekijken of we voldoende informatie hebben om de aanmelding te bespreken op Brucel voor verdeling. Brucel is een wekelijks casusoverleg met KANS, Abrusco en Groep INTRO. De aanmeldingen worden er doorgenomen en er wordt gekeken op basis van expertise en beschikbaarheid welke partner de aanmelding verder zal opnemen.

De aanbieders zijn Abrusco en Groep INTRO. Beiden doen een aanbod voor enerzijds klasinterventies en anderzijds herstelgerichte interventies, zoals hergo en herstelgesprekken. Beiden bieden daarnaast interventies aan voor anders samengestelde groepen (niet de klasgroep) rond bepaalde thema's, zoals weerbaarheid en sociale vaardigheden.

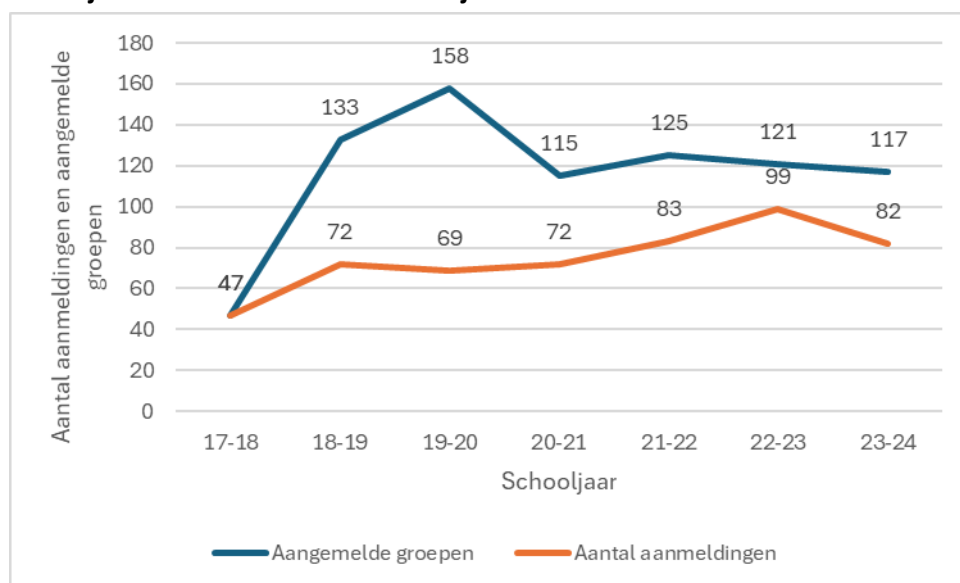
Daarnaast biedt Abrusco ook een proactief aanbod 'themawerking' aan. Het gaat om preventieve eenmalige workshops die werken rond bv. afspraken maken, klasdynamiek, verbindende communicatie, teambuilding e.d. In sommige gevallen wordt dit preventief aangeboden in een deel van de school (vb. een graad), in andere wordt het ingezet voor groepen waar voorheen reeds moeilijkheden waren. Dit aanbod situeert zich vooral bij de start van het schooljaar om een goede start te nemen.

Preventieve workshops worden vaak ingezet voor verschillende klassen in dezelfde school. Om de administratieve last tot een minimum te beperken, creëerden we de mogelijkheid om in één aanmeldingsdocument verschillende klassen hiervoor aan te melden. We maken daarom gebruik van het onderscheid tussen 'aantal aanmeldingen' en 'aantal aangemelde groepen', zoals ook in onderstaande tabellen. Voor klasacties, herstelgerichte methodieken en zelf samengestelde groepen is dat niet mogelijk omwille van de specifieke hulpvraag die toegelicht moet worden.

KANS kreeg **82 aanmeldingen** voor groepsgerichte acties in het secundair onderwijs in het schooljaar 23-24 en dit voor **117 groepen**, dit zijn meestal klasgroepen, maar kan ook een zelf samengestelde groep zijn of een herstelgroep (minstens 2 personen), zoals reeds aangegeven.

In onderstaande grafiek zien we de evolutie van het aantal aanmeldingen en aangemelde groepen doorheen de schooljaren. We zagen vorig schooljaar een piek in aanmeldingen die dit schooljaar opnieuw lijkt af te nemen en op het niveau zit van het jaar voorheen. Wat betreft de aangemelde groepen zien we eveneens een voorzichtig dalende evolutie in verhouding tot de interveniërende klasacties, als was dat vorig schooljaar sterker uitgesproken.

Grafiek 40: Evolutie van de groepsgerichte aanmeldingen en aangemelde groepen doorheen de schooljaren in het secundair onderwijs in BHG

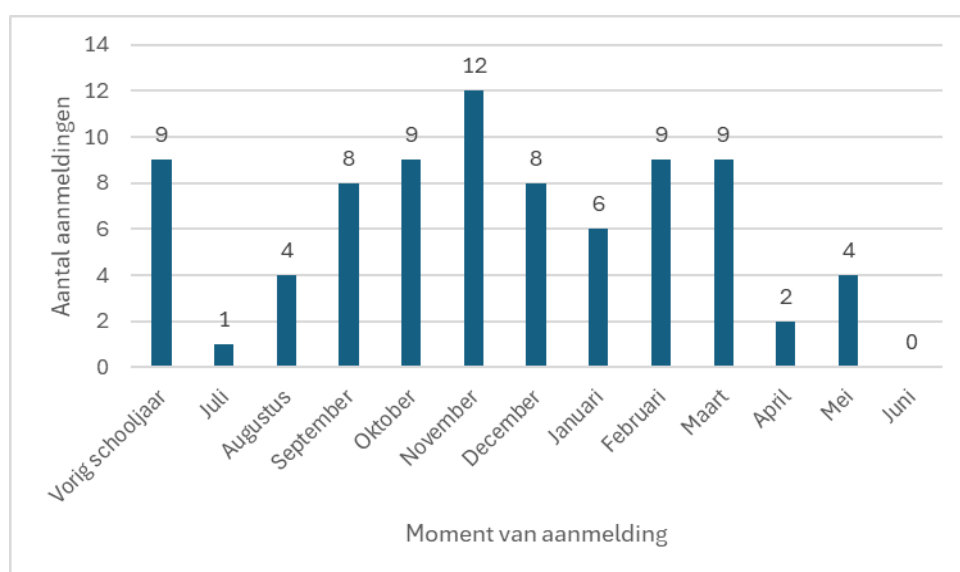

Bron: Registratietool groepsgerichte trajecten KANS

2.2.1.1 Spreiding van de aanmeldingen

In de grafiek 41 zien we dat er reeds 14 aanmeldingen zijn voor het schooljaar start. Het was een doelbewuste keuze om scholen en CLB's aan te moedigen moeilijke klasgroepen die vrij consistent zijn in samenstelling reeds van bij het einde van het vorige schooljaar aan te melden. Op die manier kan snel gestart worden, kan escalatie voorkomen worden en kan de werktijd van de NAFT-partners in de grote vakantie optimaal benut worden om de klasacties voor te bereiden. Naast klasacties gaat het uiteraard ook om aanmeldingen voor de preventieve themawerking van Abrusco.

Grafiek 41: Spreiding van de groepsgerichte aanmeldingen voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: Registratietool groepsgerichte trajecten KANS

Het beeld is gelijkaardig aan vorig schooljaar. Er wordt gestart in september met de aanmeldingen van vorig schooljaar en de aanmeldingen die in de grote vakantie werden gedaan. Vervolgens komt er een piek in oktober, november en één in februari, maart. Ook tussenin werd frequent aangemeld voor groepen.

Nadien nemen de vragen af. Hoe meer we evolueren naar einde schooljaar, hoe meer vraag naar herstel er komt. Op een gegeven moment is het aanbod ook verzadigd en maken de organisaties meer de shift naar herstel of individuele begeleidingen. De aanvragen voor het volgende schooljaar zijn er reeds uit gefilterd.

2.2.1.2 Scholen

Om privacy redenen kunnen we de verdeling van de aanmeldingen over de scholen niet opnemen. We kunnen wel meegeven dat 32 secundaire Brusselse scholen een groep aanmeldden bij KANS het voorbije schooljaar.

Naast een algemeen lager aantal aanmeldingen, is ook de concentratie van aanmeldingen bij enkele scholen sterk afgenomen. Vorig schooljaar waren er scholen met 18 of 15 aanmeldingen. Dat kon dit schooljaar niet meer. Er werden afspraken gemaakt binnen Brucel, waarbij beslist werd dat een school die reeds drie interventies aanvroeg automatisch langer zal moeten wachten dan een school die nog in die eerste drie aanmeldingen dat jaar zit, om te vermijden dat alle aandacht op enkele scholen gevestigd wordt. Er geldt daarbij geen maximumaantal aanmeldingen, zodat er wel ondersteund kan worden wanneer er voldoende personeel en tijd voorhanden is. Daarnaast wordt ook samengezeten met scholen die frequent aanmelden om te bekijken hoe er meer structureel naar oplossingen gezocht kan worden in plaats van klasacties per klasgroep aan te bieden.

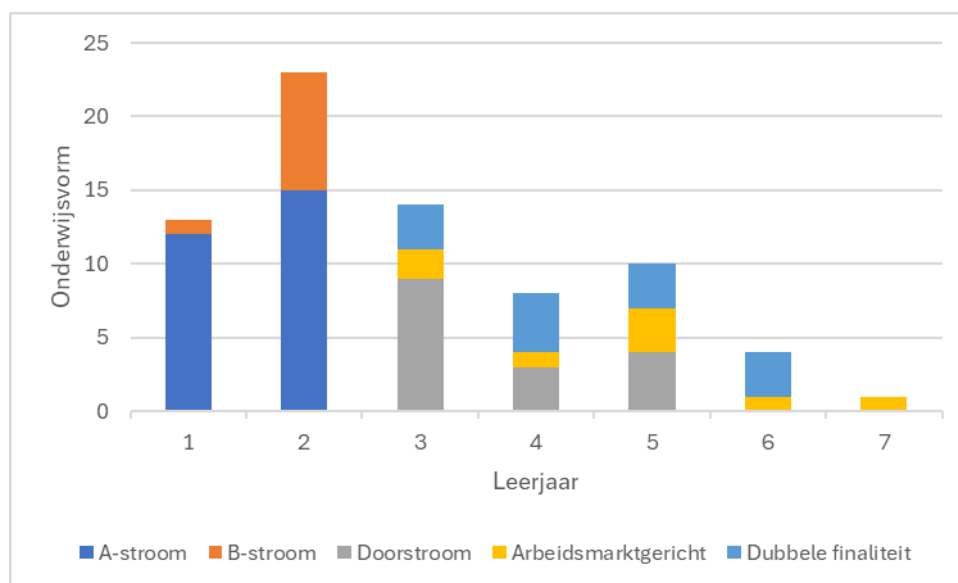
2.2.1.3 Leerjaar en onderwijsvorm

In onderstaande grafiek zien we een overzicht van de spreiding van de aangemelde klassen over de verschillende leerjaren en onderwijsvormen. De zelf samengestelde groepen werden hieruit gefilterd, alsook buso, OKAN en deeltijds onderwijs, omwille van het niet kunnen aanduiden van een leerjaar.

We stellen vast dat de eerste graad koploper is in de aanmeldingen, zoals dat elk jaar het geval is. Het grootste deel van de aangemelde groepen zijn A-stroom groepen, wat logisch is aangezien de absolute leerlingenaantallen daar uiteraard een stuk hoger liggen dan in de B-stroom. Gezien het zeer lage absolute aantal leerlingen in de B-stroom tegenover de A-stroom in de eerste graad, kunnen we besluiten dat de B-stroom sterk vertegenwoordigd is in de aanmeldingen in het tweede jaar.

We zien het aantal aanmeldingen uit A-stroom en doorstroomfinaliteit afnemen doorheen de tijd en plaatsmaken voor een groter aandeel aanmeldingen uit dubbele finaliteit en arbeidsmarktfinaliteit. In feite zouden deze aantallen afgezet moeten worden procentueel ten opzichte van de totale populatie om een goed beeld te krijgen van de vertegenwoordiging in onze populatie. Deze cijfers hebben we niet voorhanden.

Grafiek 42: Verdeling van de aanmeldingen voor groepsgerichte interventies voor het voltijds secundair onderwijs naar leerjaar en onderwijsvorm, schooljaar 2023-2024

Bron: Registratietool groepsgerichte trajecten KANS

Daarnaast ontvingen we ook 16 aanmeldingen van leerlingen die ingeschreven zijn in het buitengewoon secundair onderwijs (buso). Zowat alle aanmeldingen zijn afkomstig uit type basisaanbod opleidingsvorm 3, op uitzondering van één leerling waarbij dit niet duidelijk is aangegeven (observatiefase OV3). Dit verbaast op zich niet omdat het aanbod niet uitgerust is op de specifieke noden die leerlingen hebben in het buitengewoon onderwijs. Type basisaanbod OV3 sluit daarin het sterkst aan bij het regulier onderwijs.

Verder ontvingen we 5 aanmeldingen vanuit het OKAN-onderwijs en één vanuit het deeltijds onderwijs.

2.2.1.4 Aantal leerlingen

Als we over de scholen, onderwijsvormen en klassen heen kijken, stellen we vast dat er 1670 leerlingen werden aangemeld voor groepsgerichte acties in het secundair onderwijs. Dat is vergelijkbaar met vorig schooljaar (1637). 1324 leerlingen konden effectief genieten van het aanbod, bij hen werd de aangevraagde actie ook opgestart.

2.2.2 Trajecten

2.2.2.1 Opgestarte en niet-opgestarte trajecten

Voor het secundair onderwijs ontvingen we 82 aanmeldingen voor groepsgerichte acties voor 117 groepen. Dit zijn meestal klasgroepen, maar kan ook een zelf samengestelde groep zijn of een herstelgroep (minstens 2 personen).

Voor de 117 aangemelde groepen ontvingen we 104 follow-ups van de partners. Een follow-up is een korte geautomatiseerde bevraging die de begeleider op het einde van het traject invult en op die manier communiceert over de kenmerken van het traject. Redenen voor niet ontvangen zijn:

- drie aanmeldingen werden omgezet in leerkrachtondersteuning (hier is geen follow-up voor),
- voor vijf aanmeldingen werkte de medewerker die dit opnam niet meer voor de organisatie en kon de nodige info niet meer aangeleverd worden,
- vijf aanmeldingen werden niet ontvankelijk verklaard. Deze aanmeldingen werden niet opgenomen door partners en er werd dus ook geen follow-up voor ingevuld.

Als het gaat over de trajecten, hebben we het dus verder over 104 aangemelde groepen. Van deze 104 aangemelde groepen werden er 92 trajecten opgestart. 12 trajecten konden niet opgestart worden. Redenen hiervoor waren:

- De vraag vervalt (6)
- De school neemt het verder intern op (3) (na een wachtperiode)
- Nood aan een alternatief aanbod (1)
- Minstens een van de partijen is niet bereid tot herstel (1)
- Begrenzing van aantal aanmeldingen per school, zoeken naar meer structurele aanpak (1)

Daarnaast zijn er trajecten die werden opgestart, waarvoor ofwel werd afgestemd met de school en een aanbod in de maak was, ofwel het traject met de klas reeds liep, maar waarbij toch beslist werd om het traject stop te zetten. Dat was in 12 situaties het geval:

- Eén van de partijen is niet bereid tot herstel (1)
- Nood aan alternatief aanbod (1)
- De school neemt het verder intern op (3)
- Geen bereidheid bij een van de betrokkenen (2)
- De voorwaarden waren niet voldaan (vb. amper leerlingen aanwezig) (2)
- Andere (3): definitieve schorsing, teveel tijd tussen twee sessies, einde schooljaar/niet meer zinvol

In totaal werden dus 80 trajecten wel effectief opgestart en afgewerkt.

2.2.2.2 Aanbod

In het secundair onderwijs wordt het aanbod vanuit groepsgerichte aanmeldingen volledig vormgegeven door twee aanbieders: Abrusco en Groep INTRO. Beiden doen een aanbod van interveniërende klasacties, herstelgerichte acties en zelf samengestelde groepen (vb. rond weerbaarheid). Daarnaast doet Abrusco een aanbod van themawerking, dit zijn preventieve workshops die rond welbepaalde thema's worden aangeboden, ter bevordering van het welbevinden van de leerlingen op school en het functioneren van de klasgroep. Het zijn eenmalige acties, in tegenstelling tot de rest van het aanbod.

Kijken we naar onderstaande tabel zien we de verdeling naar opgestarte module voor alle aangemelde groepen.

Tabel 5: Verdeling van de aangemelde groepen naar organisatie en module, schooljaar 2023-2024

Organisatie/Module	Aangemelde groepen per school
Abrusco	72
Themawerking	44
Klasactie	20
Herstel	8
Groep INTRO	20
Klasactie	15
Herstel	4
Leerkrachtondersteuning	1
Eindtotaal	92

Bron: Registratietool groepsgerichte trajecten KANS

Jammer genoeg zien we het aantal aanmeldingen van herstel opnieuw dalen, na een kleine stijging vorig schooljaar (14). Dat blijft bijzonder weinig in een context waar uitsluitingen toch zeer gangbaar zijn. We blijven vaststellen dat herstel een bijzonder onderbenutte werkvorm is in schoolexterne interventies. In sommige scholen volgden leerlingenbegeleiders hier wel zelf vorming rond om het intern te kunnen aanbieden. Toch willen we met de NAFT-partners inzetten op een actiever gebruik van dit aanbod, in het bijzonder bij dreigende uitsluiting omwille van zware feiten.

Vorig schooljaar bood Abrusco 63 trajecten aan, Groep INTRO 24. Er is dus een kleine verschuiving in het aanbod van de partners. Wel zien we dat de trajecten van Groep INTRO tijdsintensiever zijn dan bij Abrusco, zoals zichtbaar wordt in het volgende punt.

2.2.2.3 Aantal lesuren

We bekeken hoeveel lesuren besteed werden aan opgestarte modules. Voor themawerking duurt het leeuwendeel van de aangeboden trajecten twee uur (25 van de 30 trajecten). In enkele trajecten was het nodig om een iets intensiever aanbod te doen of een opvolging, wat meestal neerkomt op vier uur. Wanneer er best intensiever met de klas wordt aan de slag gegaan, wordt de themawerking omgezet naar een klasactie.

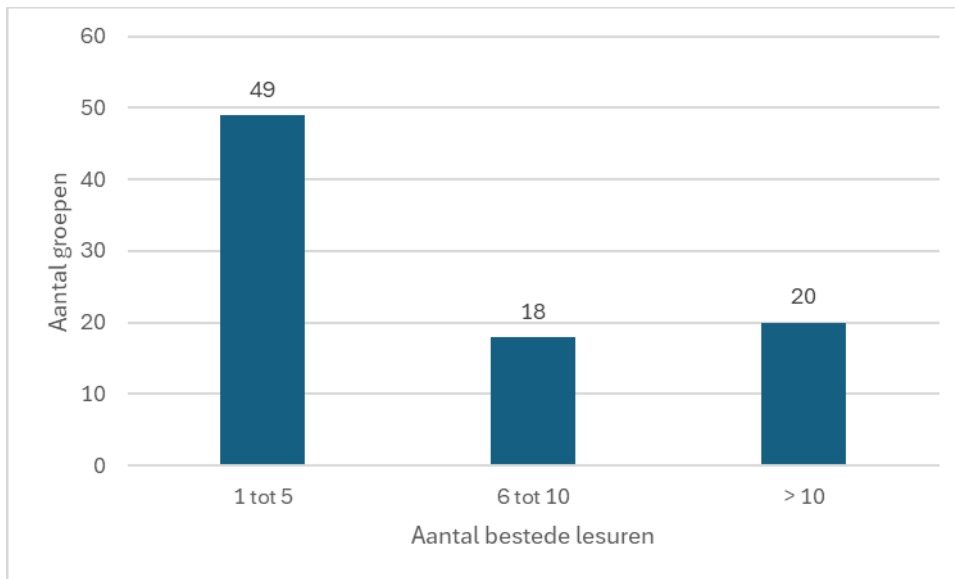
Bij een herstel is het aantal uren afhankelijk van de situatie, dit kan eerder kort zijn, maar kan ook behoorlijk oplopen. De trajecten die niet voortijdig werden stopgezet kenden een gemiddelde duurtijd van 6,7 lesuren. Een herstel kan een zeer intensief traject zijn. Er werd tot 16u aan één herstel besteed.

Om de intensiteit van de trajecten in kaart te brengen, meten we hoeveel lesuren elke groepsactie in beslag neemt. De duurtijd wordt voornamelijk bepaald door de noden van de groep en de acties die

dit vereisen is maatwerk. Daarnaast bepaalt de module ook de intensiteit, zo zijn themawerkingen meestal één of twee lesuren, klasacties zijn een stuk intensiever, evenals herstel.

Gemiddeld duurde een klasactie 7,9 uur in het secundair onderwijs. Vorig jaar was dat 5,7 uur. Uiteraard gaan daar grote verschillen achter schuil. We zien in de cijfers klasacties van één uur tot een klasactie van 43 uur. Daarom genereerden we onderstaande grafiek, waarin we het aantal lesuren clusterden in categorieën.

Grafiek 43: Aantal lesuren per opgenomen klasactie voor het secundair onderwijs, schooljaar 2023-2024

Bron: Registratiesysteem voor groepsaanmeldingen KANS

Ook achter deze grafiek gaan nog grote verschillen schuil. Themawerking is uiteraard minder intensief in aantal lesuren, met een gemiddelde dat rond de twee uur ligt. Klasactie daarentegen is een stuk intensiever. We stellen daarnaast ook grote verschillen tussen organisaties vast. Zo is de gemiddelde duurtijd van een klasactie bij Groep INTRO 27 uur, bij Abrusco is dit 9 uur. Dat ligt allicht ook in het verschil in aanpak.

2.3 Aanbod van partners buiten de KANS-monitoring

KANS heeft de opdracht om een helicopterzicht over het Brusselse aanbod te hebben om zo jongeren optimaal toe te leiden naar trajecten. Daaraan is een monitoringopdracht gekoppeld, waarbij we de doelgroep en de trajecten in kaart brengen. Twee belangrijke initiatieven ontbreken daarin.

In de eerste plaats is dat het 'Coach op school'-aanbod van Abrusco. Hierbij draaien jongerencoaches van Abrusco mee in de school, hoewel ze er geen deel van uitmaken. Ze zetten op een laagdrempelige manier in op de preventie van schooluitval. Door de aard van de job is monitoring een uitdaging, niet elk kleine contact wordt immer geregistreerd. Bovendien gebeurt dit niet via aanmelding door KANS. Abrusco levert daarom cijfermateriaal aan KANS in functie van het jaarrapport. Deze zijn hieronder opgenomen.

In de tweede plaats is er het aanbod van Rebound. Dit zijn transitietrajecten voor potentiële vroegtijdig schoolverlaters die op aanmelding van de school van een begeleidend traject kunnen genieten. Omwille van het regelgevend kader worden aanmeldingen voor Rebound niet langer via KANS gedispached, maar rechtstreeks door de school aan Groep INTRO en JES bezorgd voor opstart. Aangezien ze een belangrijk deel van de doelgroep bereiken, worden ze hier ook afzonderlijk opgenomen.

2.3.1 Coach op school

Coach op school is een module die aangeboden wordt vanuit Abrusco en eveneens een cruciale rol speelt in de preventie van schooluitval. Het aanbod is niet geïntegreerd in onze cijfers, gezien de zeer specifieke werking. Echter wordt er heel wat begeleidend werk verricht door de jongerencoaches op de scholen, met een specifieke focus op de preventie van schooluitval. Het is dus van belang deze module mee op te nemen in dit jaarrapport om een volledig zicht te krijgen op het Brusselse aanbod.

In het schooljaar 21-22 konden scholen opnieuw intekenen op een projectoproep van perspective.brussels (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) om een jongerencoach te verkrijgen voor een periode voor drie schooljaren. Elke school kreeg de mogelijkheid zijn noden aan te geven, zodat de opdracht van de jongerencoach daarop kon afgestemd worden. In de ene school wordt sterk ingezet op gedragsproblemen en de preventie van tucht, in een andere school op de preventie van te laat komen en afwezigheden, op klasmanagement, ... In elk geval is de jongerencoach een laagdrempelig aanspreekpunt op de school, die vaak doorheen korte contacten met de jongeren een band opbouwt, die on-the-spot situaties kan ontmijnen, die eveneens ingezet wordt om de aanpak van problemen in een klas te ondersteunen, ...

Soms monden die contacten uit in een intensievere begeleiding, die dan dicht bij de jongere, de leerkracht en/of de klas op de school kan doorgaan. Uiteraard gebeurt dit alles in afstemming met de leerlingenbegeleiding en het CLB die eveneens een opdracht hebben in de begeleiding van leerlingen. De bedoeling is dat de jongerencoach voornamelijk laagdrempelig werkt en vlot toegankelijk is. Bovendien wordt de reguliere KANS-werking sterk ontlast omdat heel wat kort-op-de-bal opvolging mogelijk is op de school zelf. Zonder jongerencoaching zou het aantal aanmeldingen snel oplopen en zouden er allicht sneller wachtlijsten ontstaan, waardoor meer jongeren in de kou blijven staan en situaties escaleren.

Gezien de laagdrempelige werking, wordt niet elk contact geregistreerd, dat zou resulteren in meer registratie dan bezig zijn met de jongeren. Wel is er een systeem van dossieropvolging uitgewerkt binnen Abrusco, maar het beeld dat we op basis hiervan genereren is partieel, omdat er ook veel laagdrempelige contacten zijn die niet gezien worden als 'begeleiding' en dus niet geregistreerd worden. Het is daarom zinvol om te verwijzen naar de bevraging die Abrusco organiseerde in het schooljaar 2023-2024. Daarin gaan ze na hoeveel leerlingen op een school in aanraking kwamen met het aanbod en hoe ze dit ervoeren. We verwijzen naar bijlage 1 voor meer informatie.

We geven hier nog de scholen meer waarin er coach op school werd ingezet en voor hoeveel dagdelen:

- Hoofdstedelijk Instituut Anneessens Funck (7 dagdelen),
- Go! Atheneum UNESCO Koekelberg (4 dagdelen),
- Imelda-Instituut (4 dagdelen),
- COOVI (6 dagdelen),
- GO!4City! (4 dagdelen),
- Don Bosco Instituut Sint-Pieters-Woluwe (4 dagdelen),
- CLW Sint-Pieters-Woluwe (2 dagdelen),
- Lutgardiscollege (4 dagdelen),
- Comenius (4 dagdelen)
- Karel Buls (6 dagdelen)
- Sint-Lukas Kunsthumaniora (4 dagdelen).

2.3.2 Rebound

Rebound biedt transitietrajecten aan voor jongeren die door de school als potentiële vroegtijdig schoolverlater worden ingeschat. Ze gaan aan de slag met jongeren vanaf 15 jaar die ingeschreven zijn in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel in een richting binnen de dubbele finaliteit, arbeidsmarktfinaliteit of duaal leren. De school meldt de jongere aan, waarna een kennismaking wordt gepland en een traject kan worden opgestart.

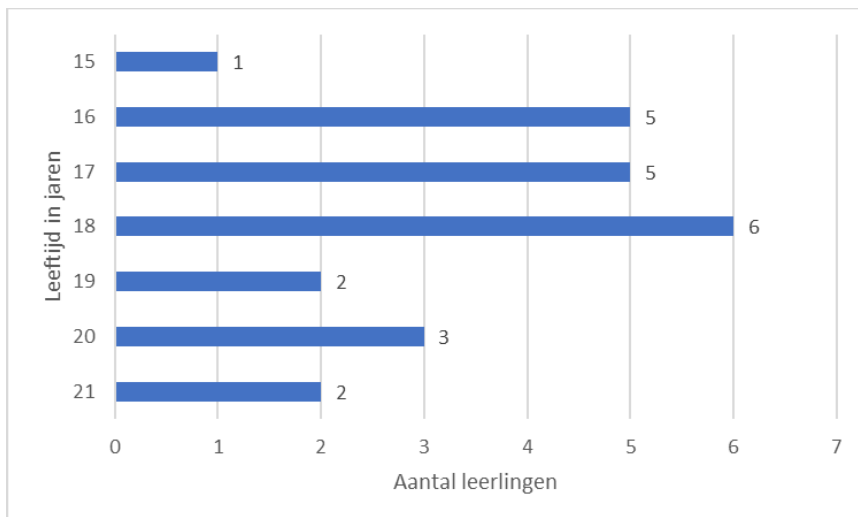
Vanuit KANS verwijzen we aanmelders door naar Rebound indien ze specifiek een aanvraag willen doen voor dit aanbod. Ze zijn dus niet langer opgenomen bij onze aanmeldingen. Wel gebeurt het dat op een rondetafel Rebound de beste optie lijkt te zijn. In dat geval verwijzen we uiteraard naar hen door.

In het schooljaar 23-24 begeleidde Rebound 24 jongeren. Een aantal parameters zijn interessant om mee te geven wat betreft het doelpubliek.

2.3.2.1 Leeftijd

Vooreerst vinden we hieronder de verdeling naar leeftijd van de leerlingen die begeleid werden binnen het Rebound-project.

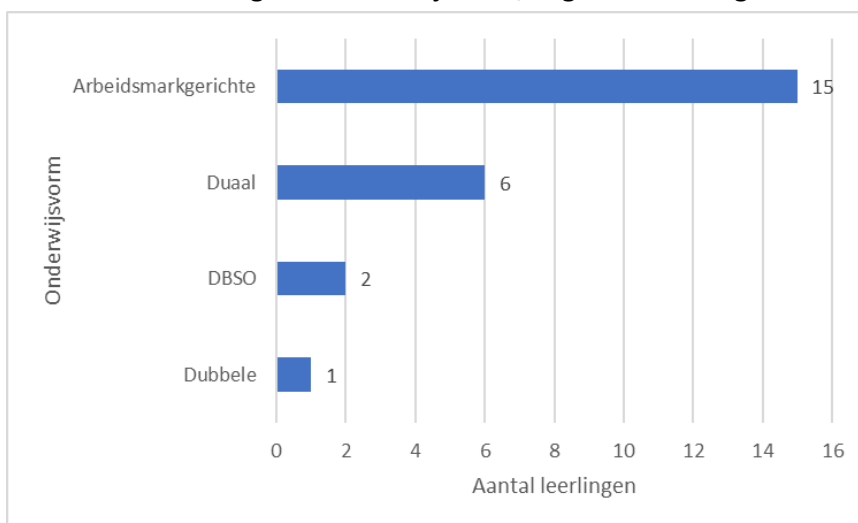
Grafiek 44: Verdeling naar leeftijd, begeleide leerlingen Rebound, schooljaar 23-24

2.3.2.2 Onderwijsvorm

In grafiek 45 vindt u een overzicht van de verdeling naar onderwijsvorm van de leerlingen begeleid binnen het Rebound-project.

Grafiek 45: Verdeling naar onderwijsvorm, begeleide leerlingen Rebound, schooljaar 23-24

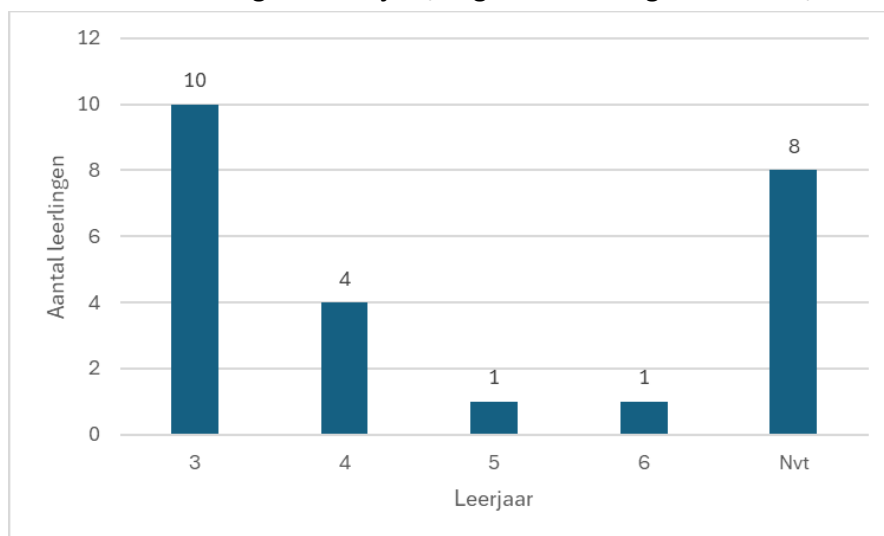

Bron: Rebound

2.3.2.3 Leerjaar

In grafiek 46 vindt u de verdeling naar leerjaar voor de leerlingen die begeleid werden binnen het Rebound-project.

Grafiek 46: Verdeling naar leerjaar, begeleide leerlingen Rebound, schooljaar 23-24

Bron: Rebound

2.3.2.4 Duurtijd trajecten

In tabel 6 vindt u de verdeling naar duurtijd van de trajecten voor de leerlingen die begeleid werden binnen het Rebound-project. We zien duidelijk dat de meerderheid van de trajecten 3 tot 6 maanden duurden.

Tabel 6: Verdeling van de trajecten naar duurtijd, begeleide jongeren Rebound, schooljaar 23-24

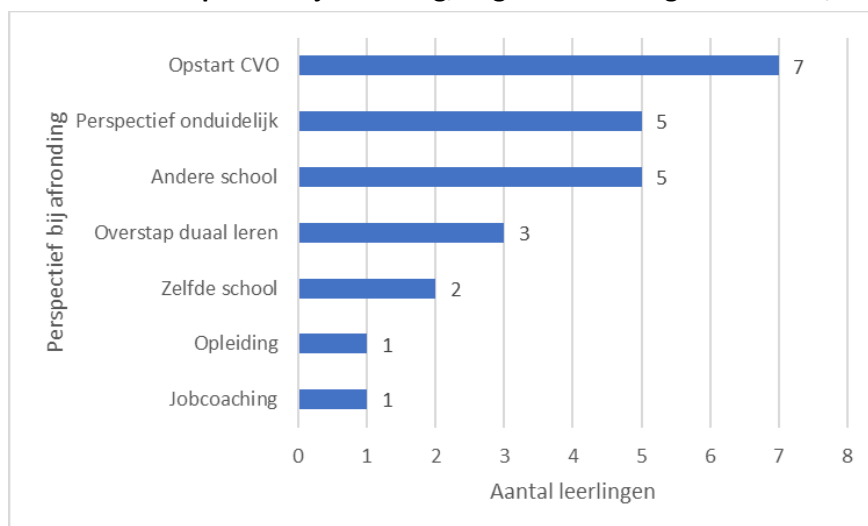
Duurtijd	Aantal leerlingen
< 1 maand	1
1 maand - 3 maanden	3
3 maanden - 6 maanden	17
> 6 maanden	3
Totaal	24

Bron: Rebound

2.3.2.5 Perspectief bij afronding

In onderstaande grafiek is de verdeling naar perspectief bij afronding opgenomen voor de leerlingen begeleid binnen het Rebound-project.

Grafiek 47: Perspectief bij afronding, begeleide leerlingen Rebound, schooljaar 23-24

Bron: Rebound

3 Evaluatie rondetafels en trajecten

3.1 Evaluatie rondetafels

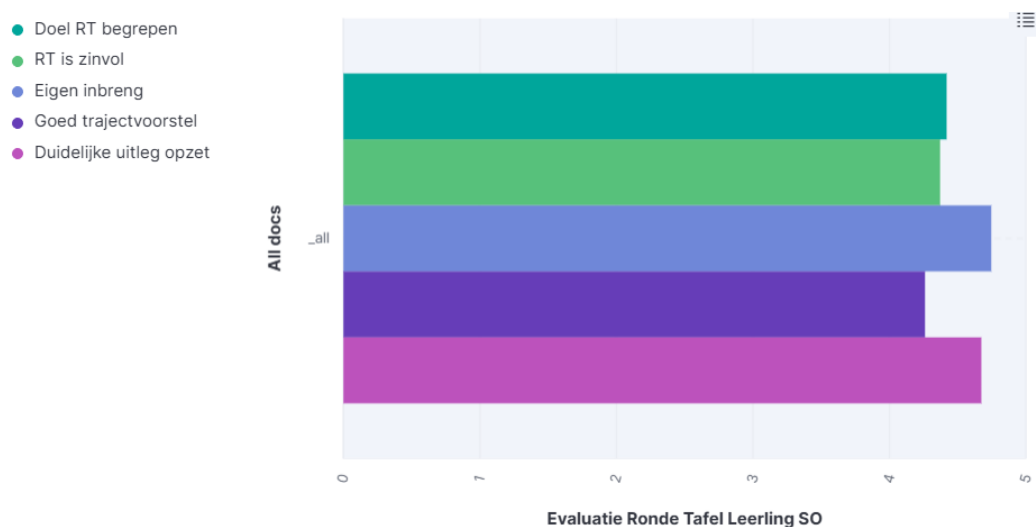
We vragen steeds aan leerlingen, ouders en scholen die deelnamen aan de eerste rondetafel om deze te evalueren. We vragen hen dit te doen meteen na de rondetafel, om de respons zo hoog mogelijk te krijgen. Uiteraard lukt dat niet altijd, voornamelijk bij digitale rondetafels.

We organiseerden dit schooljaar 196 startrondetafels, 41 voor het basisonderwijs, 155 voor het secundair onderwijs. We evalueren alleen de eerste opstartrondetafel, niet eventuele opvolgrondetafels. We kregen volgende respons voor onze evaluaties:

- 55 leerlingen
- 82 ouders
- 74 schoolmedewerkers

We geven achtereenvolgens de grafieken weer van de evaluaties van de rondetafels. We geven ook steeds toelichting bij de legende in de grafieken.

Grafiek 48: Evaluatie rondetafel door leerling, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

De grafiek is gebaseerd op volgende vragen in de bevraging (toelichting bij de legende links van de grafiek):

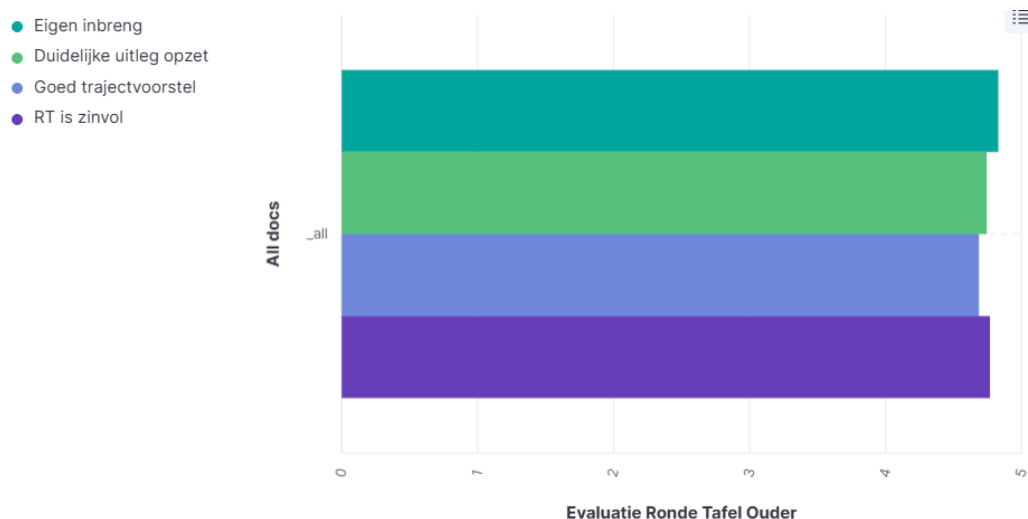
- Doel RT begrepen: Ik weet wat de bedoeling is van de rondetafel.
- RT is zinvol: Ik vind het goed een rondetafel te doen, zodat iedereen op de hoogte is en mee kan nadenken.
- Eigen inbreng: Ik had het gevoel dat er rekening werd gehouden met wat ik belangrijk vind of wat ik zeg.
- Goed trajectvoorstel: Ik stond achter het traject dat werd voorgesteld.

- Duidelijke uitleg opzet: Ik heb alles goed begrepen.

We zien een zeer positieve evaluatie van de rondetafel door de leerling. We zijn blij vast te stellen dat de rondetafel sterk scoort op de inbreng van de leerling. Dat is voor ons het absolute uitgangspunt. De leerling staat centraal en krijgt de ruimte om aan te geven waar hij/zij nood aan heeft en ziet zitten. Als de leerling voelt dat zijn inbreng gevalideerd wordt, stijgt ook het besef van invloed en zal ook de motivatie toenemen om het beste uit het traject te halen. We trachten dit extra kracht bij te zetten door een kort individueel gesprek te hebben voor de rondetafel, waarin dit ook nog eens extra wordt benadrukt.

Ouders geven een bijzonder positieve waardering aan de rondetafels. Op alle domeinen wordt minstens 4,5/5 gescoord, van de ruimte voor eigen inbreng, de uitleg over het opzet, de zinvolheid van de rondetafel tot het trajectvoorstel dat eruit resulteert. Dat is een mooie appreciatie voor de grote inzet van de KANS-medewerkers.

Grafiek 49: Evaluatie rondetafel door ouders, schooljaar 2023-2024

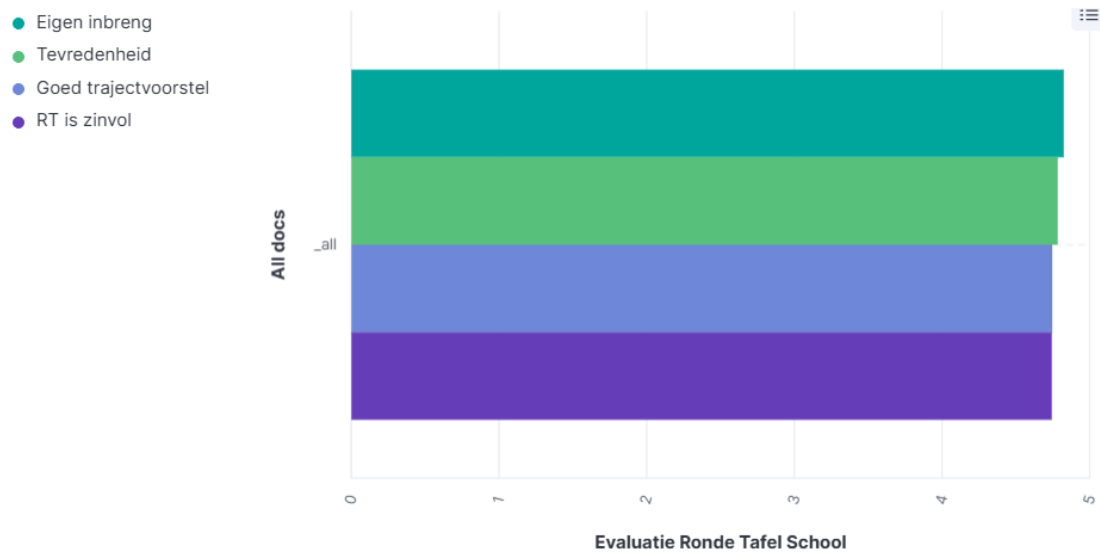
Bron: KANS-registratietool LARS

De grafiek is gebaseerd op volgende vragen in de bevraging (toelichting bij de legende links van de grafiek):

- Eigen inbreng: Er werd rekening gehouden met mijn inbreng
- Duidelijke uitleg opzet: De uitleg was duidelijk
- Goed trajectvoorstel: Ik stond achter het voorgestelde traject
- RT is zinvol: Ik vond het zinvol om met iedereen samen na te denken over het traject van mijn kind

Tenslotte evalueert ook de deelnemende schoolmedewerker de rondetafel, meestal gaat het om leerlingenbegeleiders. We zien een zeer mooie waardering over de hele lijn.

Grafiek 50: Evaluatie rondetafel door school, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

De grafiek is gebaseerd op volgende vragen in de bevraging (toelichting bij de legende links van de grafiek):

- Eigen inbreng: Er werd rekening gehouden met ieders inbreng op de rondetafel
- Tevredenheid: Ik ben tevreden over de rondetafel
- Goed trajectvoorstel: Ik stond achter het voorgestelde traject
- RT is zinvol: Ik vond het zinvol om met iedereen samen na te denken over het traject van de leerling

3.2 Evaluatie trajecten korte termijn

3.2.1 Evaluatie door de leerling

Korte termijn evaluaties worden afgenomen bij leerlingen en scholen. Het evaluatiesysteem voor leerlingen werd in het verleden meermaals bijgestuurd in overleg met de partners. Om de respons voldoende hoog te krijgen, opteerden we ervoor om dit te organiseren bij de partner zelf. Dat wil zeggen dat een leerling tijdens het laatste begeleidingsmoment gevraagd wordt om anoniem een aantal vragen te beantwoorden via een link die wordt doorgestuurd op de gsm of ter beschikking wordt gesteld op een computer van de organisatie. Er werd met andere woorden structureel een invulmoment gecreëerd.

Toen dat niet bleek te werken en de respons laag bleef, opteerden we ervoor om per partner een google form met de gemeenschappelijk overeengekomen evaluatievragen op te stellen per organisatie. Daarin kon de partner ook eigen vragen toevoegen. Zo werd er een win-win situatie gecreëerd en moest er niet met twee afzonderlijke evaluatiesystemen gewerkt worden, zoals dat voorheen nog het geval was. Echter, bij het afronden van het schooljaar en het bekijken van de google forms, bleken deze leeg te zijn bij de meeste partners, ondanks reminders doorheen het schooljaar. Er was dus vorig schooljaar geen input wat betreft evaluatie door de leerling zelf. Partners evalueren uiteraard wel,

maar doen dit op een ervaringsgerichte aangepaste manier. De papieren kwantitatieve bevestigingen lijken slecht te matchen met de doelgroep, zo bleek uit het partneroverleg.

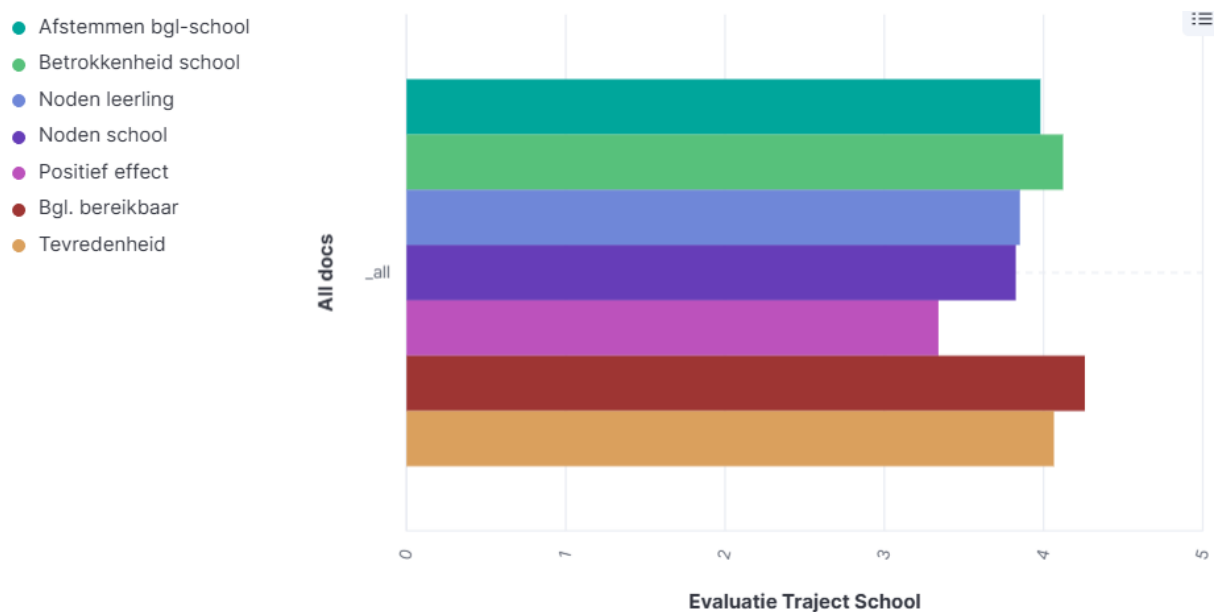
Na de vele systemen die reeds werden uitgewerkt, gingen we opnieuw in overleg met de partners hierrond. Er bestaat veel weerstand voor de uitgewerkte systemen omwille van bovengenoemde redenen. We agendeerden de vraag bij VGC hoe we hier best verder mee omgaan aangezien we weten dat deze verwachting leeft. Vanuit KANS en het netwerk leeft de vraag om de leerling niet meer te bevragen, uiteraard met het engagement van de partners dat zij zelf wel aan kwaliteitszorg doen en tevredenheid bij de leerlingen trachten te meten via hun geëigende methoden. Als gevolg van dit traject kunnen er momenteel geen evaluaties aangeleverd worden van leerlingen.

3.2.2 Evaluatie door de school

KANS staat in voor de evaluatie van de trajecten door de school. We mochten 162 trajectevaluaties van scholen ontvangen. Hierbij het algemeen beeld in onderstaande grafiek. We zien een algemeen positief beeld van de tevredenheid van scholen omtrent de trajecten. We zien eveneens een zeer gelijkend beeld met vorig schooljaar.

Het positief effect scoort lager dan de andere vragen, zoals dat ook in vorige schooljaren het geval was. Dit heeft allicht te maken met het feit dat de trajecten niet altijd werken rond wat het meest zichtbaar is of indien wel, die vooruitgang in kleine stappen gaat en scholen graag snelle verandering zien, zeker als het om problematisch gedrag gaat.

Grafiek 51: Evaluatie trajecten door school, schooljaar 2023-2024

Bron: KANS-registratietool LARS

De grafiek is gebaseerd op volgende vragen in de bevraging (toelichting bij de legende links van de grafiek):

- Afstemming bgl -school: Er was regelmatig afstemming tussen de begeleider en het aanspreekpunt op school
- Betrokkenheid school: Als school werden we voldoende betrokken bij het verloop van het traject
- Noden leerling: Het traject kwam tegemoet aan de noden van de leerling
- Noden school: Het traject kwam tegemoet aan de noden van de school
- Positief effect: Het traject had een positief effect op de leerling
- Bgl. bereikbaar: De begeleider was voldoende bereikbaar
- Tevredenheid: Ik ben tevreden over het traject

4 Beleidsadvies

Op het einde van elk schooljaar bezorgen we aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie een uitgebreid adviesrapport, zoals overeengekomen in onze meerjarenovereenkomst. In dit jaarrapport geven we graag de belangrijkste lijnen hiervan mee.

In het adviesrapport stellen we een aantal zaken vast over het aanbod heen en doen we een aantal suggesties naar het beleid toe, gebaseerd op onze dagdagelijkse ervaringen betreft de aanmeldingen, noden van de leerlingen en het bestaande aanbod. Dit advies vertrekt vanuit de concrete werking van KANS. Uiteraard blijven zich bredere noden stellen in het Brussels onderwijs, die ook hun impact hebben op schooluitval. Zeer actueel en aanwezig is bijvoorbeeld het lerarentekort, de implementatie van duaal leren, het tekort aan plaatsen in een aantal richtingen waardoor jongeren na definitieve uitsluiting of zelfs bij de start van het schooljaar nergens plaats vinden, de onderfinanciering van de CLB's met impact op de opvolging van deze leerlingen e.d.

Het lijkt ons zinvol om ook een korte terugkoppeling te doen naar het advies van vorig schooljaar en aan te geven in welke mate er intussen oplossingen gevonden of geboden werden om dit aan te pakken. Vervolgens worden de actuele noden aangekaart.

Het advies werd opgemaakt eind juni, traditioneel als afsluiter van het schooljaar. Het moet dus ook zo gelezen worden.

4.1 Terugkoppeling adviesrapport 22-23

4.1.1 Capaciteitsprobleem

Ondanks de inspanningen vanuit de VGC om het capaciteitsprobleem aan te pakken, blijft dit probleem zeer prangend en kan het recht op onderwijs niet worden afgedwongen. We refereren naar het adviesrapport van vorig schooljaar en zullen de knelpunten dan ook integraal overnemen bij de huidige noden. Samengevat blijven volgende schooluitval bevorderende factoren hun werk doen:

- Er is onvoldoende **capaciteit** om elk kind een plaats te bieden in ons huidige Brusselse onderwijs.
- Heel wat jongeren zitten in de **verkeerde studierichting**. Studiekeuzebegeleiding brengt weinig zoden aan de dijk of werkt zelfs nefast, omdat veranderen van studierichting in heel wat richtingen niet mogelijk is omwille van geen plaats. Eens men dan weet wat men wil doen, is overstappen vaak niet mogelijk, wat demotivatatie in de hand werkt.
- Het tekort aan plaatsen in het **buitengewoon onderwijs** dwingt leerlingen in het gewoon onderwijs te blijven, wat heel wat negatieve schoolse ervaringen met zich meebrengt en een grote druk legt op de leerling, klasgroep, leerkracht en ouders. Dit tast de schoolbinding ernstig aan en stimuleert schooluitval en psychische problemen. Hetzelfde geldt voor leerlingen die ingeschreven worden in het verkeerde type buitengewoon onderwijs, omdat de kans op inschrijving daar veel groter is.
- Door het capaciteitsgebrek in **1B** kiezen sommige scholen ervoor om hun toekomstige 1B-leerlingen toch een getuigschrift aan te bieden, zodat ze ook in 1A kunnen proberen in te schrijven, vanuit de gedachte 'beter een niet-optimale schoolkeuze dan geen school'. De demotivatatie en negatieve schoolse ervaringen dragen absoluut niet bij aan schoolbinding en preventie schooluitval en bieden een verhoogd risico op gedragsproblemen, problemen met zelfbeeld, schools afhaken en spijbelen, ...

- Leerlingen die **uitgesloten** worden doorheen het schooljaar, vinden moeilijk plaats in een nieuwe school en zitten bijgevolg (soms maandenlang) thuis. Vooral voor leerlingen in 2B is de situatie zeer uitgesproken. In deze situatie terechtkomen op dergelijke jonge leeftijd is zeer nefast voor het verdere verloop van de schoolloopbaan en het vertrouwen in het onderwijssysteem.

Voor deze laatste doelgroep konden we dit schooljaar het proefproject SLOW, dat vorig schooljaar werd ontwikkeld door de NAFT-partners, wel opnieuw aanbieden. Voor meer uitleg over deze module verwijs ik naar het aanbod van de partners in bovenstaande fiches.

Toch is hiermee het probleem niet opgelost. Niet elke jongere staat open voor zo'n traject en ook niet iedereen komt ervoor in aanmerking (ten vroegste uitsluiting in januari). Heel wat thuiszittende jongeren overbruggen dus het jaar zonder enige vorm van onderwijs of ondersteuning. Uiteraard wordt er wel ondersteuning geboden in het zoeken naar een nieuwe school, zowel via het CLB, als via het afsprakenkader van het LOP, waarbij de coördinerend directeurs finaal instaan voor deze zoektocht.

4.1.2 Draagkracht van lerarenteams versterken

Deze vraag blijft bijzonder actueel. Het lerarentekort speelt hier een grote rol in, maar zelfs als morgen alle plaatsen waren ingevuld, blijft een acute nood bestaan om leerkrachten te versterken in de aanpak van moeilijk hanteerbare gedragsproblemen en klasmanagement.

Vooral in het basisonderwijs klinkt deze roep luid. Verschillende partners zoals de CLB's, het OCB, de ondersteuningsnetwerken, de pedagogische begeleiding en eventueel NAFT-partners kunnen hier een rol in spelen.

Naar aanleiding van de nieuwe opdracht van Samen tegen schooluitval en de preventieve insteek hiervan, werd met een aantal partners in gesprek gegaan rond het huidige aanbod van deze schoolondersteunende partners en eventuele mogelijkheden in samenwerking. Hieruit kwam een mogelijks gedeelde nood naar meer netwerkvorming tussen deze organisaties, om samen sterker als netwerk rond scholen te staan, zodat aanbod nog sterker doelgericht kan ingezet worden. Er was een intentie einde schooljaar om dit overleg te laten doorgaan, maar dit is verplaatst naar volgend schooljaar.

Dat zal uiteraard deze breed gedeelde nood niet volledig opvangen, maar kan alvast een stap zijn in de juiste richting. Meer netwerkvorming en samenwerking impliceert immers vaak ook om vanuit gedeelde noden nieuwe initiatieven uit te werken.

4.1.3 Automatiseren en versterken van sociale vaardigheden van in de kleuterschool

De nood aan trajecten om de sociale vaardigheden te versterken bij basisschoolkinderen blijft actueel. Het idee om een voorstel van proefproject voor te stellen aan VGC rond het versterken van sociale vaardigheden in het kleuteronderwijs, werd dit jaar niet opgenomen, bij gebrek aan een Brusselse regering. Eens nieuwe ideeën bevestigd kunnen worden, kan hier vanuit Samen tegen schooluitval weer werk van gemaakt worden.

4.1.4 Brusselse aanbod ter preventie van schooluitval in het basisonderwijs optimaliseren

De aangekaarte noden blijven allen onveranderd. We behandelen dit per thema.

4.1.4.1 Aanbod voor individuele leerlingen versterken

Er zijn geen nieuwe partners of initiatieven gestart. Wel verhoogde Project Het Neerhof het aantal kinderen per werkdag van 5 naar 6 kinderen. Bovendien werkten ze in 3 periodes, waarbij het traject telkens voor iedereen werd afgerond, met een mogelijkheid tot verderzetting, hoewel zeker niet standaard van toepassing. Dat verhoogde het aantal aangemelde trajecten wel gevoelig, van 17 leerlingen in schooljaar 23-24 naar 31 leerlingen in schooljaar 24-25. Dit zijn de aangemelde trajecten, niet de effectief opgestarte. Deze worden opgenomen in ons jaarrapport 24-25.

Echter komt het aanbod niet tegemoet aan de vraag. Het aantal aanmeldingen voor lagere school kinderen stijgt dit jaar opnieuw verder, dit keer met ongeveer 28%. Hoewel we in eerste instantie voorstander zijn van het versterken van scholen en leerkrachten in klasmanagement en het omgaan met gedragsproblemen, blijft daarnaast een nood bestaan aan dagbegeleidingstrajecten voor jonge kinderen. Vaak zijn het kinderen met een zware rugzak, met een multiproblematiek, wiens welbevinden en leerpotentieel sterk onder druk staat. De impact op het risico op schooluitval is bijzonder groot. Vaak is de draagkracht van de school in sterke mate overschreden en helpen de trajecten ook om het schools traject meer kansen te geven.

Deze nood blijft dus zeer aanwezig en wordt verder behandeld bij de knelpunten in het huidige werkingsjaar.

4.1.4.2 Sociale vaardigheidstraining basisonderwijs

Deze nood blijft actueel. We geven dit opnieuw aan bij de actuele noden en verwijzen naar de jaarrapporten van 22-23 en 23-24, waar dit uitgebreid werd toegelicht.

4.1.4.3 Sociaal vervoer

We verwijzen naar het memorandum van 2024 en het jaarrapport 23-24 om deze nood aan te blijven kaarten, die nog steeds zeer actueel is. We konden hiervoor in het verleden kosteloos gebruikmaken van Kids Ride. Deze optie is momenteel niet meer voorhanden. We gaan hier uitgebreider op in bij de actuele noden.

4.1.5 Brusselse aanbod ter preventie van schooluitval in het secundair onderwijs optimaliseren

Het aanbod in het secundair onderwijs is divers. Bovendien zijn de NAFT-trajecten ontwikkeld om flexibel op noden in te kunnen spelen (binnen de grenzen van hun wetgevend kader), waardoor het aanbod zich blijvend aanpast aan de actuele noden.

Toch blijven er specifieke noden bestaan, die we vorig jaar reeds aankaartten en waar we graag op terugblikken.

4.1.5.1 Nood aan langdurige intensieve trajecten

Met de afbouw van het deeltijds onderwijs en de inkanteling van het **duaal leren**, valt een deel jongeren uit de boot. Deze problematiek wordt duidelijk omschreven in het [artikel over 'Jongeren in de rode zone'](#). Het probleem wordt doorheen de tijd hoe langer hoe duidelijker, in het bijzonder wanneer jongeren zich inschrijven voor duaal leren, deelnemen aan de screening en dan niet weerhouden worden. Nadien dreigen zij onder de radar te verdwijnen, omdat zij nergens meer aansluiting vinden.

Het topic leeft ook reeds geruime tijd op Vlaams niveau, maar er werd geen antwoord geboden op de uitval van deze meest kwetsbare doelgroep. Intussen opperde ook de VLOR het voorstel van een [speciaal groeitraject voor deze doelgroep](#). We hopen dat de toekomstige minister van onderwijs hier werk van maakt en we volgen het voorstel van de VLOR.

Daarnaast is er in september 2025 een overleg gepland vanuit het ISC (CLB-koepels), Samen tegen schooluitval en Agodi om dit probleem onder de loep te nemen en te bekijken of het uitvallen van deze jongeren meer op de radar kan komen. Daarmee willen we jongeren vast blijven houden na uitval, maar het verandert uiteraard niets aan de uitval op zich. De nood aan langdurige intensieve trajecten blijft bestaan. We hebben dit niet in ons aanbod. We omschrijven dit concreet bij de huidige noden.

4.1.5.2 Online problematieken

Problemen gelinkt aan het online functioneren van jongeren blijven zeer actueel, zowel in het basis- als secundair onderwijs. We nemen dit thema opnieuw mee in de huidige noden en staven dit verder op basis van een bevraging bij onze NAFT-partners.

4.1.5.3 Gespecialiseerd aanbod gameverslaving

Hoewel gameverslaving een hedendaagse problematiek is, merken we een **eerder beperkte mate van specialisatie** hierin. Dit thema is nog steeds actueel en wordt opgenomen bij de actuele noden.

4.1.5.4 Noden voor jongeren met ernstige gedragsproblemen in het gewoon onderwijs

We stellen vast dat er heel wat jongeren in het regulier onderwijs kampen met ernstige gedragsproblemen, wat de kans op schooluitval verhoogt. Tuchtproblemen leiden naast negatieve schoolse ervaringen en verminderde schoolprestaties ook vaak tot definitieve uitsluitingen, wat hun motivatie en schoolbinding verder ondergraaft en meestal de gedragsproblemen verergert. Zo belanden zij niet zelden in een negatieve spiraal die uitmondt in schooluitval.

Het is belangrijk stil te staan bij hoe enerzijds deze jongeren geholpen kunnen worden om ander gedrag te stellen, hun schoolbinding te herstellen en anderzijds scholen te versterken in hun aanpak hiervan. Binnen het MFC Kasterlinden en de school Zaveldal is er heel wat expertise aanwezig om hier naar de toekomst toe op in te zetten.

Met De Meander neemt Zaveldal al jaren het initiatief om jongeren een ondersteunende begeleiding aan te bieden, waarbij zij wel nog ingeschreven zijn in het gewoon onderwijs en er school lopen, maar tegelijk een buitengewone aanpak van hun gedragsproblemen genieten binnen de setting van Zaveldal. De leerling komt dan 1 of 2 dagen per week naar De Meander om er gerichte begeleiding te krijgen rond hun gedragsproblemen, maar de voorwaarde is wel dat de school waar de leerling

ingeschreven is, er verder mee aan de slag gaat en de overige dagen onderwijs aanbiedt of deels een alternatief traject.

Vanuit KANS staan we ten volle achter dit initiatief, maar we blijven vaststellen dat het aanbod niet toegankelijk is voor alle leerlingen. De scholengroep van het GO! staat lerarenuren af om het aanbod voor al hun scholen mogelijk te maken. Daarnaast heeft ook Sint-Guido een structurele samenwerking met Zaveldal. Andere scholen hebben geen toegang tot dit aanbod. Dit zou kunnen als de scholengroepen hiervoor de nodige middelen overdragen, maar dat krijgt men niet rond, omdat niet elke school dit aanbod nodig heeft of de nodige middelen heeft. We blijven pleiten voor een gedeeld gebruik van dit initiatief.

Het voorbije jaar heeft De Meander amper gedraaid omwille van het lerarentekort. Na Pasen was er een herstart met leerlingen die ook het volgend schooljaar in de betreffende school kunnen blijven, hun traject wordt verdergezet in het nieuwe schooljaar.

4.1.5.5 Preventieve aanpak van spijbelen in Brusselse scholen

Het voorbije schooljaar heeft er veel bewogen rond spijbelen in Brussel. De uitdaging is groot, de afwezigheidscijfers zijn bijzonder hoog, maar heel wat scholen geven aan om hier, mits de nodige ondersteuning, wel werk van te willen maken. Er is de voorbije schooljaren reeds heel wat gebeurd rond dit thema. Voor een uitgebreide toelichting verwijs ik naar het adviesrapport 23-24. We vatten dit kort samen:

- Brusselse CLB's en Samen tegen schooluitval ontwikkelden de leidraad voor de aanpak van afwezigheden, zowel voor basis- als secundair onderwijs, i.s.m. Gil Keppens (toen VUB, nu Utrecht University)
- De werkgroep werd verbreed met Groep INTRO, OCB, Abrusco en Gil Keppens
- Proefproject Groep INTRO in Victor Horta: afwezigheidscodes dalen met een derde
- Groep INTRO en Opgroeien sluiten een conventant af waarbij Groep INTRO een vijfde van zijn NAFT-trajecten mag omzetten naar een preventief gericht proefproject om scholen te ondersteunen in hun preventie van afwezigheden. Dit voor 3 schooljaren, met een focus op 2 à 3 scholen per jaar. In totaal zullen 7 scholen van deze ondersteuning hebben kunnen genieten.
- Voorlopige resultaten: De scholen zijn positief, zagen hun afwezigheidscodes significant dalen en zetten de opgezette werking verder. In 1 school was er geen match en werd het traject stopgezet.

Samenvatting van het voorbije schooljaar:

- Proefproject Groep INTRO:
 - Het voorbije jaar kregen 3 scholen de kans om het project op te starten op school. In 2 scholen was dit succesvol, in 1 school werd het stopgezet.
 - Er wordt gewerkt aan een cijferrapport om alle cijfers te bundelen. Gil Keppens heeft als professor aan de Universiteit van Utrecht de cijfers opgevraagd bij de scholen en zal deze verwerken in zijn onderzoek, zodat we een duidelijk zicht krijgen op de impact.
 - Groep INTRO ontwikkelde een zelfscan voor scholen met een algemene advieslijst met tips in aanpak. Doel is scholen aan het denken te zetten over hun eigen beleid.

- Er wordt werk gemaakt van een toolkit en nagedacht over een studiedag als vorm van disseminatie.
- De laatste scholen binnen het proefproject werden geselecteerd voor schooljaar 24-25. Observaties en gesprekken zijn lopende. CLB GO doet een vorm van stage hier rond om het knowhow mee te nemen in de eigen werking.
- Samen tegen schooluitval:
 - Binnen de professionele leergemeenschap van de CLB's van Vlaams-Brabant en Brussel werd een dialoogdocument ontwikkeld waarbij school en CLB een gespreksleidraad kunnen hanteren om het schoolbeleid en de samenwerking onder de loep te nemen en goede afspraken te maken.

De nood is hoog, alsook de nood aan ondersteuning om deze reus van een problematiek vast te pakken en hier werk van te maken binnen de scholen. De nood ligt hier echt in de preventie, omdat we in het verleden reeds vaststelden dat trajecten voor intensieve spijbelaars zelden renderen. We zijn zoekende om dit werkzaam project in een blijvende vorm te kunnen aanbieden aan scholen, ondanks het aflopen van de projectperiode.

4.2 Huidige prioriteiten in de vastgestelde noden

Met het oog op de verkiezingen van 2024 werd een memorandum opgesteld voor de VGC. Sommige onderdelen uit dit adviesrapport zullen integraal overgenomen worden uit het memorandum, omdat beide documenten grotendeels hetzelfde opzet hebben: knelpunten signaleren naar het beleid toe. Daarnaast zal soms verwezen worden naar het adviesrapport van vorig schooljaar, omdat de nood onveranderd bleef. We vermelden dit telkens. We beperken ons tot knelpunten, specifiek gelinkt aan schooluitval en KANS. Grotere overkoepelende maatschappelijke thema's, zoals het lerarentekort, zijn gekend en nemen we niet mee binnen het opzet van dit adviesrapport. Uitzondering daarop is het capaciteitstekort, omdat het zo'n sterke link heeft met schooluitval.

4.2.1 Capaciteitsprobleem

Zowel in het adviesrapport van vorig schooljaar als het memorandum 2024 werd het capaciteitsprobleem als grootste prioriteit naar voor geschoven. We wensen dit opnieuw te doen. Het raakt immers aan de absolute basisvoorwaarde voor de preventie van schooluitval: onderwijs toegankelijk maken voor iedereen. We hernemen hier dan ook het advies van vorig schooljaar, waar zeer concreet de impact wordt aangetoond op vroegtijdig schoolverlaten:

- We stellen vast in onze doelgroep dat heel wat leerlingen niet gelukkig zijn in hun huidige studierichting en daardoor afhaken op school of moeilijk gedrag stellen. Doorheen de begeleiding zien ze zelf oplossingen in een **verandering van studierichting**, maar dat kan vaak niet wegens geen plaatstekort. Het principe van studiekeuzebegeleiding wordt zo voor een stuk uitgehold, hoewel dit een belangrijk element is in de preventie van schooluitval. Bovendien zien we soms studiekeuzebegeleiding als een versterkende factor voor demotivatie, omdat een groot deel van de oplossing voor het probleem op dat moment niet beschikbaar is.
- Leerlingen die volgend schooljaar de overstap willen maken naar het **buitengewoon onderwijs**, wegens absoluut niet meer haalbaar in het gewoon onderwijs en geen plaats zullen hebben, melden zich nu reeds aan bij KANS. De grote problemen, die dit met zich meebrengen in de klascontext, wegen zwaar op iedereen: de leerling, de klasgroep, de leerkracht, alsook

de ouders. Ze anticiperen door nu reeds één of meerdere dagen dagbesteding aan te vragen in afwachting van een plaatsje in het buitengewoon onderwijs (met oog op een volledig schooljaar). Dit is zeer begrijpelijk en goed geanticipeerd, maar tegelijk legt het een druk op trajecten die hiervoor niet bedoeld zijn.

- Door het capaciteitsgebrek in **1B** kiezen sommige scholen ervoor om hun toekomstige 1B-leerlingen toch een getuigschrift aan te bieden, zodat ze ook in 1A kunnen proberen in te schrijven, vanuit de gedachte 'beter een niet-optimale schoolkeuze dan geen school'. De gevolgen zoals o.a. demotivatie en negatieve schoolse dragen absoluut niet bij aan schoolbinding en preventie schooluitval en bieden een verhoogd risico op gedragsproblemen, problemen met zelfbeeld, schools afhaken en spijbelen, ... Daarnaast belast het ook vaak de klasgroep en de leerkrachten.
- Verder benadrukken we graag het capaciteitstekort in **2B** en in heel wat richtingen met arbeidsmarktfinaliteit.
- Leerlingen die **uitgesloten** worden doorheen het schooljaar, vinden moeilijk plaats in een nieuwe school. De bemiddelingscel van het LOP doet steeds een voorstel, maar dat komt vaak neer op een verplaatsing naar een school die niet altijd realistisch is, bijvoorbeeld in Aalst. Bijgevolg haken deze leerlingen af en moeten ze thuis blijven. In sommige gevallen is er geen voorstel, omdat er ook in de ruimere rand rond Brussel geen plaats is. Concreet gaat dit vaak over jonge leerlingen (13, 14 jaar) die maandenlang geen onderwijs kunnen genieten, niet zelden in een kwetsbare context. Er is wel het aanbod van de SLOW-trajecten, maar niet elke leerling gaat hier op in omdat men vast wil houden aan het idee te kunnen opstarten in een school, wat uiteraard het meest wenselijk is, maar niet altijd realistisch.

4.2.2 Brusselse aanbod ter preventie van schooluitval in het basisonderwijs optimaliseren

4.2.2.1 Draagkracht van lerarenteams versterken

Deze vraag blijft bijzonder actueel. Het lerarentekort speelt hier een grote rol in, maar zelfs als morgen alle plaatsen waren ingevuld, blijft een acute nood bestaan om leerkrachten te versterken in de aanpak van moeilijk hanteerbare gedragsproblemen en klasmanagement. Vooral in het basisonderwijs klinkt deze roep luid. Tegelijk werkt dit ook in de andere richting. Leerkrachten die zich versterkt voelen in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag en klasmanagement, zullen zich ook veel beter voelen in hun job en minder uitvallen. Daarnaast heeft het ook alleen maar voordelen voor de klasgroep en de individuele leerlingen en zou het het aantal tuchtprocedures sterk kunnen verlagen.

Het ondersteuningsnetwerk speelt daar reeds een mooie rol, hoewel ook daar sprake is van onderbemanning. Zij zijn ook vaak betrokken partner bij de KANS-aanmeldingen uit het basisonderwijs. Daarnaast denken we echter dat het zinvol is om leerkrachten op grotere schaal te vormen in het omgaan met gedragsproblemen.

Concrete ondersteuning op de klasvloer, die we wat dat betreft vinden in bvb. het GEMS UP-project of de klasacties van Abrusco, zijn gegeerd en snel volzet. We lichten dit concreet toe in het volgende punt rond de capaciteit van de klasacties.

Verschillende partners zoals de CLB's, het OCB, de ondersteuningsnetwerken, de pedagogische begeleiding en de NAFT-partners kunnen hier een rol in spelen. Voortgaand op overleg met een aantal van deze partners, lijkt er nog marge voor optimalisering te liggen in de samenwerking en het sterker als netwerk rond de school staan vanuit de expertise van elke partner. Meer samenwerken impliceert

allicht ook meer samen zaken vaststellen en daar gezamenlijke initiatieven in te nemen. Overleg hierrond wordt gepland in het eerste trimester van schooljaar 25-26.

4.2.2.2 Capaciteit klasacties

Als we de klasacties van Abrusco voor het basisonderwijs onder de loep nemen, moesten we vaststellen dat deze reeds volzet waren op 11/10/24. In januari openden we het aanbod opnieuw voor 10 beschikbare plaatsen, die drie dagen later allen ingevuld waren. De rest van het schooljaar kon niet meer aangemeld worden omdat de capaciteit bereikt was (24 trajecten vorig schooljaar). In deze trajecten ligt de focus op het aan de slag gaan met de klasgroep, maar nooit zonder het engagement van de leerkracht om dit samen te doen om een leereffect bij de leerkracht te bekomen.

Mits er een sterke focus is op het versterken van de betreffende leerkracht in de aanpak van de klasactie, pleiten we vanuit KANS echt voor een capaciteitsuitbreiding voor klasacties in het basisonderwijs. De nood is al jaren vele malen groter dan het aanbod en biedt voor heel wat kinderen een nodige ondersteuning in de klascontext, wat bijdraagt aan een sterkere schoolbinding en positieve ervaringen op school die zo essentieel zijn in de preventie van schooluitval.

4.2.2.3 Capaciteit trajecten voor individueel gerichte aanmeldingen

De stijgende vraag naar individuele trajecten in het basisonderwijs met 28% spreekt voor zich. Heel wat kinderen moesten dit schooljaar een wachtlijst trotseren, ondanks een zeer groot risico op - of het effectief ervaren van schooluitval. Lagere scholen gaan vaak ver in de ondersteuning van leerlingen, maar lopen op hun limieten. Ze kiezen dan voor een KANS-traject om een uitsluiting omwille van het overschrijden van hun draagkracht te voorkomen. De situaties zijn vaak schrijnend, zowel voor het kind als voor de leerkracht en de klasgroep.

We zagen de capaciteit in de voorbije jaren toenemen, maar onvoldoende om dit op te vangen. We pleiten voor meer ondersteuning op school, voor het versterken van de leerkracht in de klas, om te vermijden dat kinderen nood hebben aan een KANS-traject. We willen daarnaast graag de nodige trajecten blijven aanbieden om te vermijden dat kinderen op jonge leeftijd al een bijzonder groot risico ontwikkelen op schooluitval. Dit door een veelheid van negatieve ervaringen, of zoals dat steeds vaker gaat, gedeeltelijk thuis moeten blijven om de draagkracht van de school te versterken. De trajecten bieden hier een mooi tegengewicht om naast regulatie, begeleiding en rustmomenten, ook terug positieve ervaringen aan te bieden en leerkansen te bieden in een andere context.

4.2.2.4 Sociaal vervoer

We verwijzen naar het memorandum van 2024 om deze nood aan te blijven kaarten, die nog steeds zeer actueel is:

‘We stellen reeds geruime tijd vast dat ondanks het wegwerken van financiële drempels ook de verplaatsing een drempel vormt om een kind deel te laten nemen aan een traject. Zo konden vorig schooljaar een dertigtal kinderen geen traject opstarten omwille van vervoer.

We konden hiervoor in het verleden kosteloos gebruikmaken van Kids Ride. Toen dit niet meer mogelijk was, hebben we heel wat trajecten abrupt moeten afronden, omdat de kinderen er niet geraakten. Om het aanbod echt open te stellen voor iedereen, hebben we terug een vorm van **sociaal vervoer nodig, om ook de meest kansarme gezinnen te kunnen bereiken.**’

4.2.2.5 Sociale vaardigheidstraining lager onderwijs

We verwijzen naar het jaarrapport van 22-23 en 23-24:

‘Naast vragen rond dagbesteding krijgen we ook heel wat vragen die hoofdzakelijk te maken hebben met sociale vaardigheidstraining, zowel individueel als in groep. Dergelijk aanbod is vooralsnog niet beschikbaar in Brussel voor basisschoolkinderen en blijft een bestaande nood. Bovendien een aanbod dat heel wat problemen kan voorkomen in de verdere schoolloopbaan.

In andere regio’s zien we dit aanbod vooral vorm krijgen binnen de CLB’s, JAC’s of CGG’s, maar het kan zeker ook binnen het KANS-aanbod. Het Rots en water-programma, dat aanvankelijk specifiek ontwikkeld is voor de doelgroep 10-14 jaar, zien we overal in Vlaanderen oppoppen, vaak ook in privépraktijken. Het is een fysiek en reflectief programma in groep, dat heel wat oefenkansen biedt aan kinderen. De methodiek is goed gekend binnen Abrusco en Groep INTRO. Momenteel wordt dit in het basisonderwijs alleen gebruikt in klasgroepen of samengestelde groepen (binnen eenzelfde school).

We zien mogelijkheden in het aanbieden van een Rots en water-programma voor kinderen vanaf 10 jaar. Daarnaast is het zinvol te bekijken of er andere programma’s zijn die aansluiten bij de noden van de jongere doelgroep. Op die manier zou voor een bepaalde doelgroep escalerende gedragsproblemen, alsook pestproblemen vermeden kunnen worden, want ook in het secundair onderwijs zien we een grote vraag naar sociale vaardigheidstraining. Dit aanbod is wel voorzien binnen NAFT.’

4.2.2.6 Automatiseren en versterken van sociale vaardigheden van in de kleuterschool

Het idee om een voorstel van proefproject voor te stellen aan VGC rond het versterken van sociale vaardigheden in het kleuteronderwijs, werd dit jaar niet opgenomen, bij gebrek aan een Brusselse regering. Eens nieuwe ideeën terug bevestigd kunnen worden, kan hier vanuit Samen tegen schooluitval weer werk van gemaakt worden. We citeren uit het memorandum 2024 om deze nood toe te lichten:

‘Het is vanuit de meest gestelde vraag die we ontvangen van het secundair onderwijs: versterken van de sociale vaardigheden van jongeren, zodat zij adequaat en op een aanvaardbare manier hun mening kunnen uiten, hun grenzen kunnen aangeven en in dialoog kunnen gaan. Ook in het basisonderwijs horen we die vraag vaak, maar daar hebben we geen aanbod voor.

We zien heil in het versterken van sociale vaardigheden op klasniveau van op zeer jonge leeftijd. Op die manier worden de sociale vaardigheden geautomatiseerd op jonge leeftijd, vergelijkbaar met leren lezen of schrijven. Er bestaan programma’s waarbij men

- uitgewerkte groepsopdrachten aanbiedt aan peuters en kleuters
- in een aanpak waarin het hele lerarenteam is gevormd
- met ondersteunende tips voor ouders, die hier ook een essentiële rol in spelen

We denken dat het interessant is om daar een proefproject rond op te zetten om vervolgens op Brusselse schaal te bekijken hoe zo’n aanpak uitgerold kan worden in de Brusselse scholen. We verwijzen hier concreet naar het project van ‘Junglemaatjes’.

4.2.3 Brusselse aanbod ter preventie van schooluitval in het secundair onderwijs optimaliseren

Het aanbod in het secundair onderwijs is relatief divers. Bovendien zijn de NAFT-trajecten ontwikkeld om flexibel op noden in te spelen (binnen de grenzen van hun wetgevend kader), waardoor het aanbod zich blijvend aanpast aan de actuele noden.

We kaarten een aantal specifieke noden aan, hiaten in het aanbod, die we vaststellen in het secundair onderwijs.

4.2.3.1 Nood aan langdurige intensieve trajecten

We verwijzen naar het memorandum van 2024 en het jaarrapport 23-24 om deze nood aan te blijven kaarten, die nog steeds zeer actueel is:

‘Met de afbouw van het deeltijds onderwijs en de inkanteling van het duaal leren, valt een deel jongeren uit de boot. Het gaat over jongeren, die compleet gedemotiveerd zijn om naar school te gaan, maar ook nog niet de leeftijd, voldoende vaardigheden of de juiste arbeidsbereidheid hebben om aan het werk te gaan. Zij konden tot voor kort terecht in het deeltijds onderwijs waar er verschillende soorten trajecten voorhanden waren op maat van deze groep jongeren. NAFT moest het antwoord bieden, maar gezien hun wettelijk kader kunnen zij niet de intensiteit (vaak een halve dag tot een dag per week) bieden die deze jongeren nodig hebben.

Deze doelgroep wordt goed omschreven in het [artikel over ‘Jongeren in de rode zone’](#). Het topic leeft ook reeds geruime tijd op Vlaams niveau, maar er werd geen antwoord geboden op de uitval van deze meest kwetsbare doelgroep. Intussen opperde ook de VLOR het voorstel van een [speciaal groeitraject voor deze doelgroep](#). We hopen dat de toekomstige minister van onderwijs hier werk van maakt.

Het is een prangend probleem. Als duaal leren te ambitieus is, dan moet de jongere in het voltijds onderwijs blijven. Vaak escaleren de gedragsproblemen of spijbelproblematiek in die mate dat het ook voor de school niet houdbaar is, waardoor definitieve schorsing dreigt. Gezien hun demotivatatie zoeken ze ook geen andere school. Ze hebben andere noden, maar daar is geen aanbod voor.

We pleiten voor een traject waar jongeren voor een langere periode ondersteund en versterkt kunnen worden om hun kansen op de arbeidsmarkt te optimaliseren en volgen daarin het advies van de VLOR.’

4.2.3.2 Online problematieken

Problemen gelinkt aan het online functioneren van jongeren blijven zeer actueel, zowel in het basis- als secundair onderwijs. Uit een bevraging bij de NAFT-partners blijkt enerzijds een grote nood bij leerkrachten om met dit thema aan de slag te gaan en om die zaken op een constructieve en verbindende manier bespreekbaar te maken in de klas. Binnen ‘Klas in actie’ biedt Groep INTRO een startaanbod (2u) waarbij ze met de klasgroep en de leerkracht hier rond in dialoog gaan en zoeken naar manieren om hier verder rond aan de slag te gaan met die specifieke klasgroep. Deze dialoog installeren in de klas, is voor heel wat leerkrachten uitdagend en iets waar ze in versterkt zouden moeten worden.

Anderzijds geven de NAFT-partners ook een nood aan concrete materialen, tips en richtlijnen aan in het omgaan met dit thema binnen onderwijs. Vormingen en materialen over pesten en sociale media zijn op zich voorhanden, maar los van elkaar. Er is nood aan praktijkgerichte concrete zaken, die beiden combineren met suggesties naar aanpak toe voor leerkrachten.

Verder opperde het team ook de impact van sociale media op jongeren en de onwetendheid bij leerkrachten of breder, binnen onderwijs en hulpverlening. Er is geen zicht op welke fora gangbaar zijn bij jongeren van verschillende culturele achtergronden en de impact hiervan. Alvast een thema dat verder onderzoek waardig lijkt.

4.2.3.3 Versterken van leerkrachten in het bespreekbaar maken van diversiteitsthema's

In de aanmeldingen voor klasacties merken we vaak vragen rond klasdynamiek of klasherstel, die te maken hebben met verschillende standpunten rond polariserende thema's. We denken daarbij bvb. aan de kijk op, of de omgang met de LGBTQIA+-identiteit, maar dat kan zeker ook breder opgevat worden, zoals rond religie, culturele verschillen e.d. Op zich is deze nood zeer aanwezig in Brusselse scholen, gezien de grote diversiteit onder de leerlingen. In het kader van burgerschap is dat ook broodnodig en helpt dialoog meningen bij te sturen en te vormen.

Toch zien we veel terughoudendheid bij leerkrachten om deze thema's bespreekbaar te maken in de klas. Leerkrachten lijken zich vaak niet voldoende onderbouwd te voelen om het gesprek te modereren, zonder dat het de verkeerde kant uitgaat. Er lijkt een nood aan expertise rond de onderwerpen, maar ook nood aan gesprekstechnieken om met een klas in dialoog te gaan. Depolarisatie kan in sterke mate bijdragen aan een verbindende schoolcontext.

4.2.3.4 Gespecialiseerd aanbod gameverslaving

We nemen het advies van vorig schooljaar integraal over:

‘Hoewel gameverslaving een hedendaagse problematiek is, merken we een **eerder beperkte mate van specialisatie** hierin. In Brussel kan men dan beroep doen op organisaties die bezig zijn rond verslavingszorg, zoals het CGG, maar er zijn geen instellingen die een gespecialiseerde aanpak hiervoor hebben.

In Gent kennen we bvb. Gamechangers die echt op maat van de problematiek met jongeren aan de slag gaan met een grote kennis van de games zelf, mogelijkheid tot online hulpverlening e.d. Het lijkt ons aangewezen dergelijke expertise ook aan te bieden in Brussel. Jongeren met een gameverslaving hebben immers een zeer grote kans op schooluitval (Adviesrapport 23-24).’

4.2.3.5 Noden voor jongeren met ernstige gedragsproblemen in het gewoon onderwijs

We verwijzen naar punt 2.5.4 voor meer kadering rond het probleem van ernstige gedragsproblemen in het gewoon onderwijs, alsook een toelichting van het opzet van De Meander.

We blijven deze nood benadrukken en hopen nog steeds dat alle Nederlandstalige secundaire scholen hier gebruik van kunnen maken. Voor de directe toekomst hopen we dat er alvast linken gelegd kunnen worden tussen de **time-ins** en De Meander, om zo doeltreffende begeleidingen te kunnen aanbieden voor deze leerlingen, maar vooral ook om expertise te delen. Zo kunnen we de scholen van binnenuit verder versterken in de aanpak van deze leerlingengroep.

4.2.4 Preventieve aanpak van spijbelen in Brusselse scholen

Het voorbije schooljaar heeft er veel bewogen rond spijbelen in Brussel. De uitdaging is groot, de afwezigheidscijfers zijn bijzonder hoog, maar heel wat scholen geven aan om hier, mits de nodige ondersteuning, wel werk van te willen maken. Voor een stand van zaken rond de werkzaamheden rond dit thema verwijs ik graag naar punt 1.6 waar dit duidelijk wordt toegelicht.

Als we dit thema onder de loep nemen, ligt de nood in de preventie, omdat we in het verleden reeds vaststelden dat trajecten voor intensieve spijbelaars zelden renderen. De uitdaging schuilt erin om te voorkomen dat jongeren aan het spijbelen gaan en wanneer ze dit toch doen, hier zeer kort op de bal te spelen, zodat ze ervaren dat dit wordt opgevolgd en ze dit niet zomaar kunnen doen. De projecten van de voorbije jaren hebben duidelijk aangetoond dat dit gevoel van opvolging centraal staat en afwezigheden sterk reduceert.

Het project van Groep INTRO heeft ervoor gezorgd dat een aantal scholen hun beleid doeltreffend hebben kunnen aanpassen, met een duidelijke daling van hun afwezigheidscijfers tot gevolg. Ook in het jaar volgend op het traject lijken die cijfers hun dalende trend verder te zetten. De eerder korte, maar krachtige interventie heeft een groot bereik. Nu wordt gekeken hoe de deelnemende scholen hun resultaten verder kunnen borgen door intervisie.

Het is beleidsmatig interessant om te bekijken hoe dergelijke werking kan worden verdergezet. Het vermijdt dat leerlingen afglijden in hardnekkig spijbelen en zo hun risico op schooluitval in sterke mate verlagen. Er zijn wat ons betreft verschillende pistes mogelijk. We zien hoe dan ook heil in het verderzetten van het project door Groep INTRO, maar daar zijn momenteel geen middelen voor. We zien ook mogelijkheden in het aanbieden van dergelijke ondersteuning vanuit de CLB's, maar dat lukt eveneens niet met de huidige omkadering. We kennen reeds goede praktijken waarbij een CLB in Vlaams-Brabant een gelijkaardige werking heeft opgezet. Het is absoluut het verkennen waard.

4.3 Samenvatting en beleidsaanbevelingen

In onderstaand schema vatten we kort de grootste noden samen en doen we een aantal suggesties ter verbetering van de huidige situatie.

1. Capaciteitsprobleem
2. Brusselse aanbod ter preventie van schooluitval in het basisonderwijs optimaliseren
 1. Draagkracht van lerarenteams versterken
 2. Capaciteit klasacties
 3. Capaciteit trajecten voor individueel gerichte aanmeldingen
 4. Sociaal vervoer
 5. Sociale vaardigheidstraining lager onderwijs
 6. Automatiseren en versterken van sociale vaardigheden van in de kleuterschool
3. Brusselse aanbod ter preventie van schooluitval in het secundair onderwijs optimaliseren
 1. Nood aan langdurige intensieve trajecten
 2. Online problematieken
 3. Versterken van leerkrachten in het bespreekbaar maken van diversiteitsthema's
 4. Gespecialiseerd aanbod gameverslaving
 5. Noden voor jongeren met ernstige gedragsproblemen in het gewoon onderwijs
4. Preventieve aanpak van spijbelen in Brusselse scholen

Noden en hiaten			Suggesties ter verbetering
Capaciteitsprobleem			• Capaciteitsverhoging • In afwachting: soort vangnet ontwikkelen voor schoolloze jongeren en hun recht op leren garanderen
Draagkracht versterken	lerarenteams	baa	• Uitbreiding project GEM's UP • Bekijken hoe dergelijke werking voor alle Brusselse scholen kan uitgebouwd worden (nu alleen GO en OVSG)

	• Denkoefening rond wat nodig is en hoe dit bereikt kan worden met alle betrokken partijen vanuit onderwijs, CLB's, het OCB, de ondersteuningsnetwerken, de pedagogische begeleiding en eventueel NAFT-partners. De nodige ondersteuning en vorming hiervoor aanbieden aan lerarenteams.
Capaciteit klasacties bao	• Overweeg het verhogen van de omkadering voor het aanbieden van klasacties. Belangrijk om als voorwaarde te stellen dat de leerkracht wordt meegenomen in dit verhaal, eventueel samen voorbereiden (= leermomenten en duurzaam effect).
KANS-aanbod bao versterken	• Bekijken hoe het aanbod van Tigo uitgebreid kan worden: onze voorkeur: Tigowerking uitbreiden met extra locatie • OF: met de uitbreiding van trajecten voor kinderen bij Levenslust/Joert, bekijken hoe vervoer naar daar mogelijk gemaakt kan worden
Sociaal vervoer	• Toekennen van budget aan KANS i.f.v. gebruik Kids Ride • Verkennen van andere vormen van sociaal vervoer – momenteel niet voorhanden
Sociale vaardigheidstraining bao	• Opzetten van Rots en water training voor kinderen vanaf 10 jaar (expertise bij Abrusco, Groep INTRO, maar ook CLB's, JAC of CGG zijn aangewezen partners om zich hierin te verdiepen)
Automatiseren en versterken sociale vaardigheden kleuterschool	• Verkennen hoe het aanbod van junglemaatjes ingang kan vinden in Brusselse scholen • Proefproject met enkele pilootscholen
Nood aan langdurige intensieve trajecten secundair onderwijs	• Afwachten groeitraject • Indien hier geen actie wordt ondernomen op Vlaams niveau is het echt aangewezen om te bekijken hoe Brusselse partners tot dergelijk intensief begeleidend aanbod kunnen komen
Online problematieken	• Bundel alle expertise in het omgaan met online problematieken en versterk de scholen hierin • Onderzoek rond de impact van andertalige/anderculturele sociale media op het functioneren van leerlingen
Versterken van leerkrachten in het bespreekbaar maken van diversiteitsthema's	• Verschillende partners kunnen hierin een rol opnemen, zoals het OCB, de pedagogische begeleidingsdiensten en de NAFT-partners

	• Inzetten op vorming van lerarenteams rond diversiteitsthema's en gesprekstechnieken in klasverband
Gameverslaving	• Voorzie in een gespecialiseerd begeleidend aanbod voor gameverslaving voor Brussel (nu in Gent)
Jongeren met ernstige gedragsproblemen in het gewoon onderwijs	• Maak het aanbod van de Meander toegankelijk voor alle netten door middel van centrale financiering of een overeenkomst met de scholengroepen om dit mogelijk te maken • Bekijk of er mogelijkheden zijn om de time-ins te versterken, door enerzijds aanmeldingsmogelijkheden voor alle time-ins bij de Meander en anderzijds door expertisedeling met als doel lerarenteams te versterken in het omgaan met gedragsproblemen
Preventieve aanpak spijbelen	• Bekijken hoe het succesvolle proefproject rond de preventieve aanpak van spijbelen in Brussel kan verdergezet worden, opdat vele scholen hun aanpak hierin kunnen versterken.

Besluit

In dit jaarrapport trachten we een zicht te geven op de kenmerken van onze doelgroep en op de aangeboden trajecten. We gaven eerst een weergave van de doelgroep en de trajecten in het basisonderwijs, nadien deden we dit voor het secundair onderwijs. Telkens werd een onderscheid gemaakt tussen aanmeldingen vanuit individuele leerlingen en vanuit groepsgerichte vragen.

Tenslotte geven we het advies mee dat eind juni 2024 werd overgemaakt aan VGC, zoals dat afgesproken is in onze meerjarenovereenkomst.

Bijlage 1: Bevraging Coach op school vzw Abrusco

Er werd een bevraging afgenomen op tien scholen waarbij er een samenwerking was tussen Abrusco vzw en de school in functie van de module 'Coach op school' in het schooljaar 2023-2024; Hoofdstedelijk Instituut Anneessens Funck (7 dagdelen), Go! Atheneum UNESCO Koekelberg (4 dagdelen), Imelda Instituut (4 dagdelen), COOVI (6 dagdelen), Go!4City! (4 dagdelen), Don Bosco Sint-Pieters-Woluwe (4 dagdelen), CLW Sint-Pieters-Woluwe (2 dagdelen), Lutgardiscollege (4 dagdelen), Comenius (4 dagdelen) en Karel Buls (6 dagdelen). Op Sint-Lukas Kunsthumaniora kon geen bevraging afgenomen worden aangezien de jongerencoach in januari is uitgevallen wegens ziekte. Er werden in totaal 1620 jongeren bereikt met de bevraging.

Van de 1620 bevroagde leerlingen geven 494 leerlingen (30,49%) aan dat ze al in contact kwamen met een jongerencoach op school. 1126 leerlingen (69,51%) gaven aan nog niet in contact te zijn gekomen met een jongerencoach. Op het totaal aantal bevroagde leerlingen gaven 1134 leerlingen (70%) aan dat ze het belangrijk vinden dat er een jongerencoach aanwezig is op school. Dit is een meerderheid van de bevroagde leerlingen, ondanks het feit dat slechts drie op tien leerlingen al in aanraking kwam met de jongerencoach op school.

Ik ben al in contact gekomen met de jongerencoach op mijn school.	Ja	Neen	
	494 30,49%	1126 69,51%	
Ik vind het belangrijk dat er een jongerencoach is op school.	Ja	Nee	Geen mening
	1134 70%	65 4,01%	421 25,99%

Als we enkel kijken naar de totale populatie bevroagde leerlingen die al in contact kwam met een jongerencoach, dan kwam 186 leerlingen (37,65%) in contact met de jongerencoach op eigen vraag. Op het totaal aantal bevroagde leerlingen is dit ongeveer 1 leerling op 10 (11,48%). 128 leerlingen (25,91%) geven aan in contact te komen met een jongerencoach op vraag van de school, 56 leerlingen (11,34%) op vraag van de jongerencoach. 54 leerlingen (10,93%) vonden hun weg naar een jongerencoach door een medeleerling. Op welke andere manieren de leerlingen in contact komen met een jongerencoach is op dit ogenblik niet gekend.

407 leerlingen (82,39%) die al in contact kwam met een jongerencoach geeft aan dat de ervaring met de jongerencoach positief was. Mogelijke factoren die meespelen in deze ervaring:

- 440 leerlingen (89,07%) geven aan makkelijk terecht te kunnen bij een jongerencoach.
- 440 leerlingen (89,07%) voelen zich gehoord door een jongerencoach.
- 430 leerlingen (87,04%) kregen ondersteuning aangeboden door een jongerencoach.

De ondersteuning van een jongerencoach heeft in het algemeen een positief effect op het functioneren van de leerling (85,63%), de schoolloopbaan van de leerling (83,81%) of op de werking van de klas (78,14%). Het lager cijfer bij het effect op de werking van de klas is mogelijks te verklaren door het feit dat er geen direct waarneembaar effect is binnen het klasgebeuren van een individuele ondersteuning door de jongerencoach.

Mijn ervaring met de jongerencoach was...	Positief 407 82,39%	Negatief 16 3,24%	Geen mening 71 14,37%
Ik kon makkelijk terecht bij de jongerencoach van mijn school.		Ja 440 89,07%	Nee 54 10,93%
Ik voelde me gehoord door de jongerencoach van mijn school.		Ja 440 89,07%	Nee 54 10,93%
Ik kreeg ondersteuning van de jongerencoach.		Ja 430 87,04%	Nee 64 12,96%
De ondersteuning van de jongerencoach heeft een positief effect op mij.		Ja 423 85,63%	Nee 71 14,37%
De ondersteuning van de jongerencoach heeft een positief effect op mijn schoolloopbaan.		Ja 414 83,81%	Nee 80 16,19%
De ondersteuning van de jongerencoach had een positief effect op de werking van de klas.		Ja 386 78,14%	Nee 108 21,86%

Van de leerlingen die aangaven dat zij nog niet in contact kwamen met een jongerencoach zeggen 556 jongeren (49,38%) de jongerencoach op hun school ook niet te kennen. 556 leerlingen (49,38%) geven aan de jongerencoach op hun school wel te kennen. Ongeveer de helft van de bevraagde leerlingen die nog niet in contact kwam met een jongerencoach (48,49%) geeft aan dat de jongerencoach op hun school onvoldoende zichtbaar is. Het verhogen van deze zichtbaarheid zou er misschien voor kunnen zorgen dat het percentage van de leerlingen die een jongerencoach kent en dus op eigen vraag in contact komt met een jongerencoach toeneemt in aantal.

Ongeveer vier op tien leerlingen die zelf nog niet in contact kwamen met een jongerencoach (41,56%), geeft aan wel iemand te kennen die al in contact kwam met een jongerencoach. Hoewel het merendeel van de leerlingen (69,18%) geen uitspraak doet over het contact dat iemand anders al had met de jongerencoach, geeft 25,04% aan dat dit contact positief was.

Ik ken de jongerencoach van mijn school.		Ja 570 50,62%	Nee 556 49,38%
Ik vind dat de jongerencoach op mijn school voldoende zichtbaar aanwezig is.		Ja 580 51,51%	Nee 546 48,49%
Ik ken iemand die wel al in contact kwam met de jongerencoach		Ja 468 41,56%	Nee 658 58,44%
Dit contact was volgens mij voor deze persoon/personen...	Positief 282 25,04%	Negatief 65 5,78%	Geen mening 779 69,18%